

D I D A C I
JOSEPHI ABADII
MEXICANI

INTER ACADEMICOS ROBORETANOS

AGIOLOGI.

DE DEO, DEOQUE HOMINE
HEROICA.

EDITIO TERTIA POSTUMA

Ex Auctoris MSS. auctior, & correctior.

PARS PRIMA.

CÆSENÆ MDCCLXXX.

Apud Gregorium Blasinium sub Signo Palladis
Superiorum Permissu.

T I B I.

* O. *ADONAI*.

TER. SANCTE.

INCOMPREHENSIBILIS.

BENEFICENTISSIME.

O. M.

TE. SUADENTE.

H Æ C.

EX. ANIMO.

QUEM. TU.

SOLUS. INTROSPLICIS.

* Nomen meum *ADONAI*. *Exod.* 6. v. 3.

T I B L

O. A D O W A L

T E R. S A N C T E.

I N C O M P R E H E N S I B I L I S.

B E N E F I C E N T I S S I M E.

O. M.

T E. S U A D E N T E.

H E C.

E X. A M I N O.

Q U E M. T U.

S O L U S. I N T R O S P I C I S.

A N O T H E R A D O N A L. E R A. C. S.

E. F. FLORENTISSIMÆ

MEXICANÆ JUVENTUTI

S. P. P.

N ad vos revertitur, JUVENES
ORNATISSIMI, annorum fere tre-
decim postliminio, æternumque
apud vos in imagine victurus,

Cl. DIDACUS JOSEPHUS ABADIUS: ABA-
DIUS nempe ille, quem totos decem an-
nos in humanioribus literis, in Philo-
sophia, Theologia, & utroque Jure Du-
cem habuistis præstantissimum; ut ad
omnem scientiam, sub ejus disciplina
informati, Urbi nostræ, Patriæque dul-
cissimæ, in supremo honorum fastigio
constituti, maximo in præsentī ornamen-
to esse possētis. ABADIUS, inquam, ille,
qui sub eo mitissimo Cælo natus, altus,

& eruditus; in eoque dignissimum hoc opus excogitatum, ac fere perfectum; in Italia vero auctum, & expolitum plaudentibus cunctis edidit; adeoque sui memoriam immortalitati consecravit. ABA- DIUS denique ille, qui cum videret, sanctissima CHRISTI dogmata a vesana istorum turba, qui se Philosophos dici volunt, novis quotidie machinis scelerate impeti, omnibusque stili illecebris in auxilium vocatis, avitam Religionem foedum in modum deturpari; veritatis amore incensus, eam pro viribus tueri, inconsultæque in primis JUVENTUTI, ne incauta abriperetur, quanta posset carminis venustate, antidotum offerre, suarum esse partium existimavit. Vobis præsertim, JUVENES amabilissimi, quibuscum tot vinculis illum, meque etiam Natura Parens arcte conjunxit; vobis vigiliis ille suas, laboresque jure optimo consecratos voluit: ut quam a majoribus
no-

nostris, singulari Numinis beneficio, incorruptam Fidem accepistis, retinuistisque hactenus; eam tot inter infelicis hujus sæculi pestiferos errores, ac deliria, sanctam tectam conservaretis. Vobis, inquam, fortunatissimi mortalium, quos donis suis adeo large cumulavit Deus, munificaque adeo liberalitate distinxit; ut cum benignissima Cæli temperie, frugumque immensa, vel ultra delicias ubertate, generosa etiam indole, suavissimis moribus, ingeniisque ad omnem scientiam aptissimis locupletaverit. Quid enim enumerem, quot ex vobis olim insignes Viri prodierint, prodeantque hodie dum, quos in Templis, in scholis, in Foro, Toga, Militiæque, Oratores eloquentissimos, sublimes Theologos, subtiles Philosophos, Legum interpretes, ac Peritos, invictos Duces, dignissimos item Præfules, ac Pastores novus vester orbis toties veneratus est? Quis ignoret, quot

ea insignis Regia, ac Pontificia MEXICANA Academia, scientiarum omnium in America Lyceum, illustriumque Heroum Seminarium, quot, inquam, floruerit semper, floreatque etiamnum Doctoribus, ac Magistris, sub quibus ad omnem disciplinam primores Juventutis informati, & ad magnarum artium decora exculti, vel amplissimis pares Dignitatibus adolefcunt, ut literariam deinde Republicam doctrina, atque eruditione sua illustrent? Tenetis profecto magna illa in Mexicanis fastis Nomina, quæ, ut æternum Patriæ decus, illiusque Academiae ornamentum maximum, nulla unquam ætas obliterabit, nimirum *Davila - Padillas, Siguenzas, Alarcones, Roxos, Nunnezios, Nietos, Eguiaras, Seguras, Villas, Lascanos, Portillos*, aliosque bene multos, quos vel doctrinæ excellentia ad summam Dignitatum amplitudinem apud vos evexit; vel omnigena plenis eruditione

tione editis libris, apud exteras etiam gentes immortalitati fama consecravit: ut eos præteream, qui, vel clarissimis, ut *Casadus*, apud Europæ Principes functi legationibus, immortale Mexicanæ Academiæ, atque Urbi decus pepererunt; vel summis etiam, ut *Vertizius*, Præfecturis, militari gloria partis insignes, illustrissimæ familiæ, totique adeo genti nostræ maximo semper erunt ornamento. Quæ dum vobis in memoriam revoco, novissimumque, ac domesticum in ABADIO latinæ venustatis, atque elegantissimæ Poeseos exemplar propono, quidni ad ea potissimum studia vos accendam, ad quæ & ingeniorum vestrorum mira præstantia, & amabilis morum æquabilitas, dulcissima denique illius Cæli clementia, quod nec tetra noctium caligine, glacie, ac nive fere perpetuis per hiemem riget; neque intolerandis Solis ardoribus torret per æstatem, vos maxime alliciunt, immo

immo etiam (ut ita dicam) nolentes impellunt? ad humaniores nempe literas, latinitatis præsertim cum in prosa, tum in ligata oratione culturam, quæ in amœnissimum, omnibusque deliciis affluentem campum vos deducet, & cæterarum omnium scienciarum adyta patefaciet. Ea nempe muniti in augustissima eloquentiæ & Sacræ, & Civilis Sanctuaria penetrabitis: quo quid sublimius, quid adolescente liberaliter instituto dignius, quid ad patrium splendorem augendum aptius reperire fas est? Hoc uno studio instructus MARCUS ille TULLIUS homo, ut de se ipse fatetur, novus in Republica, ac nullis majorum imaginibus, nulla generis claritate conspicuus; ad supremum tamen gloriæ fastigium, atque amplissimos in Senatu honores evehctus est: & quam *Camilli*, *Scipiones*, *Marij*, *Pompeii*, *Cæsares*, aliique invicti Duces, nobilissima stirpe, ac bellica vir-

tute

tute clari, sibi, ac Pop. R. illustribus
 victoriis gloriam pepererunt; eandem ille,
 immo & majorem, diuturniorem certe,
 sola eloquentiæ majestate, propeque di-
 vino dicendi genere in potentissimo Po-
 pulo sibi comparavit. Agite igitur, Me-
 xicani, JUVENES, in idque totis viribus
 incumbite, ut puram, tersamque lati-
 nitatem e Tulliano potissimum fonte,
 cæteriꝰque ætatis aureæ Principibus pe-
 titam, serio, & constanti studio, mul-
 torumque annorum labore, & perseve-
 rantia possideatis. Id enim a vobis in
 primis carissima Patria expectat, ut quas
 in ejus sinum, opes plenis natura mani-
 bus profudit, preciosiores apud exteras
 Gentes efficiatis: Id familiarum vestra-
 rum dignitas exigit; sic enim avitam
 gloriam, majorumque decora virtute par-
 ta, hoc etiam clarissimo honore auctam,
 posteris vestris magis, magisque augen-
 dam hereditatem relinquetis: Id denique
 Reli.

Religio Sancta postulat, ut hoc potentissimo gladio muniti, illius hostes, novis semper armis instructos, ac literarum sæpe insolentia præferoces infringere, ac debellare, eorumque sacrilegos impetus retundere latinæ majestatis splendore, Atticæque salubritate dictionis feliciter possitis. Quod si amœno huic humaniorum literarum studio, assiduam etiam Scripturarum sanctarum, lectionem adhibeatis; Deus immortalis! quem vobis ditissimum thesaurum, inexhaustumque veræ, ac germanæ eloquentiæ flumen comparabitis? „ In eis nimirum, ut
 „ cum CYPRIANO loquar, (a) condigna
 „ Fidei spectacula invenietis: videbitis
 „ instituentem Deum mundum suum, &
 „ cum cæteris animalibus Hominis illam
 „ dignam fabricam, melioremque facientem:
 „ spectabitis mundum in delictis
 „ suis,

(a) *Libr. de Spectaculis.*

„ suis, iusta naufragia, piorum præmia,
 „ impiorumque supplicia: maria populo
 „ ficcata, & de petra rursus maria por-
 „ recta: spectabitis de Cælo descenden-
 „ tes messes, non ex areis: inspicietis
 „ flumina transitus ficos, refrænatis a-
 „ quarum agminibus, exhibentia: Fidem
 „ cum igne luctantem, Religione supe-
 „ peratas feras, & in mansuetudinem
 „ converfas intuebimini. “ In sacris itidem
 libris magnificos Divinæ Sapientiæ fa-
 tus, augustæque ac veræ sublimitatis spe-
 ciem, frustra alibi quærendam, abunde
 reperietis: Quæ profecto *Æmilium Apa-*
mensem, *Dionysium Longinum*, aliosque Deo-
 rum inanium cultui, foedæque supersti-
 tioni addictos ita perculit, ut nobilem
 sententiarum maiestatem, planeque divi-
 num, & sua simplicitate nitentem figu-
 rarum splendorem sæpius admirarentur.
 Et sane præcipuus hic semper, uberri-
 musque fuit ABADIO fons, unde magni-
 ficas

ficas illas, ac digna gravitate plenas formas, quæ in hoc Carmine passim nitent, sese hausisse sæpius profitebatur: quippe qui cum latinorum Principes^{um} non interrupto studio, attentam etiam Scripturarum sanctarum lectionem perpetuo junxerat. Eaque propter, JUVENES ornatissimi, majus nullum, certiusve amoris mei, gratique erga vos animi pignus offerre possum, quam hoc ipsum præclarum opus; quod de morientis amici manibus inter lacrimas exceptum, & commendatum, vestris sub auspiciis nunc tertio in lucem profero: in eo siquidem & exquisitæ latinitatis saporem, & Poeseos sublimitatem, eruditionis delicias, &, quod caput est, sanctissimæ nostræ Religionis arcana, quantum homini mortali fas est, pro dignitate expressa, magno quidem vestro emolumento reperietis. Illud igitur æquis animis accipite, assiduaque lectione diu, noctuque evolventes, tanquam scholæ, atque educationis

li-

librum præ manibus habete; filiis deinde vestris, carisque nepotibus divitiis omnibus pretiosiores hereditatem in ipso relicturi. Mihi interea illud unum reliquum est, ut quando amici, civisque etiam muneri pro meis viribus satisfeci, DEUM Opt. M. orem obtesterque, ut vos incolumes, florentem Patriam, venturamque olim ex vobis Juventutem (quæ spes altera Mexici est) fospitet, conservetque. Valere.

Dabam Bononiæ Cal. Jun. MDCCCLXXX.

SPE-

hunc per manus habere, illis deinde
 velle, carisus nobis divisio omnibus
 praeterea hereditatem in isto relinquit.
 Mihi interea illud munusculum est, ut
 quando amici, civitatis curam non pro
 meis viribus fatiscit, dumque illi omni
 opesque, ut vos incolunt, horum
 Patriam, venturamque omnia ex vobis
 venientem (que per vos Mexico est) so-
 cipiet, conservetque valeat.

Deum Bononiæ Cal. Jun. MDCCLXX.

SPB.

SPECIMEN

VITÆ AUCTORIS

Multorum votis expetita tandem prodit in lucem
 tertia, eaque postuma editio præclarissimi
 Poetæ DIDACI ABADII, seu *Jacobi Josephi Lab-
 bè*, quo se ille nomine celatum voluit duabus primis e-
 ditionibus. Vix ille quidem, magna latinæ Poeseos ja-
 ctura, e vivis excesserat, amici complures, gnari, eum
 supremis vitæ suæ diebus quinque nova Carmina, eodem
 prorsus stilo, argumentique majestate primo Operi addi-
 disse; quin & editis jam Carminibus, tertio ad limam
 revocatis, alia non pauca hinc illinc inferenda reliquis-
 se; me, quem penes MSS. omnia reperiiebantur, etiam,
 atque etiam instare, immo &, symbola collata, urgere,
 ut in universum Opus tertio edendum, quanta maxi-
 ma possem diligentia, incumberem; & absolutissimum
 Carmen, insertis opportunis locis novis additionibus,
 publici juris facerem: Id a me amicitiae, communis
 Patriæ, ac Religionis jura, quicquid, nempe sacrosan-
 ctum apud homines est, omnino exigere. Adeo igitur
 justis amicorum votis, meoque muneri facturus satis o-
 peri me accinxi, nullo alio fane labore, nisi ut quæ
 nova, eaque dispersa additamenta ABADIUS reliquerat,
 in unum cogerem, collatis numeris ordinarem, ordina-
 taque in suum quæque locum aptarem opportune. Qui-
 bus peractis, in duas partes divisam, LECTOR BENEVO-
 LE, editionem tibi offero: alteram de DEO, de CHRI-
 STO D. alteram. Anteavero quam de toto universum

Pars I.

b

Ope.

Opere quæ præmonenda sunt, loquor, Auctorem ipsum inspicere, deque ipsius vita, moribus, studijs, quantum locorum longinquitas patitur, nonnulla prælibare operæpretium existimavi.

DIDACUS JOSEPHUS ABADIUS honestis, & copiosis Parentibus maximus natus Filius editus est, Calendis Jun. an. S. MDCCXXVII. in Paterno prædio prope Oppidum Novæ Hispaniæ, quod Vallisoletanam ditionem a Guadalaxarensi disternat, nomine *Xiquilpan*. Et primam quidem pueritiam apud Aviam egit, quæ ab uberibus Matris avulsum Infantem domum asportavit: nimirum Filiis, Filiabusque quo decebat honore, jam pridem collocatis, orbitati suæ solatium in Nepotis carissimi educatione habitura. Eamvero ab ipsa disciplinam ABADIUS nactus est, quam Dionysius olim Longinus excelsis quibusque mentibus præoptabat: liberalissimam, & (quantum Christianis moribus fas est) indulgentem, generosam, qua scilicet sublimiora puerorum ingenia instructa altius assurgere, & magnanima semper cogitare assuescerent: interdum quippe nimio timore, ac severitate oppressa, quasi vilescunt, & ad servilia solum inclinant, propriæ oblita dignitatis. Id unum ex ea educatione cepit detrimenti, quod ipse postea, grato tamen semper erga Aviam animo, subinde lamentabatur: quod tanta indulgentia, ac benignitate a puero habitus, non satis ad patientiam eruditus esset; neque ad labores, & durissima, quæ deinceps sibi supervenerunt incommoda, ut vellet, occalluisset.

Septennium prætergressus, cum magnæ illius mentis scintillæ identidem emicarent, evocatus a Patre domum est, ut studijs illis, quibus prima ætas impertiri debet, matu-

mature erudiretur. Cum autem in natali solo rari invenirentur Præceptores, aut certe non optimi; longe eos acciri Pater jussit, eisque informandum Puerum tradidit; nequa erumpenti Filij ingenio, atque uberrimos promittenti fructus, cultura deesset. Et sane singularis beneficij loco numeravit semper ABADIUS paternam hanc de se sollicitudinem: cui perpetuam illam in studio constantiam, amoremque discendi, quem ad extremum usque vitæ retinuit, debere fatebatur. Primis Grammatices rudimentis domi, nec sine laude, perceptis, ratus haud immerito Pater, felicius multo, uberiusque in publica palæstra, quam in privato ludo Filium exercendum, eum a complexu Matris, suorumque avellere, Mexicumque deducere, opportunum existimavit. In qua nimirum, ut pote totius Novæ Hispaniæ Urbe Principe, & Doctorum copia, & Auditorum frequentia literarum studia quam maxime florerent; tum ad omnes scientias, & ad bonos item mores præcipuæ Nobilitatis Adolescentes in Collegiis accuratissime imbuerentur. Hic igitur ad D. Ildefonsi Collegium inter Alumnos adscriptus ABADIUS, quod reliquum erat Grammaticæ, tum Poeseos, Rhetoricesque stadium ita confecit, ut memoriæ facilitate, atque ubertate ingenij æquales suos longe antecire, ac Princeps omnium facile haberi jam tum merito cœperit. Grammatica eo modo absoluta, nondum duodecennis, Philosophiam aggressus est, peregitque maxima laude: paucisque deinde interjectis mensibus, cum ætatis suæ annum quartum decimum explevisset, mundo nuntium remittere, seque totum DEO uni in Soc. JESU consecrare optavit, ac voti compos effectus est. Incredibile est, quanto omnium plausu in eam adscitus sit; totius Pro-

vinciæ Præsidi, qui eum admiserat, tum & ipsius Præceptoris, sub quo meruerat, universis congratulantibus, quod tantæ spei Juvenem Patriæ, ac Societatis ornamentum certissime futurum, faustis sane ominibus, adlegissent.

Tirocinium itaque ingressus in pervigilio D. JACOBI Apostoli, anno MDCCLXI, quantum antea literarum studiis curæ impenderat, tantum, ijs nunc intermissis, virtutum, ac perfectioris vitæ studio cœpit impendere. Morum scilicet innocentia, oculorum modestia, sui contemptu, exactissimaque legum vel minimarum observantia ad moderandos animi impetus, & ad libertatem, voluntatemque abnegandam unice cum cæteris exercebatur. Ex hac nimirum Sanctitatis Schola, Sociorum exemplis accensus, assidua sacrorum librorum lectione imbutus, ac frequentis rerum cælestium, nostræque Religionis contemplatione inflammatus hausit ABADIUS mentem illam, quam toto vitæ suæ cursu constanter tenuit, quamque in hoc de DEO Carmine, ut legenti cuique in promptu est, cumulatissime effudit. In his interea pijs exercitationibus expleto biennio, ad humaniores literas, ac mansuetiorum Musarum commercium translatus est: idque aviditate tanta, atque ardore arripuit, utpote in quod toto naturæ impetu ferebatur. Duos, eoque amplius annos, vix enim pubertate excesserat, huic amœnissimo studio intentus, ad exquisitum illum saporem Latinitatis, quem semper præ se tulit, & ad poeticam elegantiam sese formavit: aureæ quippe, argenteæque ætatis Principes scriptores, non solum identidem evolvere, sed attenta etiam lectione meditari; & quicquid sublime præsertim, ac magnifice dictum in ijs repererat, in commentarios referre, jam

jam tum follemne habuit. Fuit enimvero præcipuus hic
semper ABADIJ scopus, maximaque in scribendo laus:
ut in Atticum, quem vocant, stilum, pressum nimirum,
& proprietate verborum, granditate sensuum, pondere sen-
tentiarum, vividarumque formarum sublimitate ornatum
nervos omnes intenderet, eumque pro viribus confecta-
retur: fufum autem illud, atque æquabile dicendi ge-
nus, quod verborum copia, atque orationis flumine ni-
tet inprimis, velut enerve, popularibus solum causis,
ac multitudini aucupandæ proprium fastidiret. Usque
eo porro nervoso hoc dicendi genere ABADIUS traheba-
tur, ut si in familiari sermone ipsum loquentem au-
disses, nihil nisi grande, & gravitate plenum concipere;
nihil non per sublimes imagines efferre videretur. Hac
etiam de causa (ut id obiter attingamus) in hoc de
DEO Carmine condendo, cum tantæ magnitudinis, &
quo augustius nullum reperiri fas est, sibi argumentum
proposuisset, ad res potius, quam ad verba intentus,
numerus illum, ac versus facilitatem, qua plurimi de-
lectantur, *consulto, consulto*, inquam, interdum neglexit:
arbitratus haud immerito, illam summam argumenti sui
majestatem, *Scripturarumque* simplicitatem omnino de-
decere. Et sane quis æquo animo ferat, nedum postu-
let, Poetam ad Divinitatis, ut ita dicam, fastigium e-
vectum, & quæ in DEO Opt. Max. supra humanam
mentem penitiora sunt, fixis oculis contemplantem, ver-
ba quærere, captare semper numerum, sensuque deserto
in re adeo gravi, suavitatem illam sectari, qua nonnul-
lorum auribus unice, atque importune blandiatur? Cæ-
teroquin vero nullus negat harum rerum peritus, ibi lo-
corum, ubi ABADIUS judicavit, e re sua non fore istam

deditæ operæ negligentiam, fluxisse sibi numeros, ut volupe erat, vel ad ubertatem, vel ad dulcedinem, vel ad pulcritudinem, vel ad majestatem. Nulla est enim dicendi forma, quam non suo loco facile usurpet: ut non stili sui vel servus, vel corrafor, sed plane Dominus fuisse videatur, tanquam haberet omnes dicendi formas in potestate.

Primis Theologici studij exactis annis, Grammaticam traditurus Urbem *Zacatecas* missus est: eo quidem consilio, ut cum magnificum ibi Templum denuo exstructum esset, summaque Civium celebritate, ac plausu dedicandum, Epicam totius Operis, magnificique ornatus Descriptionem, &, quam in illis partibus, vocant *Panegyrim* (Poematis genus in summo populi conventu a Puero aliquo pronuntiandum) ipse pro dignitate componeret, exultantiumque Civium expectationi, ac lætitiæ publicæ satisfaceret. Fuerunt hæc enim vero prima Abadianæ Poeseos rudimenta, quæ, typis edita, ac per eam urbem, aliasque etiam novi orbis sparsa, magnum ubique plausum, atque admirationem reportarunt: majora jam tum, sublimioraque de ditissima illa vena, felicique ingenio omnibus jure merito augurantibus. Quo de Poemate ABADIUS postea, maturescente judicio, adeo pudore suffundebatur, ut nollet illud in memoriam, nisi cum censura, revocare. Fatebatur enim, vitio ætatis tunc fere puerilis, ac præfervidæ semper mentis; sed tum maxime per ætatem fervidissimæ, luxu nimio, ac tumore, falsisque dicendi luminibus peccavisse. Lectione scilicet Jo: Barclaii, Gongoræque tunc temporis misere seducebatur: quos Auctores, & similes, postea grandior factus, a manibus Juventutis volebat quam longissime sepo.

sepositos: cum *Garcilassum*, *Zuritam*, *Parram*, & similes horum, pro literis hispanicis; pro latinis vero *Virgilium*, *Terentium*, ac *Tullium* unice, & impensissime commendaret. Abruptum interea Theologiæ curriculum perfecturus, sacrisque initiandus, Mexicum post biennium remigravit: Angelopolim deinde missus est, ut primarias, quas vocant, universæ Theologiæ, ac Juris etiam *Theses* in florentissimo Doctorum congressu, horis ante, & pomeridianis sustineret, ultimamque eo publico periculo studiorum suorum metam pertingeret.

Nec vero diu Mexicus ABADIJ doctrina, atque eruditione caruit: vix namque biennium abfuerat, iterum repente vocatus est, Philosophiam ibi, etiam intempestive numerofo Adolescentium cœtui traditurus: cum enim designatus eo anno Philosophiæ Professor, adversa implicitus valetudine, commissum sibi munus exsequi impediretur; ABADIUS unus ante alios electus est, qui, vel imparatus, eam provinciam debito cum honore susciperet, expectantemque, ac Doctore orbatam Mexicanam Juventutem scholæ præceptis, ut par erat, erudiret. Possem hic enimvero in ABADIJ commendationem complures nominare, qui summa ab eo diligentia instituti, & ad literarum amorem Magistri verbo, & exemplo tracti, varijs nunc scientiarum laureis in urbe florentissima insignes, Præceptorum non minus, quam Patriæ splendori sunt, atque ornamento. Præsertim cum ex ijs plurimi; non in Philosophicis tantum disciplinis, sed in humanioribus etiam literis, Theologia, & Juris utriusque scientia eum audierint, & ad omnem, ut ita dicam, literaturam sub illius disciplina sese formaverint. Philosophiæ enim curriculum maxima cum laude confecto, ad Regale, & anti-

quius D. Ildefonsi Seminarium missus est: quod Seminarium, frequentissimum Novę Hispanię, & inter frequentissima totius Orbis Collegia educandę juventuti destinata numerandum, fere trecentos e primoribus Juventutis alebat: ex his erant, qui tum Mexici, tum in aliis Novę Hispanię urbibus, scientijs naturalibus imbuti, partim Theologię, partim Pontificio, ac Civili jure, sub Soc. olim J. PP. operam darent, Doctores deinde, multorumque Magistri in sua quisque Patria aliquando futuri. Et primum quidem utriusque solum Juris Pręfeturam, vel eam sane difficilem ABADIUS suscepit; mox etiam sacrę Theologię, quam utramque spartam simul strenue susceptam ea ille laude ornavit, ut Pręfectura sua Exemplar dici possit castigatissimorum pro Juris prudentia, atque Theologia in eo Collegio studiorum. Accesserat enim huic provincię capeffendę, purgatis jam hoc tempore suis ipse studiis omnibus. Quod enim de Poësi, & Eloquentia diximus, id ipsum ABADIO in cęteris omnibus contigerat, per etatis, atque ardentioris ingenij temperamentum: ut raperetur nimirum primis annis, mirandis potius, quam veris rerum, ac nativis formis. JOSEPHI vero CAMPOII familiaritate multum profecit: hunc condiscipulum habebat, eundem semper suspexit, ejus studia emulatus est, ac mortuum publico scripto laudavit. (a) Cum videret igitur, CAMPOJUM (qui summo erat studio, summo judicio) summa semper, & exquisitissima in omni studiorum genere, sectari; ipse hæc secum probans, & secum tacitus emulatus, studia ita composuit sua, ut omnia de integro renovaret. Accessit etiam

(a) *Opusc. de Exterior. Latinitate.*

etiam ANTONIJ GALLIANI (optimę spei juvenis, quem prematura mors musis eripuit) atque aliorum id etatis, qui *ex se nati* (quod de Curtio ait Tacitus (b)) Musis bonis restaurandis videbantur, exemplum. Quibus de rebus libenter diceremus, cum sint ad Historiam literariam Mexicanam conducibilia, nisi nos heic brevitatis impediret. His itaque, in absolutissimum optimi Literati exemplar informatus ABADIUS instillavit Juventuti sibi commissę mentem per omnia purgatissimam. Ac primus fane fuit, qui in illis partibus *Originibus* JANI VINC. GRAVINÆ, in tradendis Jurisprudentię Civilis elementis, uteretur. Conabatur deinde omnibus eam mentem inducere, quę, excussis quisquilijs, veram, & antiquam *Papiniani*, & Instauratoris *Cujacii* Jurisprudentiam revocaret. Idem in Theologia prestitit, ut procuraverit primum eam ę sincerissimis fontibus deducere (*Scripturę* scilicet, PP. Conciliorum, Historię, cęteris) deinde hanc sacram facultatem, omnium Reginam, debitis sibi elegantijs omnibus (sinceris nempe, & regalibus, non plebeiis, atque fucatis) juste, & convenienter ornare. Neque his porro contentus ABADIUS ex Convictoribus nonnullos, qui in id potissimum propendere videbantur, ad humaniorum literarum, Latinitatis pręsertim optimę, culturam privatis institutis informabat. Porro ex hac nimia contentione, assiduoque labore, fractis omnino viribus, diversis subinde morbis conflictari cępit: & cum nullo unquam tempore de ea constantia remitteret, debili semper, atque obnoxia valetudine ad ultimum usque vitę deinceps usus est. Id quod in causa fuit, cur implorata sepe

(a) *Annal. libr. XI.*

sæpe vel præstantiorum Medicorum ope, sibi que semper, ut aiebat, inutili reperta, serium, ac laboriosum Medicinæ studium, præter cætera, quibus indefessus vacabat, aggressus sit, colueritque in posterum, optimis quibusque ejus Artis Auctoribus in auxilium vocatis: solitus proinde dicere, huic sese studio, quod fracta adeo valetudine, utcunque viveret, referre omnino acceptum; si penes Medicos stetisset, jam pridem se ex hujus vitæ miserijs ereptum iri.

Cæterum sic affectæ ABADIJ valetudini consulere, atque ipsum ex nimia ea contentione recreare, æquum jam videbatur: quocirca ab ijs tantæ molis præfecturis remotus, Divi Francisci Xaverij Queretarensi Seminario Rector præficitur: in quo, & si illius Juventutis educationi invigilandum ipsi erat, simulque tradenda Theologia, haud ita tamen magno labore utrique muneri posset satisfacere. Ubi primum igitur illi tot ex incommodis respirare licuit, quicquid ex injuncto sibi officio supererat temporis, ad privata illico studia totum transtulit. Mathematicis propterea disciplinis (nam & eum eruditum pulverem pridem attigerat) impensius vacare; tum & subcivivis horis Virgiliani Poematis hispano carmine versionem, quæ vel sola insigne decus, *Abadianæ* que sublimitatis monumentum esse poterat, exsequi instituit; denique præclaro huic de DEO operi, quod jam dudum mente conceperat, manus admove; ut qua par erat dignitate, augustissima quæque nostræ Religionis Arcana, immo totam DEI HOMINIS vitam de divino *Scripturarum* fonte unice decerptam, heroico carmine complecteretur. In eum porro finem, divino implorato auxilio, attentam in primis sacrorum Librorum lectionem, quam

quam in delicijs semper habuerat, divinarumque Veritatum assiduam contemplationem necessariam sibi esse existimavit: qui Latini stili ornamenta, ac Poeticę Veneres, multorum annorum non interrupto studio, possideret. His igitur intentus curis totos quatuor annos in ea urbe tranquille exegerat, donec communi naufragio in Italiam delatus, Ferrariam, Atestinis olim Ducibus florentissimam Sedem, in Sociorum partitione sortitus est. Hic posteaquam ex longissimę navigationis, peregrinandique molestiis respiravit; quanquam temporum, hiemis præsertim insolito rigore, homo sub mitissimo cœlo natus supra modum vexaretur, pro DEO tamen susceptum olim laborem iterum amplecti, & quæ sibi Deus otia fecerat, in Catholicę Religionis obsequio sanctissime collocare, totis viribus annixus est.

Comperto vero paulo post, prima illa Carminum fragmenta, quę imperfecta adhuc, neque ad severiorem, ut par erat, limam revocata, ipso omnino inconsulto, divulgata esse, præque omnium manibus ferri; completam eorum editionem adornare, amicorum complurium iteratis precibus, quin etiam facultatibus in sumptus sponte oblatis, demum decrevit. Anno igitur MDCCLXXIII. hæc de DEO HEROICA triginta tribus solum Carminibus comprehensa primum edidit Venetis prelis: *Labbeumque* se, paullo immutato nomine, & *Selenopolitanum*, seu Urbis Lunæ (id enim patria lingua Mexicus sonat, ut plerique credunt) Civem appellavit. Eo porro omnium plausu ubique illa excepta sunt, ut nobilem *Scripturarum* simplicitatem, ac maiestatem vere divinam cum latinæ Poeseos sublimitate, ac venustate conjunctam nemo non admiraretur, magnificisque elogijs in cælum efferret.

ret. Instar multorum fit CL. FRANCISCUS MARIA ZANOTTUS Bononiensis Licæi ornamentum maximum, Mathematicorum Doctor insignis, ac Musarum delicia: cui nuper in emerita senectute, Literatorum omnium lacrimis extincto, Bononia magnorum Virorum fœcunda Parens, Cultrixque eximia, mœstissimo luctu, ac tanto Viro apparatu digno parentavit. Hic profecto *Divini*, ut aiebat, *Pœmatis* pulcritudine raptus, illius Auctorem, hominem exterum, ac sibi ignotum, aspicere, amplecti, ac tenerrime dissuaviari, tanquam *de Religione*, deque *Literaria Republica benemerentem*, instanter desideravit. EUSTACHIUS pariter ZANOTTUS prælaudati ex Fratre Nepos, & SEBASTIANUS CANTERZANUS, Bononiensis item Licæi duo maxima Lumina, *Abadianam* Poesim, puramque Latinitatem verbis commendarunt quam amplissimis. Tum & CLEMENS VANETTIUS Eques perillustris, Augustissimæ Roboretanæ Academiæ a secretis, qui generis claritatem cum exquisita doctrina, admirabilique eruditione conjungens, Patriam suam, Musasque amœniores Latinitate aurea ætate digna maxime illustrat. Hic nimirum, ut primum ABADIJ Carmina, sibi ab Amico dono missa, videre licuit, in magnam Statim,, ut ipse fatetur, „ de Auctoris ingenio adductus est opinionem. Etenim videbantur (VANETTIJ verba sunt in Epistola ad ABADIUM) non solum terfa, plena, poetica; sed etiam „ ejusmodi, ut Imaginum sublimitate, gravitate sententiarum, Argumenti Divinitatem mirifice subsequerentur... In præsentia quidem nullum nec animi mei, „ nec alienæ approbationis majus testimonium tibi dare „ possum, quam hoc ipsum *Diploma*, quod ab Academia „ mia

„ miæ nostræ Principibus, ostenso libro, tibi vel facil-
 „ lime impetravi... Perge veterum Christianorum He-
 „ roum exemplo, sanctissima quæque gravibus numeris
 „ exornare, ut non tam ipse a Musis, quam a te Mu-
 „ sæ dici aliquando *illustratæ possint*. Cum his simul li-
 teris honorificum remisit Diploma, quo perinsigni Aca-
 demia, sub Augustissimæ Romanorum Imperatricis Bo-
 hemia, Ungariæque Reginae MARIAE THERESIAE auspi-
 cijs *Roboreti* pridem erectæ plenis suffragijs AGIOLOGI
 nomine ABADIUS adscribebatur. Mitto Hispanos SERRA-
 NUM, LAMPILLAS, HERVA'S, patriæ gloriæ, ac litera-
 turæ clarissimos in Italia Assertores, quibus ABADIJ opus
 egregium, immortale, ac felici Augusti sæculo dignum
 visum est.

His porro honoribus, tantorumque Virorum, subacti
 certe judicij, maximique in hac re momenti, tum &
 aliorum complurium, omnium ordinum testimonijs au-
 ctus ABADIUS; sibi tamen minime satisfecerat. Qui o-
 pus suum etiam, atque etiam relegens, multaque in eo
 ut sibi videbatur emendatu digna; multa etiam, eaque
 dignissima, plane, desiderari animadvertens, illud incu-
 di reddere, omnia ad limam revocare, ac nova demum,
 sane nobilissima Carmina adjungere aggressus est: quibus
 peractis, cum in volumen, fere dimidio majus, opus
 jam excrevisset; iterumque prelis subicere, Amicis de-
 nuo faventibus cogeretur, Ferrariæ secundo prodijt in
 lucem, eosdemque, immo & majores plausus reportavit.
 Cæterum cum fractæ valetudinis incommoda augerentur
 in dies, novisque etiam morbis subinde vexaretur; sa-
 lubrioris Cæli captandi gratia, Bononiam petijt: in qua
 annum Ferme integrum ita commoratus est, ut aliis
 ex

ex alijs increbrescentibus malis, de ipsius vita, magno quidem amicorum dolore, actum esse crederetur. In eum nempe atrum mœrorem, sensuumque quasi hebetudinem incēderat vi morbi, ut vitæ etiam, sibi molestissimæ, tæderet sæpius: nec libros, delicias olim suas, & unicum a Puero, curarum levamen, aspicere, nedum evolvere fas erat: immo mortem solam, quæ se ex tot miserijs aliquando eriperet, atque æternæ tranquillitati, omnis agonis immunem, redderet, vehementissime anhelaret. Sex, eoque amplius, menses in hac animi pariter, & corporis ægritudine cum exegisset, sanitati demum, Deo sic volente, restitutus est; tandiuque in ea perseveravit, dum supremam operi suo manum feliciter imponeret, quo in absolutam, ut ita dicam, sacræ Theologiæ *Summam* evaderet; in qua nihil ultra ad magnificam sublimiorum veritatum expositionem desideraretur. Quod cum perfecisset, trigintaque octo Carminibus Ferrariæ secundo editis, denuoque ad trutinam vocatis, alia quinque nova addidisset, & reliqua omnia accuratissime limasset, (ut in accessione, quam inter MSS. Præloquio suo inferendam reliquit, testatur ipsemet) dicere auditus est: *Votorum* se nunc compotem, quod sibi præfixerat muneri fecisse satis: libenterque jam mortem obiturum, cum Religioni sanctæ, quam tueri, exornareque sibi proposuerat, vigiliarum suarum debitum, quo posset modo, exsolvisset.

Nec vero perquam utili huic labori ABADIUM diu superstitem voluit DEUS, quin ad ea sanctissima Arcana, quæ prope divino exprefferat versu, æternum fruenda, ac propius, ut pie credimus, contemplanda, demum, ut optaverat, evocaretur. Valetudine, ut nunquam alias,
vege-

vegeta utebatur, ac prospera, neque ulla impendentis mali inerat suspicio; cum postridie idus Junias, violentissimo alvi profluvio ad defectionem ex improvviso correptus, & ad extrema brevi redactus, laborum suorum metam demum attingere existimans, ad æterna jam, mortalibus valere jussis, sese comparabat. Convaluit tamen, non ut mortem effugeret, sed ut prolixo agone, diuturnoque patientiæ certamine immortalitatis coronam augere, æternæque Beatorum gloriæ confors effici posset. Tres ipsos menses inter acutissimos dolores ab effervescenti bili, quæ viscera urebat, sitique torrebat ardentissima ita transegit; ut misericordis in se DEI benignitatem gratus agnosceret, venerareturque, ac sese majoribus etiam tormentis dignum appellaret. Deficiebant vires in dies, cibos omnes respuente stomacho: ac proinde tardo gressu adventantem mortem tranquillo, ac placido vultu excipiebat, compellabatque interdum iisdemmet illis verbis, quæ ex imo certe pectore olim expresserat. (a)

Pigra venis, pigra & est tibi falx, pigræque sagittæ:
O quoties te suspiravi, teque vocavi!

O bene, quod tandem venisti! Vincula rumpe
Corporis, ut possim, tristi hoc e carcere missus;
Usque meum contemplari Dominumque, Deumque;
Et coram aspicere, & coram placidissimo amore
Usque frui, & sanctos propius bibere ebrius ignes.

Dum his interea pijs amoris Divini affectibus largiter indulgebat ABADIUS, invalescente quotidie morbo, ac prostratis omnino viribus, in supremum vitæ discrimen vocabatur: impendentis igitur periculi admonitus, deque

eter-

(a) *Carm. V. v. 68.*

eterna solum salute jam sollicitus, Immortalitatis Viatico petijt muniri; eoque inter liquidissimas gaudij lacrimas ita refectus est, ut, cum integram fere noctem duxisset insomnem, sitique adureretur ad mortem, totas tamen decem horas, ne frigide quidem stilla gustata perstiterit, in Magnifici, ut ex vero dicebat, Hospitis, Supremique humanæ vitæ, ac mortis Arbitri expectatione. Triduum supervixit, atrocioribus semper doloribus vexatus: donec pridie Calend. Octobris, omnibus Ecclesiæ Sacramentis pie susceptis, in Crucifixi amplexu, interque Amicorum lacrimas, faustum iter precantium, fato concessit, hora ante meridiem, anno Rep. Sal. MDCCLXXIX. ætatis suæ LII. M. IV. Obijt Divo HIERONYMO sacro die, quem pietate præcipua coluerat semper; & cui felicitis ingenij laude, tum peracri naturæ temperamento, sublimi denique *Scripturarum* expositione, videri posset non absimilis omnino. Postridie elatus est, ac debito cum honore iusta persoluta: Exterorum etiam nonnullis, alijs magnum Theologum, alijs sublimem, ac plane divinum Vatem immatura morte extinctum lugentibus. Fuit ABADIUS statura mediocri, corpore gracili, cæsijs oculis, naso depresso, & lato, capillo circa verticem raro, ac præcano: valetudine, viginti præsertim ante obitum annis, obnoxia, ut supra diximus, ac debili semper usus est: quæ ipsum, natura etiam austeriorem, ac difficilem, studijs præterea suis perpetuo intentum, hominum commercia effugere, ac solitudinis amore teneri constanter effecit; eaque propter, cum ab eruditis nonnullis illius Poematis, atque ingenij fama permotis ejus amicitia sæpius expeteretur, Vir ab insolentia gloriæ alienissimus, ac temporis perquam

avidus ejusmodi frequentiam omnino recusavit. Neque aliter profecto tot res simul amplecti, adeoque diversis studiis vacare ille potuisset, qui tam infirma præsertim valetudine, præter humaniorum literarum, Latinitatisque culturam, quam nunquam intermisit, Theologia etiam sacra, SS. PP. lectione, utraque Historia, Juris utriusque Scientia; Philosophia itidem, Medicina, Mathematicisque disciplinis excultus, perindeque eruditus esset, ac si earum quamlibet singulariter profiteretur: quibus omnibus linguarum studium, lectionemque omnis generis, maxime Criticorum semper conjunxit. Plura item ABADIUS scripsit hispana, latinaque: In his sunt *Dissertatio Ludrico-seria de Exterorum Latinitate*, quam anno ante obitum edidit: *Nodus intricatior Matheoseos solutus, seu Ratio composita expedita, & ad Tironum captum accommodata*: quæ quidem earum peritis ita probata est, ut publica etiam luce dignam existimarent, immo ad id etiam hortarentur. : *Livini Meyer Anima minusculo corpore conclusa, seu Epitome Historiarum Controversiarum de Auxiliis*, quam & latinus stilus, & mira brevitatis maxime commendant. Hispana vero sunt: *Octava Ecloga e Virgilii Bucolicis*, quam hispano olim carmine donavit, tum cum totam, ut supra diximus, *Æneidos* versionem aggressus est; immo magnam etiam ex singulis libris partem delibavit: perfecissetque porro, nisi & adversa valetudo, & graviores etiam cogitationes alio animum avocassent. *Algebrae Compendium*: *Tractatus de cognitione Dei*: *Geographia Hydrographica*, seu de orbis terrarum Fluminibus præcipuis, &c. quæ duo imperfecta adhuc, neque ad exitum perducta reperiuntur: præter alia minora opuscula, & ligata, & soluta

luta oratione, in quibus *Abadianam* sublimitatem, exquisitumque in latinitate fastidium agnoscere fas est. Ex his tantum subnectimus, Lectori, uti speramus, Amicis certe illius gratum facturi, duplicem Hymnum Inclyto Martyri, ac Patrono Mexicano Divo Philippo a JESU e S. Francisci Familia, qui apud Japones pro Christi Fide effuso sanguine, felicissima adhuc Matre superstite in Beatorum numerum relatus est, in ejus, ut ajunt, *Officio* nuperrime a S. Sede approbato insertum, æternumque in Ecclesiastica Historia ABADIJ monumentum.

Salve, triumphalis Pugil,
Decus novi orbis maximum,
Qui morte fecisti tua
Beatiorem Patriam.
Athleta Princeps Mexici
Trophæa celsa Martyrum,
Dignamque Cælo lauream
Tu primus infers Patriæ.
Quicquid Juventus fervida
Peccaverat licentia,
Libenter in mortem ruens
Sancta expiasti Victima.
Tui fac, ut nos æmuli
Dolore cordis intimo
Jugique poenitentia
Nostra eluamus crimina.

Philippe, Martyr inclyte,
JESU fidelis affecula,
Quem prætulisti nomine

Ad.

Ad usque vis mortem sequi.
 Confossus hasta triplici,
 Fusoque rorans sanguine,
 Distentus exspirans cruce,
 JESU refers Imaginem.
 Sodalium tu Martyrum
 Primoris is, & Signifer,
 Agmenque ducens Cœlitum
 Prior profundis sanguinem.
 Audi precantum Civium
 Voces, piasque lacrimas;
 Ductorque noster, sedibus
 Tu nos beatis infere.

Et hæc quidem de ABADIO: quem si minus digne,
 nec quibus par erat coloribus expressimus; amoris ta-
 men nostro, dolori certe, quem ex Doctoris, Amici,
 Sociique carissimi luctuoso interitu cepimus satisfacere
 conati sumus: eoque benignius hæc nobis temeritas con-
 donanda, quod Cl. Mexicani Poetæ memoriam, ad Re-
 ligionis, Patriæque immortale decus, Posteris, Civibus
 præsertim nostris voluerimus commendare: quibus dum
 hæc in pretio certe fore crederemus, justo etiam fortas-
 se longiores aliquanto fuimus. Ad ejus denique tumu-
 lum, tot a Patria leucarum millibus diffitum, cum la-
 crimis consistentes, caros nobis cineres exosculamur, il-
 liusque sortem invidemus, quod ex hac iniquissima con-
 ditione ereptus, atque æternæ (ut spes est) Electorum
 societati adscriptus, exilium suum cum beatissima Patria
 commutavit. Utque Bononiensibus, æque ac Mexicanis
 perennis illius memoria stet, hæc Viatori legenda ad e-
 us sepulcrum liceat apponere.

D. O. M.

Hic ex Orbe novo Labbeus jacet, inclyta Vatum

Gloria, Mexiceo par Decus Imperio.

Non hominum curas, vanæ aut deliria mentis,

Vel cecinit tinctos ille cruore Duces.

Altius assurgens, graditur super æthera penna,

Rimaturque oculis abditiora Dei.

Religio, Pietas, sacrarum & turba Sororum

Vati mœrentes hæc posuere suo.

PRÆLOQUIUM AUCTORIS

DE DEO, ac Divinis dicere, Lector Benevole, quam sit operosum, & arduum, agnoverunt illi Philosophi, qui cæteroqui minus digne de DEO cogitabant. (a) Ipsamet Divinitatis amplitudo, & incomprehensibilis excellentia humanæ mentis aciem fulgore suo perstringit: adeoque tenebras facit impenetrabiles, & venerabilem circum ca-
c 3
ligi-

(a) Roges me: Quid, aut qualis sit Deus? Auctore utar Simonide: de quo cum quæsvisset hoc idem tyrannus Hiero; deliberandi caussa sibi unum diem postulavit: Cum idem ex eo postridie quæreret; biduum petivit. Cum sæpius duplicaret numerum dierum, admiransquo Hiero quæreret: cur ita faceret? Quia quanto, inquit, diutius confidero; tanto mihi res videtur obscurior.
Cic. de nat. Deor. L. I.

liginem offundit. Nihilofecius, in hoc nimirum nati sumus, tantum ut DEUM nostrum cognoscere, & amare, & laudare etiam, pro virili annitamur. Quod ut rite, atque ordine, & ut par erat, facere possemus; lucem, qua regeremur accendit, & quasi facem quamdam, præ manu nobis dedit, in divinis Libris, benignissimus DEUS. Et vero

(a) *Quid dignius omni
Et cura, & studio, & nostræ ænamine mentis,
Quid si metimur vires magis arduum, & audax,
Quam rem infinitam brevibus comprehendere chartis?
Rem, causam rerum, veram Rem.*

Et tamen vidi ego neminem, qui de DEO, & *Attributis*, ut ajunt, singillatim, heroica scripserit. Quod propterea ego fieri desiderabam, quia carmina illa pondere suomet, & quasi ingenta magniloquentia, rebus divinis tractandis accommodatissima mihi esse videbantur:

(b) *Laudate eum in sono tubæ.
Bene psallite ei in vociferatione.*

De

(a) *Antilucr. L. I. v. 3.*

(b) *Pf. 150. v. 3. Pf. 32. v. 3.*

De DEI Filio, & Servatore nostro JESU-
CHRISTO scripserunt heroica multi. Præ cæ-
teris autem merito suo, & communi erudito-
rum suffragio palmam tulerunt *Marcus Hierony-
mus Vida*, & *Actius Syncerus Sannazarius*: qui-
bus nihil est ad veterum Poetarum, nominatim
Virgilii majestatem proximius. Scio quæ passim
nuperi, & severiores Critici in ipsiis reprehendunt.
Neque excuso omnia. Sed tamen laudandos ma-
gis, quam reprehendendos esse existimo Viros
præclarissimos, qui primi omnium Latinam ele-
gantiam, Religioni ut famularetur, arcessere,
ea canere aggressi sunt,

Castaliis quæ nunquam audita sub antris
(c) *Musarumve choris celebrata, aut cognita Phœbo.*
(d) *Nulla erat ante via: prærupta, atque aspera saxa,*
Et densi late obducebant omnia vepres.

Neque vero tam sum ego temerarius, & ex-
cors, qui crediderim posse de penu meo exhi-
bere meliora, & par Poetarum, quos post li-
terarum instaurationem tulit *Italia* nobilissimum,
ingenii mei (quod profecto sentio quam sit e-

C

4

xi-

(c) *Sannaz.* Lib. 2. de Partu Virg. v. 301.

(d) *Vida.* Hymn. I. v. 13.

xiguum) viribus superare. Sed (ut semel omnem consilii mei rationem aperiā) cum sublimitatem incomparabilem, & in dicendo vim prorsus divinam *Scripturarum* tacitus mecum meditarer ; existimavi rerum divinarum tractationem successuram felicius, si quis divinis libris, quoad fieri posset, inhærendo ; non tam sua, quam divina, carmine loqueretur. Et huic nimirum ego proposito exsequendo totus incubui, & nervis omnibus contendi. Ac de verborum cultu, & elegantia (quam si minus assequutus ; certe ubilibet confectatus sum) suo quisque iudicio libere utatur, nihil enim impedio. Quod autem ad sententiarum dignitatem spectat, cum fere omnia e divino *Scripturarum* penu deprompserim ; videor mihi habere, cur diffidam minus.

(e) Huic tertiæ editioni, non solum ea omnia, quæ in secunda, sed alia bene multa de novo sunt addita : & præterea rursus omnia ad incudem, & ad limam revocata, & implorato Eruditorum complurium iudicio, castigata omnia severius, & impensius, quoad potui elaborata : ut nunc demum id quod animo destinaveram : (Dogmata præcipua omnia, adeoque Theologiam
fere

fere omnem, sinceram illam quidem, ac genuinam carmine includere) pro virium mearum tenuitate, perfecisse jam videar. Quod præstiterunt olim *Juvencus*, *Prudentius*, *Sedulius*, *Nonnius*, multoque his, & sanctitate vitæ, & doctrinæ excellentia præstantiores *Paulinus*, *Damasus*, *Prosper*, *Nazianzenus*, Religionem nimirum Carmine decorare, atque etiam defendere; id ætate hac nostra, cum ii, qui *Philosophorum* nomen sibi arrogant, Religionem carminibus impetunt, & conditum Poeticæ lenociniis venenum spargunt ambiciosissime, non jam solum conducibile, sed quodammodo visum mihi est esse necessarium.

Et nunquid Poetæ necessaria fictio? Ajo enimvero, si *fictionis* nomine, Naturæ imitationem intelligas, tam vivis coloribus expressam, ut res non tam dici, quam coram fieri, & cerni oculis videantur.

(e) *Non tantum ut dici videantur, sed fieri res; Unde ipsis nomen Graeci fecere Poetis.*

Hoc autem quia difficile admodum est; ideo Poetæ paucissimi sunt: etsi versuum fabricatores fuerint omni ætate innumerabiles.

Ne-

(e) *Vida Lib. 2. Poet.*

Neque enim concludere versum
(f) *Dixeris esse satis.*

Quod si alioversum, ut communiter fieri so-
let, fictionem accipias pro fabula, aut commen-
to aliquo, cerebro excusso, & ad libitum exco-
gitato; tum vero assentior *Palingenio* (apud *S.*
Aubin L. 1. c. 5.) reprehendenti eos,
Qui solas tribuunt fabellas *Varibus*, ac si
Vera loqui fœdumque foret, vetitumque *Poetis*.
Horum ego iudicium falsum, ac damnabile duco.
Nilque mihi melius, nil dulcius esse videtur
Quam verum amplecti: vetulis, puerisque relinquo
Has nugas... Pudet ab! pudet esse *Poetam*,
Si nugis opus est puerilibus inservire,
Et jucunda sequi, spreto mendacia recto:

Nihilominus ut communi opinioni morem ge-
rerem, fictionem induco simplicissimam, affi-
nemque iis, quas identidem *Ovidius* in *Meta-*
morphosi: *Poesim* acerbius flentem, captivam
se, & servitio profano addictam: cui videlicet
consolandæ, & quasi in dignitatem pristinam re-
stituendæ, *Carmina* omnia destinata sint.

Neque ego video ecquod aliud fictionis genus
ordi-

(f) *Horat. Lib. 1. Sat. IV.*

ordiri possit quis; quin Sanctissimæ nostræ Religionis mysteria deterat. Exemplo, & documento mihi sunt iidemmet Poetæ duo præstantissimi, de quibus superius. Quorum alter *Mythologie* ridiculariis plus justo delectatus; sacra profanis foede miscuit: alter Sanctos *Josephum* & *Joannem* totis libris tertio, & quarto Christiados, introducit narrantes *Pilato* mysteria altissima Conceptionis, Nativitatis, ac Vitæ JESUCHRISTI, ut mortem illi deprecarentur. Quod nescio, an ulli justo rerum æstimatori placere queat.

Quocirca fictionem optavi ego, quæ in hæc, aut his affinia non impingeret: in id præcipua quadam, & eminentiore cura intentus, ut veritatem divinam ne læderem; sed ut pro mea tenuitate adornarem: utque solatium aliquod, ut ita dicam, Religioni procurarem, nunquam fortasse magis, quam ætate hac nostra libris execrabilibus audacissime impetitæ.

Quanta potui adhibita diligentia, Latinitatis Patres, Auctores ætatis, ut Eruditi loquuntur, aureæ, & argenteæ sequutus sum, quos triginta jam annos in deliciis habeo. Sicui vox aliqua, aut vis, & significatio, quam voci attribuo, aut constructio, & orationis ductus aliquis scrupulum moverit; id primum peto, ut ne temere,
&

& sine discussione sententiam ferat, deinde ut erroris certo deprehensi me admoneat. Siquidem ego & amice admonenti gratiam habebo, & errorem agnoscam, & emendabo libentissime. Postremo, ut ante etiam, quam te, Lector humanissime, lectioni accingas; ad typorum mendas, quæ postrema pagina emendantur, animadvertas. Et hæc habui, quæ præloqui operæpretium, & necessarium existimaverim.

THOMAE SERRANI

VALENTINI

ACADEMICI ROBORETANI

J U D I C I U M.

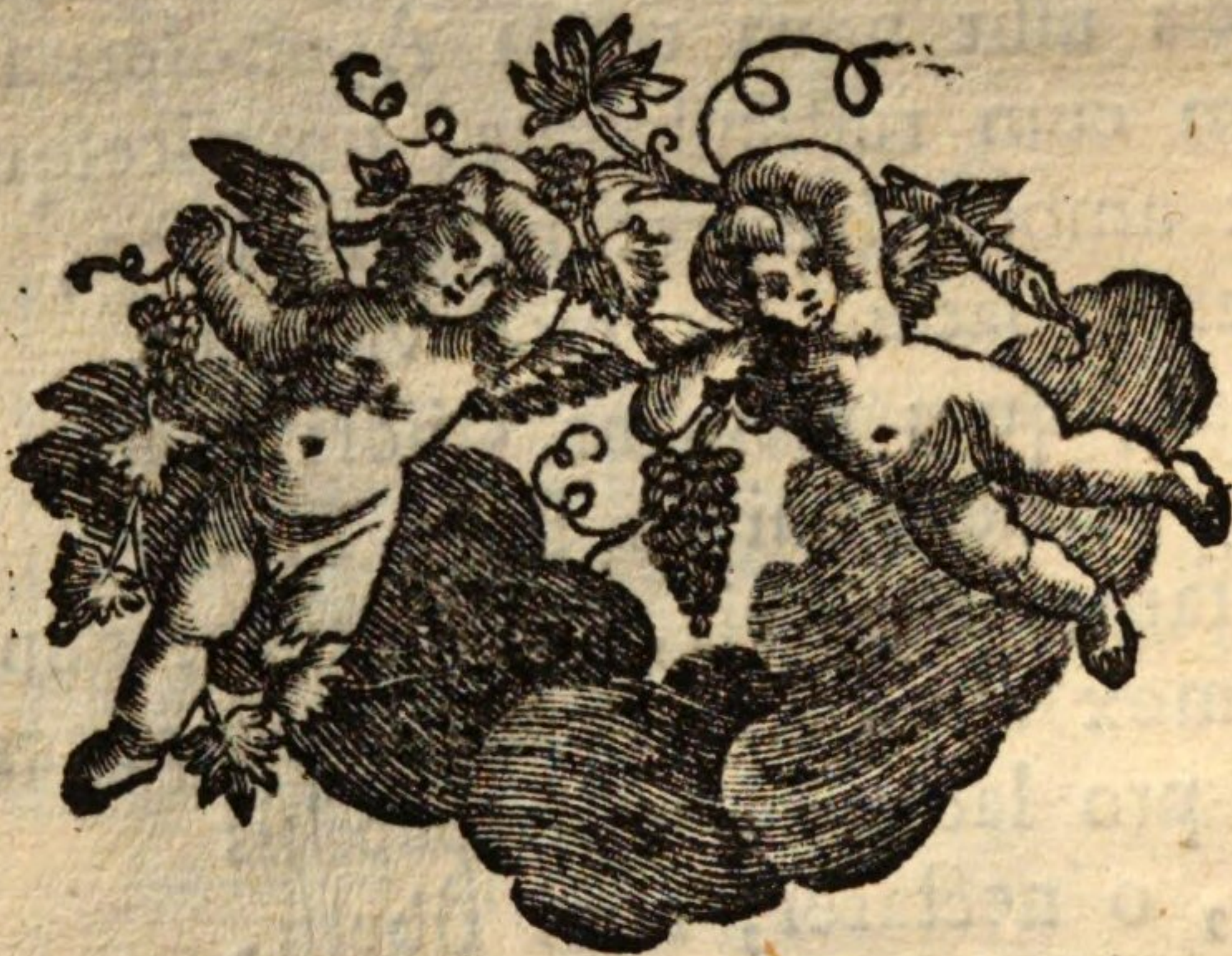
*S*icuti suum iudicium sincere exponere,
ac libere unquam licuit, mihi nunc
certe licet. Cum enim rogatus sum,
ut Cl. Labbei opus legerem, & quid
in eo placeret, quid displiceret, candide aperi-
rem; nihil dum Autoris videram, nihil de illo
audiveram; sic ut ignotus mihi plane esset. Ut
igitur librum in manus sumsi, majestatem qui-
dem argumenti, & dignitatem non potui non
admirari. At verebar, ut hoc nostro in saeculo,
etsi erudito, esset Poeta ullus, qui tanto, &
tam divino argumento par esse posset. Itaque cœ-
pi attente opus evolvere, & prima carmina sic
legi, ut nonnihil diffiderem de felici ignoti mi-
hi Autoris successu. At nescio quomodo fiebat,
ut quo magis, & attentius legerem, ita carmi-
nis suavitas, vis, gratia me magis, ac magis
alliceret; donec paullatim in admirationem divi-
ni poematis (nihil affingo veritati) totum ra-
peret.

peret. Quid plura? Tam avide totum poema percurri, ut librum e manibus non deposuerim, donec ad finem illius devenirem. Tum vero, quin gaudium meum possem diutius continere; illud cum amicis communicare, Poetam in cœlum ferre, opus absolutissimum, & hac præsertim tempestate valde necessarium prædicare. Tentaverant quidem antea nonnulli, iidemque Clarissimi Poetæ ejusdem argumenti partem, & si nævi aliquot illis condonentur, jure optimo probandi. At qui totum tam prudenter animo conceperit, tam eleganter explicaverit, tam modesto, eoque qui rem tantam decebat cultu ornaverit, ego quidem vidi neminem. Nihil hic Poeta alienum, nihil profanum, nihil ineptum permiscet; & ut qui Musas colat severiores, omnia sacra, ac pene divina, & ex ipso Scripturarum divino penu, sive e Theologiæ Sacratio depromit. Verbo: Si ipsa Pietas suo ore loqui vellet, vix alijs verbis, ac sententijs uteretur. Nec puto, rem me lectoribus ingratam facturum, si ipsam Pietatem, qualis mihi inter legendum identidem ante oculos obversari videbatur, loquentem induxero. An satis eleganter, nescio; at plane ex vero me illam inducere, totum poema, ut mihi videtur, vere elegans, pium, divinum testimonio erit. Versiculi autem, quibus Pietatem loquentem inducere placuit, sunt hi

Lab.

Labbei Pietas legens libellos
 Pios, & faciles, & elegantes,
 Sed & grandiloquos, & eruditos,
 Piarum mera mella Gratiarum;
 Suas delicias, suos amores
 Admirans; ter ut ore basiavit,
 Dixit: vos eritis mei calores,
 Suaves, melliflui, pij calores,
 Quos divinus Amor suos vocarit;
 Illorum similes, quasi & gemelli,
 Queis ussit nova corda Apostolorum
 Tum cum rusticulosque, simplicesque
 Lex amoris haberet ut magistros,
 Disertos facere, & pios volebat.
 Digni, quos recinant Chori beati
 Illi, vertice, qui in sacro Sionis
 Cantantes cytharis, sequuntur Agnum,
 Et mox alma suo in sinu recondens,
 Vos pro lacteolis mihi papillis
 Este, o nectarei, novi libelli,
 Seu quid dulcius est, suaviusque.
 Felices satis, oh! satis beati,
 Qui vos mente pia, & pijs ocellis
 Legent, & relegent, piosque sensus
 Milleno capient litos sapore;
 Qualem de pluvio ante Solis ortum
 Coeli rore legebat illa quondam

Gens electa, Deo parum fidelis.
Hæc, & talia mille dixit alma,
Labbei Pietas legens libellos
Pios, & faciles, & elegantes,
Sed & grandiloquos, & eruditos,
Piarum mera mella Grariarum.

INDEX

CARMINUM

PARTIS PRIMÆ.

I. U Nus est Deus.	pag. 4
II. U Sanctus.	11
III. Incomprehensibilis.	17
IV. Æternitas.	25
V. Præsentia.	31
VI. Beneficentia.	37
VII. Benignitas.	45
VIII. Omnipotentia.	52
IX. Sapientia.	59
X. Providentia.	66
XI. Custos.	75
XII. Patientia.	80
XIII. Justitia.	87
XIV. Pulchritudo.	95
XV. Cæli Dominus.	101
XVI. Refugium.	108
XVII. Dominus Exercituum.	114
XVIII. Deus Scientiarum.	121
XIX. Scrutans Cor.	137

Pars I.

d

XX.

XX. Qui facit mirabilia solus.	143
XXI. Annuntians futura.	153

PARTIS SECUNDÆ.

XXII. Deus Homo.	<i>pag.</i>	3
XXIII. Princeps Pacis.		11
XXIV. Super omne Nomen.		19
XXV. Rex Gentium.		25
XXVI. Signum, cui contradicetur.		31
XXVII. Subditus illis.		38
XXVIII. Lux Mundi.		43
XXIX. Rex Mansuetus.		54
XXX. Bonus Pastor.		61
XXXI. Triumphus.		67
XXXII. Deus absconditus.		74
XXXIII. Mœror.		80
XXXIV. Opprobrium Hominum.		86
XXXV. Dominus Mortis.		100
XXXVI. Excessus.		105
XXXVII. Sopor excussus.		110
XXXVIII. Rex Gloriæ.		115
XXXIX. Sacerdos.		122
XL. Sponsus.		129
XLI. Virtus ex alto.		142
XLII. Religio Victrix.		148
XLIII. Judex.		183

ARGUMENTA.

PARTIS PRIMÆ.

I.

Poesis Origo, finis, luctus. a v. 1. ad 27.

Propositio. a 28. ad 30.

Invocatio. a 31. ad 44.

Deum esse manifestum fit ex ipsa rerum creaturarum structura, & unanimi gentium omnium consensu, a 45. ad 62.

Polytheismi, præsertim Romani irrisio. a 69. ad 100.

Deus est unus. a 101. ad 125.

Deus est Qui est, & omnifariam perfectissimus. a 126. ad 145.

Deus est Trinus. a 146. ad fin.

II.

Seraphim ter Sanctum cantu prædicant Deum a v. 1. ad 16.

Deus in se Sanctus omnimode. a 17. ad 30.

Lex Dei sancta. a 31. ad 44.

Domus Dei sancta. a 45. ad 52.

d 2

Deus

Deus nos ab origine inquinatos mundat, & sanctos efficit. a 53. ad 86.

Sanctos coronat Gloria. ab 87. ad fin.

III.

Excelsiora omnia ad Deum comparata nihil sunt. a v. 1. ad 21.

Dei Majestas. a 22. ad 59.

Arcana Dei non investiganda a 60. ad 92. Sed illius Bonitati, ac Misericordiae acquiescendum. a 93. ad 119.

Timor Dei habendus; maxime autem amor. a 120. ad fin.

IV.

Rerum omnium, sub Luna, inconstantia, & vicissitudo. a v. 1. ad 20.

Solus Deus est Immutabilis, & Æternus. a 21. ad 56.

Homines, & humana, caduca omnia. a 57. ad 84.

Deus etiam Mente immutabilis a 85. ad fin.

V.

Amare absentem miserabile, & tristissimum est. a v. 1. ad 14.

Amare Deum, qui abesse non potest, dulcissimum. a 15. ad 37.

Nihil est, quod nos possit separare a Deo. Nunquam nos deserit Deus, neque in Vita, neque in Morte. a 38. ad fin.

VI.

Amare vehementer hominem tormentum est. a v. 1. ad 18.

Nusquam requies cordi nostro, nisi in Deo. a 19. ad 23.

Deus unus amat nos. a 24. ad 33.

Beneficia in nos Dei magis obvia. a 34. ad 48.

Dominatio in creata omnia ab Deo Homini attributa. a 49. ad 98.

Terra bono nostro divitiis innumeris ditata. a 99. ad 131.

Beneficia potiora: Humani generis reparatio per Christi mortem. Eucharistia. a 132 ad fin.

VII.

Plerique hominum cogitatione sibi fingunt severissimum Deum; cum sit benignissimus. a v. 1. ad 15.

Auditurum se spondet preces nostras. a v. 16. ad 33.

Orando Josue stare facit Solem, & Lunam. Orando Elias pluvias abigit, &c. a v. 34. ad 55.

Cur nos interdum Deus non audiat. a 56. ad 60.

Quanta benignitate audierit Abrahami orationem. a v. 61. ad 97.

Neque solum Sanctos, sed sceleratos etiam ad se revertentes Deus excipit benignissime. a v. 98. ad fin.

VIII.

Die

1. *Creatio Abyssi, & Lucis, & Angelorum. a v. 1. ad 11.*

2. *Creatio Caelorum. 12. ad 15.*

3. *Aquarum congregatio. Terræ subitanea ubertas. a 16. ad 34.*

4. *Solis, ac Lunæ & Stellarum creatio. a 35. ad 56.*

5. *Creatio Avium, Piscium &c. a 57. ad 77.*

6. *Crea-*

6. *Creatio Hominis.* a 78. ad 103.

Femina e Viri costis fabricata. a 104. ad fin.

IX.

Omnia in sapientia fecit Deus. a v. 1. ad 8.

Philosophiæ, & sapientiæ humanæ imbecillitas, & audacia. Terra modo stans, modo errans, modo rotunda, modo instar ovi, modo instar capæ mutans habitus, quasi luderet bacchanalia. a 9. ad 61.

Nil scimus, ne quidem stellarum vera nomina, & ne quidem ea, quæ quotidiano usu familiarissima nobis sunt a 65. ad fin.

X.

Deus omnium est & Pater, & Dominus. Omnia curat. a v. 1. ad 23.

Homines autem præcipua quadam, & magis paterna providentia complectitur. a 24. ad 53.

Futura, præterita, præsentia prospicit, & pronutu temperat. Vindex Piorum est, & everfor impiorum. a 54. ad 122.

Sinit interdum Pios affligi, prosperari impios, Cur hoc? a 123. ad fin.

XI.

Angelos, Custodes, & Pædagogos nostros constituit Deus: a v. 1. ad 8.

Quam sit nobis salutaris custodia hæc, & quantis nos periculis ignaros eximat. a 9. ad 47.

Officia Tobie juniore exhibita ab Raphaele Archangelo. a 48. ad 70.

Officia Angeli Custodis, hora mortis postrema, & decretoria. a 71. ad fin.

XII.

Flagitiorum, quibus Deum homines ad iracundiam provocamus, compendiarie recensio. a v. 1. ad 47.

Indignatio. a 48. ad 50.

Infinita Dei Patientia. Cunctatio ad puniendum. Facilitas ad ignoscendum. a 51. ad 109.

Et tamen, ex quo Deus Homo factus est, tardior est ad puniendum, facilius ad ignoscendum. a 110. ad fin.

XIII.

Deus est verax, & Justus; neque respicit personas, sed merita. a v. 1. ad 25.

Quo

Quo tardior est ad puniendum, eo est terribior. a 26. ad 38.

Carceris inferni descriptio. Pœnæ, quæ ibi exercentur. a 39. ad 83.

Pœna, quam Theologi damni vbcant acerbior omnibus. ab 84. ad 97.

Gloria, & præmia parata Piis. a 98. ad fin.

XIV.

Exsibilaremus eum, qui non jam formosum hominem, sed illius umbram deperiret. Nos plerumque idem facimus. Dominum obliviscimur, umbras sectamur. Femina ruina generis humani. a v. 1. ad 42.

Pulchritudo corporis ab Anima. Animæ pulchritudo stilla quædam est divinæ pulchritudinis. a 43. ad 71.

Hæc tanta est, ut beatos faciat eos, qui intuentur coram, & vel sola spe aliquando videndi rapiat. a 72. ad fin.

XV.

Hiemis in Europa rigor a v. 7. ad 11.

Ejusdem in America benignitas a v. 11. ad 25.

Deus solus ubertatis Auctor a v. 25. ad 48.

Tonitrua, fulgura, & grando. a v. 48. ad 73.
Nix, frigus, pluvia. a v. 73. ad 106.
Maritima procella. a v. 106. ad finem.

XVI

Flendo nascimur, flendo morimur omnes. Mortalium nemo est felix. a v. 1. ad 39.

Obruimur malis, quasi fluctibus. a 40. ad 59.

Refugium in solo Deo est. Potest ille ventis, & fluctibus tranquillitatem verbo facere: & de ventre Cete incolumem repræsentare. Potest Leonibus ferocitatem adimere. Potest in fornacem ardentem coniectum refrigerare, & oblectare. a 60. ad 93.

Potest vires addere, quibus, & flammis, & mortem contemnamus. a 94. ad fin.

XVII.

Urbs, quam Dominus non tuebitur, corruet; quam tuebitur, perenabit tuta. a v. 1. ad 10.

Exercitus Assyriorum deletus sub Ezechia. David puer inermis triumphans de Philistæo. ab 11. ad 61.

Frequentissimum est, fortiores vinci ab infirmioribus. a 62. ad 92.

Præ-

*Præclarissima victoria Joannis Austriaci de Tur-
cis ad Naupactum . a 93. ad fin.*

XVIII.

*Bella , & prælia vulgare omnino , atque igno-
bile quid sunt . a v. 1. ad 39.*

*Scientiæ , & Artes omnes a Deo sunt , etiam
illiberales . a 40. ad 80.*

*Scribendi Ars , Dialectica , Metaphysica a Deo
manant . a v. 81. ad 101.*

*Item Geometria , Algebra , Mechanica , &c. a
102. ad 201.*

*Etiam inventa ea , quæ nobis videntur fortui-
ta , in quibus Medicina . a 202. ad 236.*

Etiam Juris Prudentia . a 237. ad 277.

Theologia utraque . a 278. ad 327.

Poetica . a 328. ad fin.

XIX.

*Latebræ humani cordis impenetrabiles homini-
bus , imo & Angelis . a v. 1. ad 24.*

Uni Deo manifesta sunt arcana cordium . a 15. ad 45.

*Solus Deus legem indixit cordibus , quia solus
ea intuetur . a 46. ad 66.*

In die temporum postrema , secreta cordium de-

nudanda omnia, & Orbi universo palam facienda sunt. a 67. ad fin.

XX.

Quia portentis continuatione assuevimus, & nihil movemur; miraculis interdum, socordiam nostram excitat Deus, a v. 1. ad 17.

Virga Mosis. a 18. ad 31.

Plaga Ægypti 1. Nilus versus in sanguinem. 2. Ranæ. 3. Sciniphes. 4. Musca. 5. Pestis pecorum. a 32. ad 74.

Plaga 6. Ulcera. 7. Tonitrua, grando, fulgura. 8. Locusta. 9. Tenebræ densissimæ. 10. Clades Primogenitorum. a 75. ad 136.

Pharao cum exercitu submersus. a 137. ad fin.

XXI.

Hominum in divinandi arte deliria. a v. 1. ad 28.

Solus Deus futura prævidet. a v. 28. ad 36.

Prædictiones Jacob, Joseph &c. a v. 36. ad 67.

Jeremiæ, & Danielis. a v. 67. ad 130.

Jesu Christi ortus, vita, mors a Vatibus prædicta. a v. 130. ad 188.

Hebræorum status ab iis prædictus oracula confirmat. a v. 188. ad finem.

PARS

PARS SECUNDA.

DEUS HOMO.

XXII.

JAm tum cum Deus orbem condidit, prælude-
bat Christo venturo. a v. 1. ad 14.

Oracula præclariora de reparatione humani ge-
neris per Christum. a 15. ad 44.

Gabriel Archangelus ad Virginem a Deo mis-
sus. a 45. ad 73.

Deus in utero Virginis homo factus. a 74. ad 109.

Domus Nazareth ad Picenum ministerio An-
gelorum translata. a 110. ad fin.

XXIII.

Toto Orbe in pace composito, in obsequium
nascituri Jesu, MARIA Virgo venit Betbleem,
& in stabulo hospitatur. a v. 1. ad 26.

Ibi Virgo manens in lucem edidit Servato-
rem. a 27. ad 38.

Genethliacum Puero. Oracula insigniora de pa-
ce per Christum. a 39. ad 68.

Congratulatio Matri. Prædictiones celebriores
in

*in Scripturis de Deigenitrice . a 69. ad 95.
Bos . Afellus . Pastores . Descriptio floris , quem
Mexicani vocant de la Passion . Vaticinium Sy-
billæ Cumeæ de Christi Nativitate . a 96. ad fin.*

XXIV.

*Sanguine voluit Jesus , Jesu nomen sibi com-
parare , & morti suæ quasi proludere . a v. 1.
ad 29.*

*Nomina magnifica in Scripturis J. C. attri-
buita , quæ quidem omnia Jesu nomen complecti-
tur . Quam sit dulce hoc nomen , & Salutare æ-
gris . a 30. ad 73.*

Dæmonibus formidabile . a 74. ad fin.

XXV.

*Gentes illuminantur ; Judæi obcæcantur : Et
quem Regem diutissime , atque avidissime exspe-
ctabant , detrectant . a v. 1. ad 30.*

*Reges tres , ductu sideris , Hierosolymam eunt .
Perturbatio Herodis , & dissimulatio . Inventum
Puerum adorant , dona offerunt . a 31. ad 86.*

*Gentes omnes sidere illo vocatæ sunt , ab 87.
ad fin.*

XXVI.

*Et Puer, & Mater sponte sua submitunt se
legi. a v. 10. ad 8.*

*Simeonis senis Puerum ulnis suis excipientis
lacrimæ præ gaudio. Vaticinatio, & mors placi-
dissima. a 9. ad 40.*

*Herodis immanitas in Pueros. Luctus Rachel.
Diræ in Herodem. a 41. ad 88.*

Fuga in Ægyptum. ab 89. ad 100.

*Puer annorum duodecim amissus; recuperatus.
a 101. ad fin.*

*Subditus illis. Annales Vitæ private J. C. a
v. 1. ad 27.*

*In stabulo natus, Affixus cruci, signis eviden-
tissimis manifestat se Deum. Nunc autem pror-
sus latet Deus, & hoc unum præ se fert: Sub-
ditus illis a 28. ad 46.*

*Arbiter Orbis, & Rex Regum, & Lux Mun-
di est. Et tamen oculis hominum nihil est præ-
terquam Subditus illis. a 47. ad 65.*

*Quid hac tam profunda sui demissione nos do-
ceat. a 66. ad fin.*

XXVIII.

Jesus baptismo Joannis abluatur. Jordanis gloriatio. a v. 1. ad 27.

Permittit tentari a dæmone. a 28. ad 60. Vocat Apostolos, & e Piscatoribus facit Orbis Magistros. a 61. ad 76.

Illuminat cæcos natos. 77. ad 88.

Illuminat mentes doctrina. ab 89. ad 119.

Puer, & Anus rudimentis doctrinæ Christianæ imbuti, sapientiores longe sunt, quam cuncti Philosophi Græciæ. Præcipua capita doctrinæ Jesu Christi. a 120. ad 160.

Jesus transfiguratur. a 161. ad fin.

XXIX.

Nemo mansuetior, aut affabilior Jesu fuit. Dominus vitæ & mortis neminem damnavit mori. a v. 1. ad 16.

Adultera. a 17. ad 36.

Samaritani inhospitales. a 37. ad 48.

Zacchæus, Samaritana, Magdalena. a 49. ad 109.

Etiam expirans animam, postulat ut inimicis suis Pater ignoscat. a 109. ad fin.

XXX.

XXX.

Amabilitas, & Boni Pastoris sollicitudo in quaerenda ove perdita. a v. 1. ad 25.

Boni Pastoris cantilenæ. a 26. ad 55.

Septem Sacramentorum institutio, sub Allegoria Pastoris Boni. a 56. ad fin.

XXXI.

Jesu Christi Hierosolyma intrantis triumphus; a v. 1. ad 45.

Christi miracula, tanquam si a turba circumfluente, & ab iis ipsis, quorum bono facta erant, præcinerentur. a 46. ad fin.

XXXII.

Amoris ergo, Jesus, manibus suismet lavat, & tergit pedes Discipulis. a v. 1. ad 22.

Exempla profani amoris celebratiora in Eucharistiae institutione sordent omnia. Eucharistiae institutio. a 23. ad 53.

Admonetur Jesus, quasi nesciret, quam sint homines ingrati, & perfidi. a 54. ad 73.

Adhuc autem amat nos, perinde, imo & impen-

pendio magis quam Mater amat filium. Sacramen-
ti Ordinis institutio. a 74. ad fin.

XXXIII.

*Iter in Gethsemani hortum. Admonetur Petrus
futuræ imbecillitatis. Abnuvit, gloriatur. Jesus
patiendi desiderio, mœrorem etiam, sponte sua
subire voluit. a v. 1. ad 35.*

Causæ mœroris. a 36. ad 55.

*Christi oratio ad Patrem. Causæ aliæ secretio-
res angoris & mœstitiæ. Sudor sanguineus. a 56.
ad fin.*

XXXIV.

Judæ perfidia. Diræ in ipsum. a. v. 1. ad 22.

Jesus procedit obviam hostibus. a 23. ad 38.

*Comprehenditur. Colapho cœditur. Ducitur ad
Caipham. Oculos obnubitur. Irridetur. Petri im-
becillitas. a 39. ad 79.*

*Jesus ducitur ad Pilatum. Calumniantur accu-
satores de seditione. Transmittit Jesum Præses ad
Herodem. Silet Jesus, illuditur, remittitur ad
Præsidem. Nititur Præses Jesum liberare. Præo-
ptant Judæi Barabbam. Diræ in ipsos. ab 80.
ad 159.*

Ver.

Verbera, & ludibria barbara. Præses timore victus, dat Jesum morti. a 160. ad 183.

XXXV.

Dominatrix & quidem superbissima mortalium omnium Mors est. a v. 1. ad 14.

Jesus verò Dominus Mortis est, etiam moriendo. Postrema morientis verba. a v. 15. ad 66.

Centurio agnoscit Deum. Divisio vestium. Offa Agno non frangenda. a 67. ad 82.

Jesus Primogenitus mortuorum. ab 83. ad fin.

XXXVI.

Ingemiscit Orbis, & Auctori suo emorienti parentat. a v. 1. ad 17.

Aspectus miserabilis Dei ad crucem affixi, & lancea confossi. a 18. ad 41. Dolores, & constancia Matris Virginis. a 42. ad 54.

Sublatus de cruce, brachiis Matris excipitur. Affectus, lacrimæ. a 55. ad fin.

XXXVII.

Magdalena sepulchro annie inherenti, ne jam float. a v. 1. ad 23.

Quan-

Quantum superbiverat Mors de Immortalis morte . a 24. ad 43.

Jesus descendit ad inferos . SS. PP. animas carere illo detentas asserit in libertatem . Mortem debellat . Triumphus . a 44. ad 78.

Canitur Jo. Victori . a 79. ad fin.

XXXVIII.

Manifestat se Jesus redivivum suis quam sæpissime . Magdalene obviæ fit specie olitoris . a v. 1. ad 31.

Post dies quadraginta , ascendit in cælum . Vestigia , quibus postremo institit , saxo imprimit . Orbis lætitia , & plausus . a 32. ad 74.

Occurrunt Angeli obviæ , & Regem agnoscunt . Acclamatio Patrum , Davide præeunte . Adami , osculo pedum in hærentis , affectus . a 75. ad fin.

XXXIX.

Christi Domini Sacerdotium . a v. 1. ad 42.

Idem Sacerdos , & victima . a v. 42. ad 61.

Jesus Christus in Cruce Hostia . a v. 61. ad 82.

Sacrofanctum Missæ Sacrificium . a v. 82. ad finem .

XL.

Humanam, non Angelicam naturam sibi copulat Deus. a v. 1. ad 38.

Angelorum admiratio, & stupor. a v. 38. ad 57.

Sponsi blanditiæ. a v. 57. ad 103.

Sponsæ comitatus, Apostoli, Martyres, Pontifices, Virgines. a v. 103. ad 195.

America ad Fidem vocatur. a v. 195. ad 206.

Ecclesia Sancta Arca Noemi. a v. 206. ad finem.

XLI.

Apostoli promissum Spiritum Sanctum postulant, & expectant. a v. 1. ad 24.

Descendit Spiritus Sanctus. Inflammantur Apostoli, & timere homines dediscunt. a 25. ad 46.

Recensio gentium, quæ ex toto orbe Hierosolyma tum confluerant. a 47. ad 81.

Apostoli organa Spiritus Sancti. Apostrophe. ab 82. ad fin.

XLII.

Christiana Religio Mysteriis incomprehensibilis est, & morum legibus severissima, a v. 1. ad 111.

Per

*Per Orbem universum propagandam assevera-
vit ipsius Auctor. J. C. a 112. ad 121.*

*Magna miraculorum vi, plantata statim Hie-
rosolymis. a 122. ad 155.*

Pauli vocatio. ad 166.

*Ab Apostolis Petro, & Paulo Cristiana Reli-
gio Romam inuenta: ac per reliquum Orbem di-
latata per Apostolos. a 167. ad 211.*

Apostoli crudelissime interempti. ad 260.

*Infectiones Tyrannorum, & Constantini Pax.
a 261. ad 349.*

*Hæresum seditiones profligatæ omnes. Religio
per utrasque Americas dilatata. 350. ad 649.*

Turbæ posteriores refrenatæ. ad 753.

PIO SEXTO P. M. Acclamatio. ad 766.

XLIII.

Mundi finis, & excidium. a v. 1. ad 12.

Tuba ante Tribunal omnes vocantur. a v. 12. ad 53.

Supremi Judicii aspectus, & Terror. a v. 53. ad 76.

Locus. a v. 76. ad 92.

Necessitas. a v. 93. ad 149.

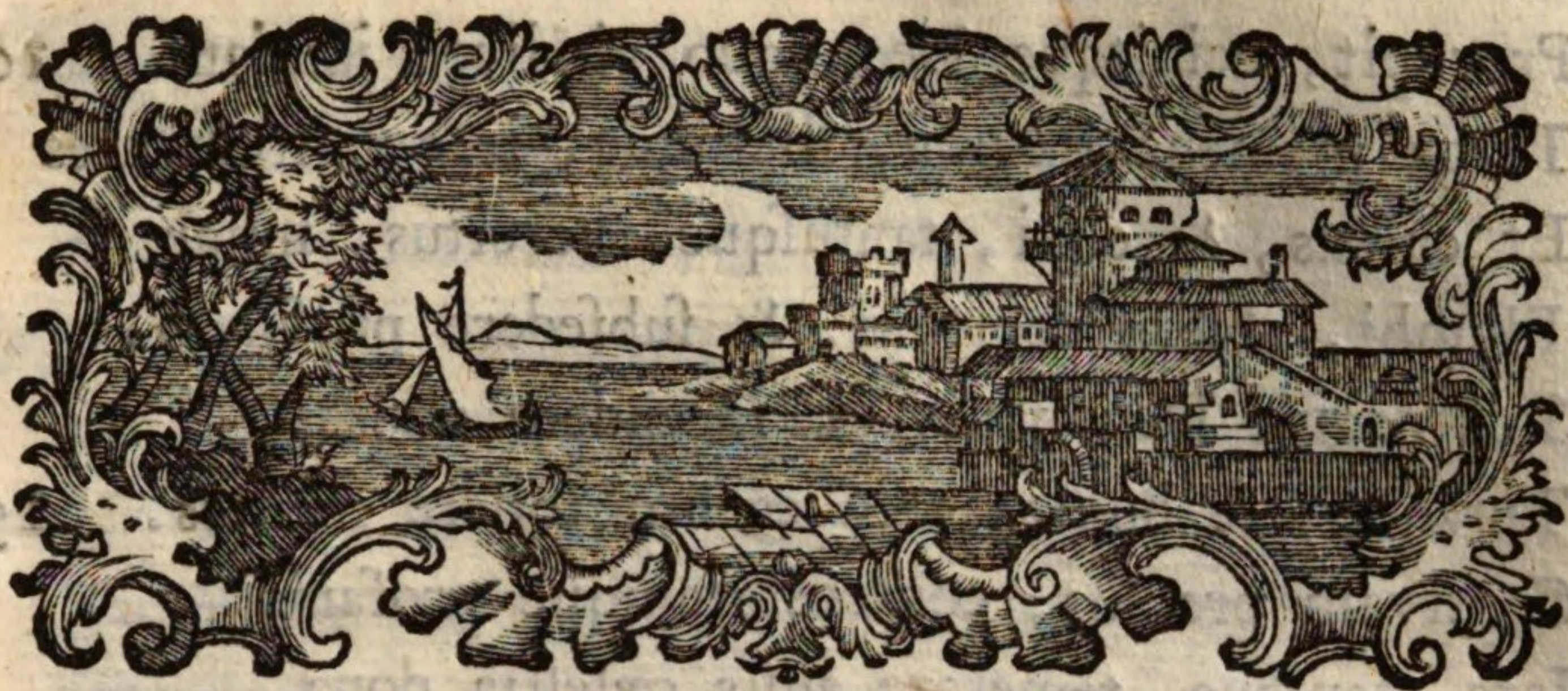
Expenduntur delicta. a v. 194. ad 168.

Felix justorum sors. a v. 168. ad 184.

Impiorum supplicium. a v. 184. ad 196.

Conclusio totius Operis. a v. 196. ad finem.

CAR.

CARMEN DEO NOSTRO.

Ero, unique Deo laudando nata Poesis
Lamentabatur, sese ad vilissima quæque
Captivam, invitamque trahi; dicique parentem
Esse sibi, illacrimans, indignabatur *Homerum*.

Divina sese jurabat origine natam, 5
Ante suas mendax pareret quam *Græcia* Musas,
Anteque quam *Græcus* foret ulli auditus *Apollo*.
De cælo ad *Mosen* delapsam se esse ferebat,
(a) Tum cum magnificum Maris ille in litore carmen
A Pro-

(a) Moyſes Homero prior eſt annis 567.
Tunc cecinit Moyſes & filii Iſrael carmen hoc Domino.
Ex

Prorupit, cecinitque Deo, quo vindice, jamjam 10
 Terga premens *Pharao*, fluctuque, iraque frementes
 Et currus, & equi, tantusque exercitus, instar
 (a) Plumbi, abiere deorsum, & subsedere profundo.
 (b) Soli nempe Deo natam se incendere odores,
 Turaque, & humanas in cælum tollere mentes. 15
 Captivam prorsus, contrectatamque profanis
 (c) Jam manibus, temerare ausis cælestia dona,
 Traductam sese insana ad deliria amantum,
 Ad conflata meris mendacia anilia nugis,
 Ad portentosa, & vanissima somnia. Falsis 20
 Ex illo se numinibus, fœdisque subinde
 Sordibus incassum obnixam servire coactam.
 Hæc memorans; flebat sine fine: & fusa pudore
 Vultum avertibat retro, manibusque tegebat,
 Conspectum fugiens hominum, averfataque lucem 25
 Invisam dudum sibi jam, mortemque præoptans:
 Usque & acerbabat flendo, urgebatque dolorem.

Rur-

Ex 15. v. 1. Et hæc omnino est quæ prima in Scripturis de *Carminibus* mentio fit. Ideoque primam Poësis originem ad Mosen refero.

- (a) *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.*
 Ibid. v. 10.
- (b) *Ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam,* Ps. 70. v. 8.
- (c) *Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.* Judæ v. 4.

Siqua ego lugenti possem solatia ferre;
 Vellem mendaces ad vera reducere Musas,
 Rursus & imbuere alma Relligione Poesim. 30

(a) Tu mihi ades, cujus tota est Sapientia: mitte
 De folio ipse tuo radios, lucemque benignus
 Menti da: & mecum fac sit, mecumque laboret.
 Tu modo quæ sanctis arcana oracula libris
 Obsignasti; aperi, septenaque solve sigilla. 35

De te dicturus, divinos hos mihi fontes
 Optarim. Nam tu solus te digna loquutus.
 Nec niti huc omnes potuere *Aganippidos* undæ,
 Quas & *Romani*, *Græcique* bibere Poetæ.
 Incute carminibus vim tu his. Veluti imber in herbam, 40

(b) Ut ros in gramen, descendant carmina in aures,
 Quæ te ubivis, nomenque tuum, laudesque sonabunt,
 Unigenæque tui, quem tu mortalibus ægris
 Misisti natum de Virgine JESUM CHRISTUM.

A 2 UNUS

(a) Mitte illam de cælis Sanctis tuis, & a sede Magni-
 tudinis tuæ, ut mecum sit, & mecum laboret. Sap.
 9. v. 10.

(b) Fluat ut ros eloquium meum: quasi imber super her-
 bam, & quasi stillæ super gramina: quia nomen Do-
 mini invocabo. Deut. 32. v. 2.

UNUS EST DEUS

Ad Rom. 3. v. 3.

Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.

Et hi tres unum sunt.

1. Joan. 5. v. 8.

CARMEN I.

Artificem magnum esse aliquem, qui sidera, cælum, 45
 Qui mare, qui terras, totumque vocaverit orbem
 E nihilo, tantaque aptaverit, ac regat arte,
 Sponte sua res nos ipsæ informantque, docentque.
 Mente aliqua suprema opus est, quæ dirigat alto
 Tot simul astrorum tam constanti ordine gyrum 50
 Tam varium, quin longa adeo turbaverit ætas,
 Quominus alternæ redeant noctesque, diesque,
 Semper & ad normam circumvolvantur in orbem,
 Crescendo semper, decrescendoque vicissim.
 Vel detractanti, & fugienti occurrit ubique, 55
 Et se sistit ubique Deus. Jumenta docebunt
 (a) Hoc te, si nescis, narrabunt hoc tibi muti,
 Et stolidi pisces. Nulla unquam hoc ausa negare

(a) Gens;

A magnitudine enim speciei & creatura poterit cognoscibiliter creator horum videri. Sap. 13. v. 5.

(a) Interroga jumenta, & docebunt te ... & narrabunt pisces maris. Job. 12. v. 7. & 8.

(a) Gens, vel inaccessa septem subiecta trioni;
 Quamlibet averso Sole illac, segnius atræ 60
 Incumbunt super, & regnant lugubrius umbræ.

Vel quæ gens ignota diu, male credita quondam
 (b) Torreri; nullos æstus, neque frigora sentit,
 Vereque perpetuo dives, ditissimaque auri
 Est: & erat quondam medio sub Sole tenebris 65
 Obruta: nunc totis & luce, & Sole fruuntur.
 Non homo, sed stipes, sed dura, & inhospita rupes,
 Qui nullum sentit, nullum qui Numen adorat.

Peccarunt homines contra, nec mitius. Unum

(c) Dividere Deum in plures, deliria quæque, 70
 Fabellasque anuum pro religione sequuti.

Non tot, cum fluctus tollit Mare subrigit algas:
 Nec tot in immenso exiguæ sunt litore arenæ:
 Nec totidem viles herbæ nascuntur in agris,
 Quot sibi stulti homines fecerunt numina, quotque 75
 Ridiculosos invexere deosque, deasque,
 Queis deridendis nulli fatis esse cachinni.

Ipse Pater Divum, qui fulmina librat ab aure,
 Infames passim rixas, & jurgia miscet.

(Ut miscere solent multa vi cornua Tauri, 80

A 3 Quis

(a) *Viderunt omnes populi gloriam ejus. Ps. 96. v. 6.*

(b) Mexicanos indicat.

(c) *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum, & quadrupedum, & serpentum. Ad Rom. 1. v. 23.*

Quis nemori imperitet, quem bucula pulchra sequatur?
Taurus & interdum, interdum fit *Jupiter* imber
 Aureus: interdumque etiam plumescit, & alis
 Prædatricem *Aquilam*, aut album mentitur *Olorem*
 Subdolus: incassumque eadem conjuxque, fororque 85
 Anxia circumfert sese, perque omnia versat.
 Ingeniosa Viro (fas hoc dixisse) libido est,
 Nataque adulterio *Jovis* est bona turba deorum.
 Tu quoque mutaris torvo, *Neptune*, juvenco,
 Virginis *Æoliæ* malefano captus amore. 90
 Et te, *Phæbe*, palam citharamque, deumque professum
 Casta magis fugiens horret *Peneïa Daphne*.
 Quid *Venus*, & genitus *Maja*, & redimite corymbis
Bacche tu? At huic cœno piget ultra hærere, pudetque.
 Hæccine propudia, hæc monstra, hæc portenta colebat 95
 Roma? Ah probrosa humanæ deliria mentis!
 Et quorum pupos bimos, pupasque puderet.
 Usque adeo nisi sancta Deus sua lumina porgat;
 (a) Nos homines super his misere infanimus, & ipsum
 Naturæ ingenitum tardamur cernere lumen. 100
 Nonne dii plures altercarentur utrinque
 (Quandoquidem non mens una est, non una voluntas)
 Utro posset uter plus? Qui non omnia possit;

Non

(a) Nam & si quis consummatus fuerit inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Sap. 9. v. 6.

Non erit ille Deus. Fac omnia possit uterque:

Este pares omnes. Pejus tum viribus æquis 105

Concurrent, luctabuntur, poteruntque vicissim

Alternas rapere, & raptas avertere prædas.

Conflictu hinc, atque hinc tanto male diditus orbis

Debuerat vastam dudum traxisse ruinam.

Ceu *Troja* in cineres, abiit fundo eruta, tum cum 110

Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo.

Mimica sunt isthæc. Et qui fecere gregales,

Ridiculos fecere deos. Unus sit oportet

(a) Rex, Auctor rerum, quo præfide cuncta gerantur:

Omnia cui subsint cælo, terraque, marique: 115

Quique regat solus quæ fecerit omnia solus.

Si plures; nullus Deus est. Similemve, paremve

(b) Haud patitur. Nullum est, duo si sint numina, numen:

Nescia quo rueret, cum plures extulit; omnes

Cæca superstitio temeraria subruit aras. 120

Non fecus ac nauta interdum male providus urget

Ad scopulum proram, tota quem mente cavebat

Sollicitus. Gemit abruptis compagibus alvus

Undique, & errori insultans ruit undique pontus

Fervidus, absorbetque una navemque, virosque. 125

A 4

Mens

(a) Dominus Deus noster Dominus unus est. Deut. 6. v. 4.

In manu tua virtus, & potentia: in manu tua magnitudo, imperium omnium. I. Par. 29. v. 12.

(b) Non est similis tui Deus in cælo deus super, & super terram deorsum. Reg. 8. v. 23.

Mens mera, sublimis, supremaque, *Spiritus* inquam

- (a) Est Deus: haud ullo, veluti nos, corpore cretus,
 Quod queat aut manibus contingi, oculisve videri
 Humanis: neque fas illum comprehendere mente.
 Non plus, quam parva mare circumscribere concha 130
 Immenfum, aut stellas digito deducere caelo.
 (b) Magnificum hoc illi nomen *Qui est*. Scilicet ille
 Ab sese est, & erat jam tum quando omnia quotquot
 Sunt, nihili tenebroso, intricatoque profundo
 Obruta erant, unusque est, qui non coeperit unquam 135
 Esse, & qui fuerit retro, æternumque sine ullo
 (c) Principio, semperque erit idemmet sine fine
 A quo cunctarum surgunt exordia rerum:
 Cunctaque sustentata manu constantque, manentque.
 Quo sine nec folium queat abripi, & arbore labi, 140
 Nec vultus nostro cadere ullus vertice crinis.
 Unus sufficiens sibimet, nihil indigus extra;
 Mire autem bonus erga nos, ultroque benignus.
 Nil aut optare, aut poteris confingere majus,
 Nil simile: estque adeo, quoniam ille est Optimus, Unus. 145
 (a) Sed

(a) *Spiritus est Deus*. Joa. 4. v. 24. *Quem nemo hominum vidit, sed nec videre potest*. 1. ad Timot. 6. v. 16.

(b) *Sic dices filiis Israel: Qui est misit me ad vos*. Ex. 3. v. 14.

(c) *Neque initium dierum, neque finem vitæ habens*. Ad Hebr. 7. v. 3. *Habitans æternitatem*. Isa. 57. v. 15.

- (a) Sed non propterea est Deus infœcundus, & orbus.
 Non ita. Quippe Pater Deus est, & compare gaudet
 Progenie: estque iterum compar Genitoque, Patrique
 Quod sanctum spirant Flamen Genitusque Paterque.
 Arcanum o! Mysterium inenarrabile linguis! 150
 Cum non sint plures, sit cum Deus unus, & idem;
 Est Pater, est Genitus, Sanctus quoque Spiritus ipse est.
 Suntque hi tres unum, & numero Deus impare gaudet.
 Omnino ingenitus Pater est, & originis expers.
- (b) Filius æternum genitus, genitusque hodie dum 155
 A Patre est, alta dum semet mente tuetur:
 Proptereaque Patris *Verbum* est, & vivida *Imago*:
 Prorsumque est Patri æqualis, Patrique coævus,
 Deque Deo verus Deus, ac de Lumine Lumen:
- (c) Est & uterque æque Omnipotens, Æternus uterque. 160
 Omnipotens Æternus item est qui Spiritus almus
- (d) A Patre, & Verbo procedit tamquam ab eodem
 Principio sine principio. Non filius ille,
 Nec genitus; Deus est tamen, & spirabile Numen,
 Et Patris, & Gnati dia Aura, reciprocus ardor. 165
 Nec

- (a) *Si ego, qui generationem cæteris tribuo sterilis ero, ait Dominus Deus tuus? Is. 66. v. 9.*
- (b) *Egressus ejus ab initio a diebus æternitatis. Mich. 5. v. 2. Ego hodie genui te. Ps. 2. v. 7.*
- (c) *Omnia quæcumque habet Pater mea sunt. Joa. 16. v. 15.*
- (d) *Spiritum veritatis, qui a Patre procedit. Joa. 15.*

Nec tres Dii, tresve æterni, rerumque potentes
 Sunt, aut tres Domini. Quin contra, est ut Deus unus;
 Una est Majestas, eademque potentia & unus,
 Quotquot sunt rerum, celsi & Moderator Olympi.
 Sed quid ego hæc balbutire impurissimus ore?
 Aligeri Juvenes, celeres sine corpore mentes,
 Qui te, Trine Deus, tremebundi, & cernui adorant;
 Cantu concelebrant ter sanctum, plura nec audent.

(a) Si ego, qui generationem ceteris tribuo scilicet ero
 ait Dominus Deus tuus? II. de. v. q.
 (b) Egressus ejus ab initio a diebus æternitatis. Mich. 2.
 v. 2. Ego hodie genui te. Pl. x. v. 7.
 (c) Omnia quæcumque habet Pater mea sunt. Joa. 16.
 v. 15.
 (d) Quia caritas, qui a Patre procedit. Joa. 15.
 SAN

SANCTUS SANCTUS SANCTUS DOMINUS DEUS.

Isa. 6. v. 3.

Apoc. 4. v. 8.

C A R M E N I I.

A Udiit *Esaïas* sacrum hunc pæana canentes
Cælestes illos Genios, quibus undique fenæ
Surgebant alæ: velabant ora duabus,
Velabantque pedes binis, binisque volabant.
Audiit ingeminatum ipsum hunc pæana *Joannes*, 5
Alternans cælo exilium, *Pathmoque* beatus.
Et quamvis alias sibi tum sumpserè figuras
Aligeri, speciemque aliam, vultusque ferebant
Hic *Hominis*, *Bovis*, atque *Aquila* illi, atque ille *Leonis*;
Carmen idem, sanctumque melos simul ore sonabant. 10
(a) Hoc indefessi ingeminant noctesque, diesque,
Et numquam cantu cessant nec voce quiescunt.
Cum sint innumeræ, quas possint dicere laudes;
(b) Prætereunt alias, placet hanc iterare canendo.

Sci-

Seraphim stabant super illud; sex alæ uni, & sex alæ
alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus vela-
bant pedes ejus, & duabus volabant. *Isa. 6. v. 2.* (d)
(a) Et requiem non habebant die, ac nocte dicentia San-
ctus, Sanctus, Sanctus. *Apoc. 4. v. 8.* (c)
(b) Magnificentiam gloriæ Sanctitatis tuæ loquentur. *Pf. 144. v. 5* (b)

Scilicet hæc tua Sancte Deus divina voluptas, 15

Hoc te delectat carmen, laudumque tuarum

Hoc tu præ reliquis acroama libentius audis.

Sanctus es, & Sanctus rursumque, iterumque vocari

Mavis, quam Sapiens, Immensus, quidquid & omne es.

Quin malles non esse Deus, Sanctusque manere, 20

(a) Siquis non sanctus, si quis Deus improbus esset,

Quales mentita est, & quales esse volebat

Fœda superstitio, stultaque adolebat acerra.

Ante superfusæ genialia fœdera jungant,

Cumque intermixtis habitent simul ignibus undæ. 25

Ante supersedeant odiis, seseque vicissim

Pellere dediscant lucem nox, luxque tenebras:

Ante suis & cardinibus, suo & axe revulsum

Præcipitabit in ima ferens se Tartara Cælum;

Quam te, sancte Deus tangant contagia culpæ, 30

Quam tu non fueris, veluti es nunc, undique Sanctus.

Sanctus es, & cæli coram te sidera languent,

(b) Nec sunt munda fatis, prope sunt & fordida vultu.

(c) Nemo ut tu sanctus. Sancti tu regula prima,

(d) Et norma es. Tua Lex sancta indelebilis hæret 35

Uf.

(a) Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Ps. 5

v. 5.

(b) Stellæ non sunt munde in conspectu ejus. Job. 25.

v. 5.

(c) Nemo sanctus ut est Dominus. 1. Reg. 2. v. 2.

(d) Lex Domini immaculata convertens animas. Ps. 18. v. 8.

Usque infixæ animis nostris, damnatque nocentes

(a) Vociferans, quatiensque alte, intentansque flagellum,
Siquid peccamus, siquid committimus; ipsa
Supplicium sibi mens est pravi conscia facti.

(b) Nam te sentimus præsentem, teque veremur; 40
Et tua nimirum tua nos præsentia terret,

(c) Quantumvis latebras sceleri quæramus, & umbras;
Sitque sine humano teste ullo, & iudice crimen.
Indeprensa etiam, obscurisque obducta latebris;
Formidant tamen, & coram te crimina pallent. 45

Sancta quoque est tua magna Domus, nec limina adire

Fas ulli; sancto nisi vitæ fine quierit,

Elueritque omnes, siquas dum vita manebat

Admisit fordes. Quod si nondum eluit omnes,

Siqua inolefcit adhuc, superestve; arcebitur exul 50

Ille Domo, regnoque tuo, & cælestibus oris,

(d) Exiguam donec maculam longo igne piarit,

Fœdaque jam culpæ vestigia nulla supersint.

Quam

(a) *Semper enim præsumit sæva perturbata conscientia.*

Sap. 17. v. 10.

(b) *Terrores tui conturbaverunt me.* Ps. 87. v. 17.

(c) *Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem.* Job. 34.

v. 22.

(d) *Quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula.*

Ps. 14. v. 1.

- Quam nobis labem primi aspersere Parentes;
 Tu carnem humanam indutus, moribundaque membra 55
 (a) Sanguine lavisti: nam sic infederat alte,
 Ut nisi divino non posset sanguine tolli.
 Nunc paucis verbis, modicisque absumitur undis
 Quæ macula Heroas veteres, sanctumque Senatum,
 Mille alios, alios ter mille, atque amplius annos 60
 Post mortem, extorres patria, regnisque beatis
 Carcere detinuit mœsto, & nigrantibus umbris.
 Quin etiam maculis, quas ultro admisimus ipsi
 Abluimur rursus verbo: dant verba salutem,
 Quæ prope divino Judex tonat ore Sacerdos. 65
 Atqui conscelerari olim semel Angelus ausus;
 (b) Supplicia exhaustit, neque fas resipiscere: cælo
 Præceps, in rictus mutatus, & ora draconis
 Cauda stellarum magnam vim uno impete secum
 Contorquens; nunquam extinguendis ignibus ardet. 70
 Ast homini infandis temerari sæpius auso
 Sordibus, & stygiis se ultro intinxisse venenis:
 Sanari fatis est voluisse, parata medela est.
 Hæc tua, Sancte Deus, sunt munera, tu potes unus
 (c) Quamlibet infectos ab origine reddere mundos, 75
 San-

-
- (a) Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Apoc. 1. v. 5.
 (b) Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos. 2. Pet. 2. v. 4.
 (c) Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es. Job. 14. v. 4.

- Sanctosque efficere. Idem tu mortalibus ægris
 Auxiliator opem sanctam, viresque ministras:
 Queis nixi, quamvis gradimur per lubrica plantis
 Infirmis; uncti luctari, stareque firmi
 Possimus: mediasque acies, mediosque per hostes 80
 (a) Ire tamen, vimque inferre, atque irrumpere cælo.
 Deinde triumphali victricia tempora lauro
 Ipse manu cingis. Quin plus concedis honoris:
 (b) Namque etiam Pugilem victorem tumet adoptas:
 Filius ille tibi tuus est (dignatio mira!) 85
 (c) Heresque. Atque adeo titulo hoc, & jure paterno,
 Sunt illi æterni tecum consortia regni.
 (d) Millia Sanctorum palmis, variisque coronis
 Insignita implent quæ plura sedilia cæli
 Seditiosa phalanx ad tartara, ad ima, per auras 90
 Exturbata, sua liquere vaciva ruina.
 Concolor Auroræ surgentis luce diei
 Candidior cunctos vestit fulgorque, nitorque:
 (e) Sic nitidas, sic & pulcras fecere, lavando,

Oc.

-
- (a) *Violenti rapiunt illud.* Matth. 11. v. 12.
 (b) *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii
 Dei nominemur, & simus.* 1. Joa. 3. v. 17.
 (c) *Si filii & hæredes.* Ad Rom. 8. v. 17.
 (d) *Cum eo Sanctorum millia.* Deut. 33. v. 2. *Amicti sto-
 lis albis, & palmæ in manibus eorum.* Apoc. 7. v. 9.
 (e) *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sangui-
 ne Agni.* Ibid. v. 14.

Occifque Agni saturando sanguine vestes : 95
 Ut varios carne induti peperere triumphos ;
 Sic palmæ in manibus variant, variantque coronæ.
 Queis depingendis nulli satis esse colores,
 Nulla manus, vox nulla. Silet stupefacta Poësis,
 Castaliæ arefcunt rivis languentibus undæ. 100
 Omnibus in vultu est quæ pectore fusa redundat
 (a) Lætitia : exultant omnes, Agnumque fequuntur.
 Et Sanctum, Sanctum, Sanctum, ingeminantq; canuntque.

 T N.

(a) *Exultabunt Sancti in gloria . . . Exaltationes Dei in
 gutture eorum. Ps. 149. v. 5. & 6.*

INCOMPREHENSIBILIS COGITATU

*Jer. 32. v. 19.**Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, &
investigabiles viæ ejus!**Ad Rom. 11. v. 33.*

CARMEN III.

I Ncomprehensibilis DEUS est. Et si modo quisquam;
 Exigua, ut nostra est, illum deprendere mente
 Posset: vel si quis Cæli de gente, supremus,
 Qui tanto est nobis mente excellentior, Ales;
 En tibi de Re suprema actum. Nec DEUS effet, 5
 Qui posset sic angustis, arctisque teneri
 Cancellis. Viden' ut nostrum supereminet orbem
 Cælum? Nil contra immanes potuere Gigantes;
 Quamtumvis super hos alios potuere superbi
 Agglomerare una, vastosque involvere montes. 10
 Quantus *Athos*, & quantus *Eryx*, quantusque nivali
Vertice se attollens pater Apenninus ad auras:
 Quantus qui cælos dictus Maurusius *Atlas*
 Sustentare humeris, quantusque fragosus *Olympus*
Thessalus: & quantus, qui multo est celsior istis, 15
Orizabæus frontem mons tollit ad astra,
 (a) Ostentans fere in immensum fastigia Nautis

B

Ca-

(a) Orizaba pagus est opulentissimus Novæ Hispaniæ, no-
men-

Cana nive: hi montes, inquam, sunt instar arenæ

Exiguæ, pedibus quæ forte insensilis hæret:

Proficiasque nihil quamvis congefferis omnes 20

Infimul; hac scala si vis conscendere cælum.

(a) Et vero ipsa DEUM infinita volumina cæli

Non capiunt. Æternæ Urbis radiantia stellis

Mœnia, constructæ solido ex adamante columnæ

Illius ad nutum titubant, pavidæque tremiscunt. 25

(b) Quid Tellus? Solo aspectu tremefacta vacillat.

Vix Terræ est Orbis coram illo ut guttula roris.

Ast habitatores quot sunt, quos sustinet orbis,

(c) Tot fumus exiles, non plus, miseræque locustæ.

Repimus. Ille autem graditur super astra, tonatque 30

(d) Magnifice. Fugere feræ, & mortalia corda

Stra-

menque dat vicino Monti. Qui mediterraneus cum sit, & a Portu Veræ Crucis distet milliaria nonaginta; adeo est excelsus, ut a Nautis totidem nonaginta alia milliaria a Portu remotis conspiciendum se det. Quæ vidi narro.

(a) Cælum, & cæli cælorum non te capiunt. 2. Par. 6. v. 18. Columnæ cæli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus. Job. 26. v. 11.

(b) Qui respicit terram, & facit eam tremere. Ps. 103. v. 32. Ante te orbis terrarum tanquam gutta roris antelucani. Sap. 11. v. 23.

(c) Habitatores ejus sunt quasi locustæ. Isa. 40. v. 22.

(d) Vox Domini in magnificentia. Ps. 28. v. 4. Tona-
bit

- Strata pavore jacent. Vocem magnam Omnipotentis
 Vestigare nefas. Propius si forte tonantem
 Sentires; fragor imbelles dirumperet aures.
 Nonne vides? Cedros etiam dirumpit, & Ornos 35
 (a) Vox Domini. En ut dissiliunt, ut fragmina saltant!
 Explorare nihil fas nobis aure: videre
 Nec fas est oculis. Luci, quam cernere nostræ
 (b) Pupillæ haud possunt Deus infidet infinitæ.
 Utque est ignorare nefas, nescireque Solem. 40
 Et quamvis picea interdum se nube recondat:
 Effundit radios tamen, impertitur & orbi
 Lucem, datque etiam blandum, quem luce carentes,
 Quem vel cæci ipsi possint sentire calorem:
 Sic Deus est. Harum, quas cernimus undique rerum, 45
 Quæ tanto ingenio, tanto ordine, & arte reguntur;
 (c) Artificem magnum, Auctorem ignorare nefas est.
 B 2 Ast
-

- bit voce magnitudinis suæ: & non investigabitur cum
 audita fuerit vox ejus. Job. 36. v. 4.*
 (a) *Vox Domini confringentis cedros ... & comminuet eas
 tanquam vitulum Libani. Ps. 28. v. 5. & 6.*
 (b) *Lucem habitat inaccessibilem: quem nullus hominum
 vidit; sed nec videre potest. 1. ad Tim. 6. v. 16.*
 (c) *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quæ
 facta sunt, intellectu conspiciuntur: sempiterna quoque
 ejus virtus & divinitas: ita ut sint inexcusabiles.
 Ad Rom. 1. 20. Omnes homines vident eum, unus-
 quisque intuetur procul. Job. 36. v. 25.*

- Ast iterum ut Solem propiusque diuque tueri
 Haud licet: & si quis tentet temerarius; ausus
 Scilicet ille luet stolidos, perdetque superbos, 50
 Audacesque oculos. Cæli scrutarier ignes
 Tentans; perpetua, in pœnas, dein nocte jacebit:
 Sic itidem, sic omnino, excæcabere luce
 (a) Immenſa, pœnaſque lues caligine merſus
 Horrifera; ſi conſilia explorare, viaſque
 Arcanas Domini, prorſuſque impervia nobis
 Secreta attentas demens penetrare, ſequique.
 Ne tu hoc: i retro, pronuſque, & cernuus ore,
 Quæ cernes ubicunque Dei veſtigia adora.
 (b) Ne tu quæſieris cur fortunantur iniqui? 60
 Et choreas plaudunt, citharaſque & tympana pulſant,
 Sæpe humanorum ignari, experteſque laborum?
 Cur contra Juſti affidue lugentque, gemuntque?
 (c) Immerſique jacent lacrimis plerumque, malique?
 Nec

- (a) *Qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria:*
 Prov. 25. v. 27.
 (b) *Quare via impiorum proſperatur: bene eſt omnibus;
 qui prævaricantur, & inique agunt?* Jer. 12. v. 2. *Te-*
nent tympanum, & citharam, & gaudent ad ſonitum
organi. Job. 21. v. 12. *In labore hominum non ſunt,*
& cum hominibus non flagellabuntur. Pf. 72. v. 5.
 (c) *Multæ tribulationes Juſtorum.* Pf. 33. v. 20. *Acce-*
dens ad ſervitutem Dei . . . præpara animam tuam ad
tentationem. Eccl. 2. v. 1.

- Nec cur fede finat *Mosis* cathedraque federe 65
 Nonnunquam Scribas? neque quæras: cur *Pharaoni*
 Cor dedit e faxo? neque cur pendente latrone
 Hinc uno, hinc alio, cum crimina nostra lavabat,
 Divinum fundens vel prodigitate cruorem;
 Unum duntaxat cælesti lumine tactum 70
 (a) Illustrans, cælo asseruit, cæloque locavit,
 Abjecitque alium: neque mentis dispulit umbras,
 Nec crucis, ac pœnæ focium salvabit utrumque?
 (b) Gratia quippe fuit. Si gratia; debita nulli est.
 Sicui non faciat; nulli est injuria, nulli. 75
 Sed pete, & accipies. Satis hoc sedare timorem.
 (c) Hoc sat scire tibi, mihi que est: ne cætera quære.
 Undique inaccessibleis circumvallata tenebris
 Sunt hæc: nec fas hæc homini penetralia adire.
 Num tu arcana DEI trutinari, & noctua Solem 80
 Arguere, atque etiam censor, judexque federe?
 Et monstrare viam, qua lucem impertiat orbi?
 (d) Quis Domini sensum unquam, consiliumve profundum
 Divinans novit? Quis consiliarius illi,

B 3

Præ-

-
- (a) *Unus assumetur, & alter relinquetur. Luc. 17. v. 34.*
 (b) *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. Ad Rom. 11. v. 6.*
 (c) *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Eccl. 3. v. 22.*
 (d) *Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Ad Rom. 11. v. 34.*

Præcedensque, iter ostendit, primusque præivit? 85

(a) Nunquid figmentum iurgari, & poscere causas,
Aut altercari valeat, figulumque rogare:
Quid me fecisti tu sic? Hæc tota potestas
Est figuli, aut ignominiam, aut vero indere honorem
Argillæ, ut volet. Id faciet quodcunque libebit. 90
Huic vasi purum, ac nitidum lautumque liquorem
Injiciet, vacuumque aliud, spretumque relinquet.

Respirare tamen licet, ac requiescere amore
Erga nos Domini, qui nil unquam odit eorum
(b) Quæ fecit: qui divitias, qui munera lucis 95
Alma salutiferæ, sanctumque, piumque calorem
(c) Sub cælo quot sunt homines effundit in omnes.
Vix tacitis illum lacrimis, gemituque vocamus;
Blandi instar Zephyri, volucrique volucrior aura,
Auxilio venit, atque animos viresque benignus 100
Sufficit. Optamus nosmet solatia nobis
Segnius; & properat, citior venit ille vocatus.
Ipse luto finxit nobis præcordia: novit

(a) Quam

(a) Nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid
me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti
ex eadem massa aliud quidem vas facere in hono-
rem; aliud vero in contumeliam. Ad Rom. 9. v. 20.
& 21.

(b) Nihil odisti eorum quæ fecisti. Sap. 11. v. 25.

(c) Illuminat omnem hominem venientem in hunc mun-
dum. Jo. 1. v. 9.

- (a) Quam simus fragiles: quanta infecere Parentes
 Nos macula: quantus nos undique circumit hostis. 105
 Ipse reluctantes etiam accersitque, vocatque:
- (b) Expandensque manus, & quam dulcissimus ore,
 Nutu, oculis, claraque allecitat voce rebelles.
 Et semel, atque iterum foribus, portisque repulsus;
- (c) Stat tamen ante fores, pulsatque, vocatque, rogatque. 110
 Nemo est, cui non & vitam, regnumque beatum
- (d) Impertire velit. Ne tu (quod perfidus olim
Calvinus docuit) timeas ne te ignibus ille
 Æternis, ultro, & solum quia sic lubet illi,
 Nulla alia & causa, diris te destinet umbris: 115
 Luctus ubi, & stridor dentum, gemitusque perennes,
 Tristiaque infandæ posuere cubilia curæ.
 Nemo tenebrosa, atque æterna incendia quisquam
- (e) It; nisi præcipitem sese ipse hos volvat in ignes.
 Tu time, & attente, & sancto, castoque timore 120
- (f) Concussus; totis nervis, ac viribus almam

B 4

Ni-

-
- (a) *Ipse cognovit figmentum nostrum.* Ps. 102. v. 14.
- (b) *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum
 qui graditur in via non bona post cogitationes suas.*
 Isa. 65. v. 2. & ad Rom. 10. v. 20.
- (c) *Ego sto ad ostium, & pulso.* Apoc. 3. v. 20.
- (d) *Omnes homines vult salvos fieri.* 1. ad Tim. 2. v. 4.
- (e) *Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum.*
 Osee 13. v. 9.
- (f) *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini.*
 Ad Philip. 2. v. 12.

Nitere nancisci, æternamque parare salutem.

Hic timor, assiduusque pavor vestigia firmant

(a) Nostra, & sustentant adeo, retinentque labantes.

Ne tu hos, ne comites unquam, sociosque relinque. 125

Sed cave, ne sensim vultu, specieque timoris

Casti; crudelis jam desperatio quædam

(Quam nempe horrificus tibi vult immittere Calvus)

(b) Obrepat. Suavis DEUS, & dulcissimus ultro est.

Utque illam vitam assereret, regnumque beatum 130

(c) Nobis; ipse ultro ludibria, vulnera, mortem

Pertulit. En majora tibi mysteria *Amoris*.

His tu æqua, his libra mysteria magna *Timoris*.

ÆTER.

(a) *In timore Domini declinatur a malo. Prov. 16. v. 6.*

(b) *Sperantem in Domino misericordia circumdabit. Ps. 31.*

Suavis Dominus universis, & miserationes ejus super omnia opera ejus. Ps. 144. v. 9.

(c) *Vulneratus est propter iniquitates, attritus est propter scelera nostra. Isa. 53. v. 5.*

Æ T E R N I T A S ²⁵

*Apud quem non est transmutatio, nec
vicissitudinis obumbratio.*

Jac. I. v. 17.

C A R M E N I V.

A Spice ut inconstans est, & mutatur in horas,
Et nunquam Lunæ est, nec vultus, nec color idem:
Æmula nunc fratris toto, & pleno ore refulget
Candida: nunc languet, medioque atrata nigrescit
Orbe: modo obtusis, modo acutis cornibus ardet 5
Vix: nunc obruitur, penitusque immergitur umbris:
Illius in cælo vestigia nulla supersunt.

Hæc itidem cunctas res inconstantia versat

Humanas: sic apparent, surguntque, caduntque:

Sic & mutantur, quæ subsunt omnia Lunæ. 10

(a) Occidit, atque oritur repetito funere, & ortu

Inconstans etiam Sol, & fordescit opacis

Obscœnus maculis. Turpant sua lumina nigræ

Densatæ circum fumo, ac fuligine crustæ,

Et mutat, vertitque locum, interdumque Bootæ 15

Ob.

(a) Oritur Sol, & occidit, ad locum suum revertitur;
ibique renascens girat per Meridiem, & flectitur ad
Aquilonem & in circulos suos revertitur. Eccl.
I. v. 5. & 6.

Obvertit sese; dein contra obvertitur Austro;
Retrorsumque trahit gyrum, & consistere nescit.
Omnia mutantur cælo, terraque, marique.

Umbræ, & nigroris, nihilique, unde eruta quondam
Omnia, nunc etiam quædam vestigia servant. 20

Unus mutari, maculasque, vicesque subire
Duntaxat nescit DEUS. Immutabilis idem

Qui nunc est, fuit æternum, æternumque manebit.

Nondum Tempus erat, neque Sol, neq; Luna, neq; Astra,
Quæ metirentur, revoluto tempora cursu: 25

(a) Necdum cælestes orbes, necdum Mare, Tellus
Extulerant caput e nihilo: necdumque profundas
Umbrabant valles nebulosa cacumina Montes:

At DEUS idem erit, & qui est nunc, quantusq; futurus.

(b) Tempus erit, cum Sol totus noctescet, & alto 30
Præcipitata ruent e cælo sidera: tristi

Squalore, & putri tabescet sanguine Luna,

Et turbata suis hæc Machina fundamentis

Ibit in exiguos cineres, tenuesque favillas:

At

(a) Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, &
orbis; a sæculo, & usque in sæculum tu es. Ps. 89.
v. 2.

(b) Sol convertetur in tenebras, & Luna in sanguinem.
Joel. 2. v. 21. Et stellæ cadent de cælo. Matth. 24.
v. 29. Tu autem idem ipse es, & anni tui non defi-
cient. Ps. 101. v. 28.

At DEUS, idem erit, & qui est nunc, quantusq; futurus. 35

Utcumque huc illuc paleæ volvantur inanes,

Et nebulae circum; tamen est immotus, & hæret

Mole sua, & multum nubes excedit Olympus.

Non, ut homo, angusto fugitivi temporis orbe

Arctatur DEUS, annisve, aut ætate senescit. 40

Quæ testudineo pedetentim incedere gressu,

Pigrarique, & prolatori immensa videntur

Nobis; sunt illi exigui instar sæcula puncti.

Distanti longe, bis centenisque futuro

Annis post Regi; tanquam si adstaret, & aure 45

(a) Mandata exciperet, proprio jam nomine *Cyrum*

Compellans, facienda olim injungitque jubetque.

Serius, ac vix quingentis vertentibus annis,

Evolvenda Orbis terrarum maxima regna

Quatuor, & seriem rerum, casusque, vicesque; 50

Non aliter quam si unius mera somnia noctis

(b) Essent, in statuæ speciem subitariae, & uno

Affligendæ ictu ad terram, dat cuncta videnda

In somnis qui *Nabucho* tum sceptrum tenebat.

(a) Mille anni nihil illi omnino suntque perinde 55

Tan-

(a) *Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Isa. 44. v. ult.*

(b) *Tu Rex videbas, & ecce quasi statua una. Dan. 2. v. 31. Tunc contrita sunt, & redacta quasi in favillam. Ibid. v. 35.*

Tanquam hesternæ dies, quæ jam nunc tota recessit :
Contra homines fumus instar fumi, instarque vaporis

(b) Qui fugit ex oculis, evanescitque repente.

Tantisper fumus; at mora nulla est; fumus abibit.

Quanto, qui vivunt, plures vixere, neque ultra 60

Jam sunt? Discussus vapor ille est, transiit umbra

Quot sunt vel Reges, quorum vel nomina novit

(c) Nemo, & vix docti an fuerint meminisse laborant?

Nec jam soli homines; Populi quoque, Regnaque, & Urbes

Instabiles, ut homo sunt, intereuntque, caduntque. 65

Quæ fera *Carthago* Romanis desuper altis

Mœnibus intonuit victrix, *Cannisque* superba

Ex *Aniene* ipso *Tibri* insultavit, & Urbi;

Jam nihil est. Mutum, quod passim litus aratur

Hoc unum superest, & disceptatur utrinque 70

Nunc, ubinam fuerint tandem *Carthaginis* arces.

Quid *Tyrus*, & *Sidon*? Quid quæ miracula Mundi

Tot sola enixa est *Babylon*? mera nomina restant.

(d) Ah *Babylon*, *Babylon*! Ubi nunc miracula, & horti

Aerii, turres, contermina mœnia cœlo? 75

Nuf-

(a) Mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesternæ;
quæ præteriit. Ps. 89. v. 4.

(b) Defecerunt sicut fumus dies mei. Ps. 101. v. 4.

(c) Non est priorum memoria; sed nec eorum quidem quæ
postea futura sunt erit recordatio. Eccl. 1. v. 11.

(d) Subito cecidit *Babylon*, & contrita est. Jer. 51.
v. 8.

Nusquam. Restabant quæ rudera, tesquaque Pardis

Jam non sunt: etiam hæc periere, & nomina sola

E tantis ægre & vix emerfere ruinis.

Humanum nihil est firmum. Absumuntur ab annis

Omnia. Suntque etiam lapides, & saxa caduca. 80

Parietibus, muris, Regnisque, atque Urbibus ipsis

Mors instat, brevis est, volucris & pede volvitur ætas.

Omnia prætereunt, dilabunturque, perinde

Ac rapido transit fluvio revolubilis unda.

(a) Unum immortale est, unum immutabile semper 85

Numen, quod longo intervallo tempora cuncta

Antistans, nunquam incepit, neque desinet unquam,

(b) Nec variat, neque præteritum, quidquamque futurum

Illi est. Perpetuo præsens semper sibi constat.

Omnia complectens, simul omnia conspicit uno 90

Intuitu, neq. transcurrit, neque mente movetur.

Divinæ Mentis nulla aut conceptio transit,

(c) Aut amor, aut odium nunc est, quod non erit olim;

Aut quod non fuerit semper sine fine per ævum.

Non hoc, deinde aliud, fluxa, ut nos mente revolvit: 95

Non

(a) *Solus habet immortalitatem*. 1. ad Tim. 6. v. 16.

Ego Dominus, & non mutor. Mala. 3. v. 6.

(b) *Qui est ante sæculum, & usque in sæculum, neque adjectum est*. Eccl. 42. v. 21.

(c) *Cogitationes cordis ejus in generatione, & generationem*. Ps. 32. v. 11. *Cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi*. Ps. 39. v. 6.

Non animus sese studia in contraria scindit
Mobilis, aut varius nunc huc, nunc volvitur illuc.
Mens immota manet, manet æque immota voluntas.
Et solus Dominus sic immutabilis ipse est.
Omnino DEUS ille est, qui non cœperit esse, 100
Immotaque queat simul amplecti omnia mente.

P R Æ S E N T I A ³¹ A.

Quis nos separabit.

Ad Rom. 8. v. 3.

C A R M E N V.

O Ubinam es? Plus dimidio divellimur orbe,
Et jacet immensum Mare me, teque inter *Alexi*.

O ubinam es? titubata inter suspiria rursus
Ingemino. At nec respondet, neq. me audit *Alexis*,
Et perdo lacrimas frustra, & suspiria perdo. 5

Ergo abiisti, & me potuisti relinquere solum
Crudelis? Sed nec fuit o! crudelis *Alexis*,
Nec potuit: nolens ille, atque invitus abivit.

Esto; abiit sed enim procul ille, avulsus & a me est:
Et neque in amplexus ruere, & nec jungere dextras 10
Possum, nec dulces audire & reddere voces.

Ad Solem plerumque amens convertor, &: O tu
Sol felix! Videas tu nunc fortassis *Alexim*.

Atque erat insanum mœsti hoc solamen amoris.

Este mihi tu, o Sol, & Cæli Sidera testes: 15

Nunquam ego jam demens, nunquam dein stultus amabo
Mortalem, qui, me invito, a me possit abire.

O DEUS! o ubinam non es tu? Numine comples

(a) Cuncta tuo. Tu semper ades, tu semper ubique es:
Ex-

(a) Numquid non cælum & terram ego impleo dicit Do-
minus. Jer. 23. v. 24.

Excelfoque sedens folio, ultra culmina cæli

20

(a) Sublimis; tanquam scamno huic inniteris orbi

Terrarum. Quacunque tua hic vestigia cerno.

Omnia cum possis: tamen ipse a me procul esse

Non potes; atque etiam nolles, etsi hoc quoque posses.

Nam memini cum delicias mecum esse solebas

25

(b) Ipse vocare tuas. Quanta indulgentia amoris!

Qui te amat, alme DEUS, quando ad te fletve, gemitve:

Audis. Non lacrimas ille, aut suspiria mittit

Incaustum, furdas quæ sint ludibria ventis.

Tumet pectoribus te nostris inferis, inque

30

Nostro corde sedens, lacrimas in origine prima

(c) Inspicis, & pendis, numerasque, sinuque recondis

Ipse tuo, & recreas, & consolaris amantem.

Quin gemitus necdum natos, arcanaque fensa,

Quæ mens concepit necdum sibi conscia, & alto

35

Pectore, clam nobis obvolvunturque, silentque;

(d) Tu sentis prior, & prævertis vota benignus.

Quis me, o dulcis Amor, DEUS alme, avellere possit

A te? Circumstent me enses, avidæque secures.

Sau-

(a) Cælum sedes tua; terra autem scabellum pedum tuorum. Isa. 66. v. 1.

(b) Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Prov. 8. v. 35.

(c) Posuisti lacrimas meas in conspectu tuo. Ps. 55. v. 9.

Mærentes erigit sospitate. Job. 5. v. 11.

(d) Præparationem cordis eorum audivit auris tua. Ps. 10. sec. Hebr. v. 17.

Sanguinis intentent jugulo, exitiumque minentur 40

Quæ nova *Mars* cudit priscis incognita sæclis

Cum tonitru horrendum tormenta imitantia fulmen.

(a) Ridebo. Non ista DEUM a me avellere possunt.

Conjurent imis excitæ ab fedibus umbræ

Tartareæ: intortos pro crinibus exferat angues 45

Siqua est *Tisiphone*, siquis morfu appetit umbras,

Oreque tergemino sævit canis, omnia, fursum

Cocyti erumpant quot sunt crudelia monstra:

Ridebo tamen, & tranquillus voce vocando

Te, DEUS; has larvas procul, & portenta fugabo, 50

(b) Despiciamque ferum, conculcaboque draconem.

Ecce autem & cælum proh quantas aggerat iras!

Eripuere diem nubes: nox atra repente

Incubuit: lux præter quam dant fulmina, nulla est.

Et fremit, atque excussa suo prope cardine tellus 55

Subsultat, reboansque intus furiosa fatiscit

Undique, & undique hiat: turesque, urbesque minantur,

Præcipitant: montes volvuntur, corrui orbis.

(c) Stabo ego; nec tanto movear, trepidemve tumultu:

C

Quan-

(a) Si consistent adversum me castra, non timebit cor meum. Ps. 26. v. 3.

(b) Draco iste, quem formasti ad illudendum ei. Ps. 103. v. 26.

(c) Non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Ps. 45. v. 3.

Etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala; quoniam tu mecum es. Ps. 22. v. 4.

Quandoquidem non ista DEUM a me avellere possunt. 60

Pallida *Mors* en armata arcu, armataque falce,

Et tenebris adoperta caput, truculentaque vultu,

Horrifonum totis intendens viribus arcum,

Irruit, & certam torquet, celeremque sagittam.

Ridebo placidus multum, irrideboque *Mortem*; 65

Nam neque tu, *Mors* dira, DEUM a me tollere possis.

Pigra venis, pigra & est tibi falx, pigræque sagittæ.

O quoties te suspiravi, teque vocavi!

O bene quod tandem venisti! vincula rumpe

Corporis, ut possim tristi hoc e carcere missus, 70

Usque meum contemplari Dominumque, Deumque,

Et coram aspicere, & coram placidissimo amore

Usque frui, & sanctos propius bibere ebrius ignes.

(a) Alme DEUS, solus tu me non deferis unquam,

(b) Nec procul es. Nam si vivo, in te vivo, fruorque 75

Lumine, & abs te habeo quod sum, quod sensibus utor,

Menteque, quod nutu & tacitus vix impero, & ultro

Moxque pedes, & sponte manus mea iussa sequuntur,

Quodque volo, id præstant. Libitum est currere, curro,

Vixque incerta pedum vestigia pulvere signo. 80

At si paulatim juvat, & procedere sensim,

Sic eo, tardigradusque incedo, vadoque lente:

Ut

(a) *Ipse enim dixit. Non te deferam, neque derelinquam.*

Ad Hebr. 13. v. 5.

(b) *In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus. Act.*

17. v. 28.

Ut lubet accelero, moderorque, & dirigo gressus.

Dein sedeo positu vario: nunc utraque crura

Protendens; nunc alterutrum, alterutrumq. coercens 85

Interius; nunc decussans, nunc libera linquens.

Sic & disparili positura, habituque recumbo:

Nam lateri infisto nunc dextro, deinde sinistro;

Dein magis effusus jaceo, atque in terga supinor,

Et modo dispando, modo colligo, contrahoque artus. 90

Mille modis digitos circumplico, vertoque in usus

Admirabiliter varios: nunc scribo, tribusque

Innexum digitis calamum circumfero charta.

Nunc arcum, aut ensem, truncumve, aut grandia saxa

Suspendo, versoque manu; nunc demeto florem, 95

Aut pomum ramo pendens: nunc fede quiesco,

Inque foramen acus tenue infero, & implico filum.

Mille, & mille sonos varios mihi dædala lingua

Sufficit, ad libitumque rego, vocemque reflecto.

Hæc equidem facio, sed qua ratione, modoque 100

Fiant, haud capio, neque quæ sint organa motus,

Sed neque cognosco, quanam sint arte regenda.

Tu solus nosti, regis omnia, & omnia præstas.

(a) Si cælum conscendero, ades: si abscondero me umbris

C 2

In-

(a) Si ascendero in cælum tu illic es: si descendero in infernum ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Ps. 138. a v. 8. ad 10.

Infernis, ibi ades quoque tu: si sumpsero pennas;
Perque iter infuetum totas Maris arduus undas 105
Tranaro; tua me manus, & tua dextera ducet
Illuc, atque ubivis dextram mihi porgis amicam.
Denique quæ nodos nullos non rumpit, & uno
Dimidium quandoque mei Mors dividet ictu
A me; qui tecum mihi sunt, qui me tibi jungunt, 110
Nulla vi dulcis potis est Mors rumpere nexus.
Tu solus mihi semper ades; tu solus abesse
Non potes, & solus non me ipsa in morte relinquis:
Proptereaque mihi dein jam tu es solus amandus.

B E N E F I C E N T I A .

Omnia subiecisti sub pedibus ejus.

Psal. 8. v. 8.

C A R M E N V I.

ERgo meos, fateor tandem, male perdidit amores.
 Pœnitet ah! quamvis mihi nec crudelis *Alexis*,
 Nec fuit infidus. Bene respondebat amori
 Siquid in humanis tale unquam, si bene cuiquam
 Respondit quisquam: nam me redamabat *Alexis*, 5
 Parque pari referens, erat & mea casta voluptas,
 Solamenque meum. Neque plus optare videbar
 Posse, & conabar me fallere, & esse beatus
 (a) Ipse mihi. Interea tamen impatientia fisti
 Pectore rumpebant pectus suspiria multa, 10
 Perque oculos fusus lacrimis dolor ibat obortis.
 Nescio quos grandes in corde expertus hiatus,
 Nescio quod vacuum grande, impatiensque repleti;
 Flebam, nec poteram, quidquid conarer, amorem
 (b) Propitiare meum, aut lacrimas sopire: fluebant 15
 Nescio cur lacrimæ invito, cruciabar & ultro.
 Nempe hominem tandem, fuit hoc & crimen, amabam
 Impetuosus, & humano absorbebar amore.

C 3

Tu

(a) *Expectavimus pacem, & non erat.* Jer. 8. v. 15. *Ibi quoque non erit requies tibi.* Isa. 23. v. 12.

(b) *Renuit consolari anima mea:*

Tu DEUS, alme DEUS, solus tu dignus amari:

(a) Solus tu implere, & tu tranquillare, profundum
Cor pro te factum, quantumlibet omnia tentet, 20
Nusquam fas illi sine te requiescere. Nostri
Solus tu es cordis sincera, & plena voluptas.
Cætera tormenti genus, & ludibria amoris.

Tu me solus amas. Nam quis Pulcherrime rerum,
Quis nisi tu me unquam, quis me, te præter, amavit? 25

Tu sine me felix & eras, semperque fuisses;
Alta ego, & horrenda nihili caligine merfus
(b) Totus eram. Grandi merfum tu voce vocasti,
Audivique tuam vocem, emerisque vocatus
E nihilo: hoc ego eram sine te, semperque fuisset. 30
Tu mihi quod vivo, quod sum, DEUS alme, dedisti,
Et das nunc: nisi enim tua me pia dextra teneret;
Protinus in nihilum rursus revolutus abirem.

Quocumque aspicio, ecce tuis sunt omnia plena
Muneribus. Qui me involvit circumfluus aer 35
Præsto est, & mitis sese pulmonibus infert,
Sanguis ut inde novis auctus vitalibus auris
Ire redire queat, facilisque subire meatus
Angustos, quibus it subtus, circumque, supraque.

(a) Ma-

(a) *Memor fui Dei, & delectatus sum. Ps. 76. v. 3.
Major est Deus corde nostro. 1. Joa. 3. 20. In eo læ-
tabitur cor nostrum. Ps. 32. v. 21.*

(b) *Vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt. Ad Rom. 4. v. 17.*

- (a) Magnum jussisti Solem hunc mihi fundere lucem, 40
 Perque vices, veluti intentum ad mea commoda, nasci,
 Atque mori: & tunc cælo alios accendier ignes,
 Qui mulcere oculos, possintque reducere somnos,
 Dulcia portantes curarum oblivia menti.
 Quin ad arenam etiam tumidos Mare frangere fluctus 45
 Ipse coegisti imperio, & præbere carinis
- (b) Terga, utque ingentes veniant ad litora pisces,
 Esca mihi impliciti laqueis, verubusque futuri.
 Quin subjecisti mihi tu quæcumque creasti.
 Idcirco, & docilis supponit terga *Elephantus*, 50
 Sit licet & tanta mole, atque armatus obunco
 Dente: & gibbosus clinat se in genua *Camelus*:
 Et vexanda jugo dat inermia cornua *Taurus*,
 Incurvoque gemens altos mihi pandit aratro,
 Queis possim tuto committere femina fulcos. 55
- (c) Et se subdit *Equus* mihi, collectosque superbus
 Naribus eructans ignes, pedibusque trementem

C 4

Con-

- (a) *Sol in aspectu annuntians in exitu vas admirabile, opus excelsi... Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter. Eccl. 34. v. 2. & 5. Usque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Job. 38. v. 11.*
- (b) *Omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt. Gen. 9. v. 2.*
- (c) *Gloria narium ejus terror. Terram ungula fodit, exultat audacter, in occursum pergat armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Job. 38. a v. 20. ad 22.*

Concutiens terram, quamvis ultro ipse coruscum
 Infilit in ferrum, truditque in vulnera pectus
 Impavidus morti occurrens; tamen audit habenas. 60
 Me quoque ceu Dominum revereri, & vincla subire
 (a) Sævi ipsi didicere *Tigres*, didicere *Leones*.
 Nec potuere meo se subterducere pennis
 Imperio *Alituum* volucris, fugitivaque turba;
 Namque veteranos nido prætere fumes, 65
 Et laqueo didici captare, & fallere visco:
 Insidiarumque immemores, ramoque sedentes,
 Expansisque etiam plumis per inane volantes
 Dejicere aut arcu, aut ignita sulphure glande.
 Nil præ me possunt animalia cætera. Ludus 70
 Est mihi de filice excutere, & dein fomite flammam
 Excipere, & tenebras longe, noctemque fugare:
 Ast nullo hanc pecudes conamine vincere, nullo
 Pennatæ poterunt nisu exturbare volucres:
 Sed sperare diem nido, lucemque tenentur, 75
 Interdumque pigram nimium, longoque sepultam
 Auroram somno cantu, gemituque vocare.
 Præterea de cælo ipsum deducere solem
 Lente queo, & silvas, totosque exurere montes.
 Plantis, arboribusque novas imponere leges 80
 Quandocunque lubet possum, & mea jussa faceffunt,
 Igno-

(a) *Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terre, & super omnes volucres cæli. Gen. 9. v. 2.*

Ignotasque ferunt frondes, & non sua poma.

Vulnifico armatus chalybe, armatusque bipenni

Excelsas valeo detrudere montibus ornos,

Annosaque ictu momento sternere cedros, 85

Tigna futura domus. Diffindo marmora ferra,

Quamque volo scalp pro do invitis, indoque formam,

Summaque templorum facile ad fastigia vecto.

(a) Intima quin etiam telluris viscera possum

Scrutari ferro, latebrosisque abdita venis 90

Æs, Aurum, Argentum exerere, atque efferre sub auras.

Et fluviorum alio possum traducere cursus,

Torpentesque agitare imo, & siccare paludes:

Manfurasque Mari objicere, atque opponere moles.

Et temone sedens nolenti infundere fulcos 95

Oceano, obliquisque antennis pergere, & ire

Illac, qua venti, tempestatesque negabant.

(b) Sic mihi tu aptasti ingenium, digitosque, manusque,

Ut tamquam Domino, tanquam Regi omnia subsint.

Terra mihi magna, & propria est domus. Hanc tua dextra

(c) Condidit, & nullis nixam, fultamve columnis 100

Suspensam medio libravit in aere firmam.

Arida erat: jussisti & cogitur humidus aer

(a) In

(a) *Repleta est terra argento, & auro: non est finis thesaurorum ejus. Isa. 2. v. 7.*

(b) *Constituisti hominem, ut dominaretur creature, quæ a te facta est. Sap. 9. v. 3.*

(c) *Appendit terram super nihilum. Job. 26. v. 7.*

- (a) In nubes, ingens cælo venit agmen aquarum:
 (b) Nec cadit uno ictu, nec vortice, & impete cæco: 105
 Sed quasi per cribrum cunctando, atque ordine longo
 Funditur, & stillat filatim e nubibus imber.
 Dein quæ nuper aquæ cecidere, & viscera terræ
 Intrarunt ima, & caveis latuere profundis, 110
 Bullire incipiunt, doctæque repente subire
 (c) Ardua quæque, scatent interdum in vertice montis.
 Inde cadunt, fiunt ditissima flumina, & orbem
 Instar venarum amnes circumeuntque, rigantque.
 (d) Undique luxurians ridet lætissima tellus,
 Graminaque & frutices viridantesq; explicat herbas. 115
 Multimodo vestiti ostro, pompaque superbi
 Magnifice incedunt flores, & aromata circum
 Suavia, & effundunt pretiosos prodigi odores.
 Curvantur pandæ, foetuque gravantur aristæ,
 Messoresque vocant, falcesque, atq. horrea poscunt. 120
 Plena mero turgens calcari postulat uva:

Cras-

-
- (a) *Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo.*
 Jer. 10. v. 13.
 (b) *Ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pari-*
ter deorsum Job. 26. v. 8. *cribrans aquas de nubibus.*
 2. Reg. 22. v. 12.
 (c) *Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum*
tuorum satiabitur terra. Ps. 103. v. 13.
 (d) *Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locu-*
pletare eam. Ps. 64. v. 10.

Crassaque focordes hortatur oliva trapetes.
 Matura ultro alta clinantur ab arbore poma,
 Quosque exquisitos subigunt, miscentque sapes
 Ostentant: vario assentantur odore, colore. 125

Siquid avis furtim rostro libavit; & illa
 Admonet ecquodnam possim jam carpere pomum.
 Rursus quidquid Avis cantat dulcis, mihi cantat:
 Nam nisi ego, ad cantus Avium sunt omnia furda.
 Magna quidem: sed parva tuæ hæc sunt munera dextræ 130
 Omnipotentis, & en multo majora supersunt.

Debueras, nam peccavi, me trudere ad umbras,
 Lugubres umbras Erebi, flammæque tremendas:
 Vincit ubi immensas, immortalesque catenas
 Mordendo, arderem, & nunquam consumerer igne. 135
 Justum erat, & merui. Tu, clementissime rerum,
 Quid faceres? Neque enim fas impunita relinqui
 Crimina. Debentur pœnæ, solvique necesse est.
 O infiniti ingeniosa industria amoris!

Quas ego debebam pœnas, tu corpore sumpto 140
 Factus homo, pro me ingrato, indignissimo amari
 (a) Exsolvis, pro meque manus in vincla dedisti:
 Pro me verberibus, clavis, cruce, sanguine, spinis
 Qui solus poteras mea tu commissa piaſti.
 Et tandem exspirasti inter tormenta, latronesque, 145
 At-

(a) *Dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. Ad Ephes. 5. v. 2.*

Attonito, & lugente, & nequid tale videret;
Sole repentinis caput obnubente tenebris.

Nec tamen his contentus adhuc, sub imagine panis

(a) Exigui involvens totum te Hominemque Deumque;
Diffimulas majestatem, quam non capit orbis: 150
Et dulces quærens latebras, cibus esse videris,
Irrepisque cibi specie, & mea pectora tentas,
Sollicitusque meos urges, & quæris amores.

(b) Languet amore DEUS. Succurrite. Languet amore.

(c) Quisquis es ah! redama quoque tu, lingueque vicissim. 155

BE.

(a) *Ego sum panis vivus, qui de celo descendi.* Joa. 6.
v. 51.

(b) *Amore langueo.* Cant. 2. v. 5.

(c) *Ama itaque Dominum Deum tuum.* Deut. 11. v. 1.
inebriantem te ab omnibus bonis suis. Eccl. 32. v. 17.

45

B E N I G N I T A S.

*Omnia quaecunque petieritis in oratione
credentes, accipietis.*

Matth. 21. v. 22.

C A R M E N VII.

QUalem dum stultæ, & cæcæ ambæ *Græcia, Roma*:

Picturis coluere *Jovem*; sic plurima turba
Cogitat esse Deum, vultu, aspectuque tremendum,
Et similem indignanti, & semper acerba tuentem,
Semper & irata meditantem fulmina dextra. 5

Devius ah toto cælo! & dignissimus umbris
Rupisse infernis tam lueticabilis error!

Interea Deus erga nos dulcissimus, alto

(a) Prospicit e cælo, tanquam irrequietus amore,
Numqui homines illum agnoscant, deamentq. vicissim? 10
Declinaverunt omnes, & terga dedere

Immemores: etiamque piget meminisse, Deique
Mira, incredibilisque homines oblivio cepit:

(b) At benefactorum fera non adeo immemor ulla est:

O stu.

(a) Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut
videat si est intelligens, aut requirens Deum. Omnes
declinaverunt. Ps. 13. v. 2.

(b) Obliti sunt benefactorum ejus, & mirabilium ejus;
quæ ostendit eis. Ps. 77. v. 11.

O stupor, o pigræ scelerata infania mentis!
 Magni fit, ficui fas alloqui, adireque Regem
 Coram, si faciles cuiquam Rex commodat aures:

- (a) Ecce autem Regum nobis Rex ostia pandit:
 Accessu facilem dat se, neque denegat ulli
 Auditum. Cuicumque libet data copia fandi; 20
- (b) Nec gemit exclusum sese mendicus, egenus.
 Nec durare diu ad portas, & sæpe repelli,
 Nec præstolari incassum, & sæpe ire redire
 Hic opus est: coram affari fas cuique, fruique
 Colloquio, quanto, & quo tempore cunque libebit. 25
 Tanta est supremi in nos indulgentia Regis!
 Provocat ipse etiam, nostra ut nos vota, beata
 Spe pleni, indubia coram se mente feramus:
- (c) Impetraturos prece nos quæcunque volumus;
 Nec folio reditura suo ad nos irrita vota.
- (d) Si montem forte obstantem ab radicibus imis
 Tollere, & avulsum in mare deturbare velimus;
 Nulla

- (a) *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis:
 pulsate, & aperietur vobis. Matth. 7. v. 7. & Luc.
 11. v. 9.*
- (b) *Non sprexit, neque despexit deprecationem pauperis.
 Ps. 21. v. 25.*
- (c) *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipie-
 tis, & evenient vobis. Marc. 11. v. 24.*
- (d) *Si habueritis fidem, & non hesitaveritis... & si
 monti huic dixeritis: Tolle, & jacta te in mare, fiet.
 Matth. 21. v. 21.*

Nulla mora in Domino est: fiet, modo rite petamus:

Quanto est plus Solem stare? Atqui hoc *Jossua* fecit

- (a) Orando. Ne victori quos fuderat hostes
Eriperet, fuscisque involvens abderet alis
Nox, miro imperio, magno & clamore, fideque,
(b) Stare jubet Solem, tum cum properabat Olympum
Claudere, & ardentes prono lavere æquore currus.
Audiit, actutumque hominis nova jussa faceffens; 40
(c) Hactenus indociles fisti, irredueſque quadrigas
Continuit subito Sol: quas laxarat habenas
Adducens, retroque trahens ad fræna jugales.
Nec tam longa dies terris viſa ante, nec unquam
Poſtea: quandoquidem bis ſenas reſtitit horas 45
Sol, totidemque hærens etiam, ſuſpenſaque eodem
Luna loco, gyrum tenuit, curſumque reſſit.
(d) Orando *Elias*, tanquam cæli arbiter eſſet,
Nunc abigit, prohibetque diu, nunc evocat imbres
(a) Pro

- (a) *Invocavit Altiffimum potentem, & audiuit illum magnus, & ſanctus Deus. Eccl. 46. v. 6.*
(b) *Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon. Joſ. 10. v. 12.*
(c) *Steterunt itaque Sol & Luna & non feſtinavit occumbere ſpatio unius diei. Non fuit antea, nec poſtea tam longa dies, obediẽte Deo voci hominis. Ibid. v. 16. & 14.*
(d) *Oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & meſes ſex. Et ruruſum oravit, & cælum dedit pluuiam. Jac. 5. v. 17. & 18.*

- (a) Pro libitu; nunc ultores cælo imperat ignes: 50
 Et semel, atque iterum, queis Rex mandaverat ire
 Quæsitum *Eliam*, in cineres facit ire maniplos.
 Et pigramur adhuc (quando prece vertere cælum
 Possumus) in cælum ignavas attollere mentes,
 Munificumque adeo Regemque Deumque precari? 55
 Sin minus audimur, non nos Oracula fallunt
- (b) Divina. In nobis culpa est: obsistimus ipsi
 Nobis, nec petimus, qua par est, mente, fideque:
 Aut plerumque etiam stulta, & nocitura precamur.
 Oranti, ut par est, nunquam Deus obstruit aures. 60
 Orabat Pater *Abramus*, ne perdere flammis
 Urbem, neu vellet sceleratam excindere gentem:
- (c) Et nunquid, Domine, hæc tua non placabitur ira,
 Si quinquaginta scelere omni, labeque puri,
 Et pietate viri insignes numerentur in urbe? 65
 Num tu, qui clemens adeo es, confundere possis
 Son-

- (a) Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & devo-
 rat te, & quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis
 de cælo, & devoravit eum, & quinquaginta qui erant
 cum eo. 4. Reg. I. v. 10. item v. 12.
- (b) Petit, & non accipitis, eo quod male petatis. Jac.
 4. v. 3.
- (c) Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt si-
 mul, & non parces loco illi propter quinquaginta ju-
 stos, si fuerint in eo? Absit a te, ut rem hanc fa-
 cias, & occidas justum cum impio, fiatque justus sicut
 impius. Gen. 18. v. 24. & 25.

Sontibus infantes, flammisque involvere utrosque?

(a) Annuit oranti Dominus: placabor & inquit
Urbi, si totidem justos alat. Audet, & instat
Thariades: si quinque minus sine crimine vitæ, 70

(b) Si quadraginta fuerint, & quinque, satisne
Hi sint? Nonne etiam tua tum clementia vincet?

Hoc etiam tibi do, dixit Deus. Illeque rursus:

(c) Quid? Quadraginta si fors sunt; nonne perinde
Tum quoque mitesces? Esto: inconcussa manebit 75
Urbs, modo sint justī tot. Confidentior ille:

(d) Quid si triginta, quid si non amplius exstent
Moribus, ac vita integri? Num te hi quoque flectent?

Et dedit hoc etiam Deus, assensitque benignus.

Instat *Abramus* adhuc: Quid si fortasse supersunt 80

(e) Justī non plures viginti? Iramne remittes?

Ut bonus est, rursus Deus annuit. Attamen ultra

D

Pro-

(a) *Dixitque Dominus ad eum: si invenero Sodomis quinquaginta justos.... dimittam omni loco propter eos.*
Ib. v. 26.

(b) *Quid si minus quinquaginta justis quinque fuerint? Delebis propter quadraginta quinque universam urbem?*
Et ait non delebo. Ib. v. 28.

(c) *Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies?* *Ait: Non percutiam, propter quadraginta.* v. 29.

(d) *Quid si ibi inventi fuerint triginta?* *Respondit. Non faciam, si invenero ibi triginta.* v. 30.

(e) *Quid si ibi inventi fuerint viginti?* *Ait: Non interficiam propter viginti.* v. 31.

Progreditur, pergitque *Abram* tentare precando:

(a) Et ne tu, quæso Domine, indignere roganti:

Hoc, sine me, adjiciam: Nonne & miseratio tanget 85

Urbis te, si forte decem infantesque, pique

Sint ibi? Concessit clemens Deus his quoque votis:

Haud equidem delebo inquit. Si forte piorum

Hic erit, hic etiam numerus tutabitur urbem.

Tanti est esse Pios! Tam grandia scœnora reddunt 90

Urbibus! Arfisti *Sodoma*. At bis quinque fuissent

Si justî; stares, atque his defensa, maneres.

Sed numquis Regum sic est affabilis ullus?

Non noster Rex, aut Dominus Deus esse videtur:

Sic est affatu facilis, facilisque precando 95

Flecti: sic blandas orantibus exhibet aures:

Sic est humanus, sic se demittit amor!

At: Sancti fuerant, dicat quis, *Jossua*, *Abramus*,

Elias: nullo temerabant crimine vitam.

Ast ego quid merui, nisi pœnas? Non ego certe 100

Orando audiri dignus, neque sistere coram

Dignus me Domino: mea nam me crimina terrent.

Atqui non Justos; sed qui pejora sequuti

(b) Errabamus, ait sese huc venisse vocare

Qui

(a) *Obsecro inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit: non delebo propter decem, Ib. v. 32.*

(b) *Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Matth. 9. v. 13.*

Qui Deus ad nos excelso demissus Olympo est. 100
Errastine? Redi tamen, excipiere benigne:

Quin præ morigero, qui nil deliquerat unquam,
Præ Primogenito excipiere benignius ipso.

(a) Surget in occursum, blandissimo & osculo, & arcto
Te Pater amplexu excipiet, promique jubebit 115

(b) Primam, quam prudens tibi in hos servaverat usus,
Auro intertextam, & saturatam, ostroque nitentem
Sarrano vestem, digito dari & annulum, agique
Festa, atque applaudi, & convivia magna parari.

Qui pavidum rigidum Dominum, Regemque severum 120
Creditis esse Deum; capere experimenta venite:

(c) Vosmet, quam suavis Dominus, gustate, videte.

D 2

OMNI-

(a) Cum autem adhuc longe esset, vidit illum Pater ip-
sius & misericordia motus est, & accurrens cecidit su-
per collum ejus, & osculatus est eum. Luc. 15. v. 20.

(b) Cito proferte stolam primam, & induite illum, &
date annulum in manu ejus... & manducemus & epu-
lemur. Ib. v. 22. & 23.

(c) Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus. Ps.
33. v. 9.

O M N I P O T E N T I A .

*Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit,
& creata sunt.*

Psal. 32. vers. 9.

C A R M E N V I I I .

P Rincipio Cælum, traxit, terramque profundo
E nihilo Deus. Et nox ambitiosa tegebat

Omnia. Divinus gradiebatur super undas

Spiritus, & segnis tellus, & mœsta jacebat.

(a) *Fiat Lux*, dixit tacite Deus; illa repente
Risit, & e tenebris nitidum caput extulit alma,
Lætitiâque ferens pennis, risusque, jocosque,
Exsultat primogenita & pulcherrima rerum.

Tum quoque & alatae, & secretæ a corpore mentes;
Si modo Sanctorum sancta est doctrina Parentum, 10
Tunc, inquam mentes illæ cum luce creatæ.

(b) Et fiant cæli, dixit Deus inter aquarum

Mo-

*In principio creavit Deus cælum, & terram. Gen. 1.
v. 1. Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ
erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur su-
per aquas. v. 2.*

(a) *Dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux. v. 3.*

(b) *Dixit quoque Deus: fiat firmamentum in medio aqua-
rum, & dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus fir-
mamentum, divisitque aquas quæ erant sub firmamento
ab his, quæ erant super firmamentum. v. 6. & 7.*

Moles; quæ fursum fusæ sunt, quæque deorsum.

Dixit, & immensa explicuere volumina cæli

Inter aquas hinc inde alias subtusque supraque. 15

(a) Quotquot aquæ sub cælo estis, dixit Deus, alveo

Cogite vos uno, atque appareat arida tellus.

Dixerat, & dicto citius, turgescere fursum,

Arrectique jugum in cælum protendere montes,

Submittique humiles imo, ac subsidere Valles, 20

Immensæque fodi subtus caveæque, sinusque.

Certant præcipites illac descendere glauci

Undique collecti spumoso gurgite fluctus.

Extollit frontem subito, undisque eruta tellus

Eminet, undiq. adhuc mœrens tamen, undiq. inanis. 25

(b) Et Deus: erumpat tellus, herbasque virentes

Grataque poma suis frondosis pendula ramis

Germinet: ipsa ferant simul & sua semina secum.

Et tulit extemplo segetes, & pascua tellus,

Pomiferasque tulit cælo capita alta ferentes 30

Frondes: & secum sua semina quæque tulere.

Extiterat vix e terra, & procera repente

Arbos intumuit trunco, ramosque tetendit,

D 3

Fœ

(a) *Dixit vero Deus: congregentur aquæ quæ sub cælo sunt in locum unum, & appareant arida. Et factum est ita. v. 9.*

(b) *Et ait: germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum... Et factum est ita, v. 11.*

Fœtaque maturis facta est ex tempore pomis.

(a) Et dixit Deus: exoriantur lumina magna 35

In cælo, & certas nocti, certasque diei

Constituant metas, sint & certissima signa,

Queis partiri homines possint, & tempora, & annos.

Illicet astrorum Rex Sol prorupit, & illum

Nascentem stupuit tanta luce ebrius orbis. 40

Luna quoque obstupuit, totique obnoxia Soli,

Admirans ipsum, luce alterna ipsa refulsit:

Præsidet hæc nocti; sed præsidet ille diei.

Tunc & quinque alii cælestibus orbibus ignes

Ab Sole accensi taciti fulsere Planetæ: 45

Mercuriusque, Venusque, & Mars, & Jupiter alte

Incedens, lunis hinc inde minoribus auctus

Quatuor: & quinis cinctus, cinctusque corona

Saturnus, lassamque via, fessamque labore

Multiplici lucem reparans, augensque repulso. 50

Tum quoque sydereæ cæli ipso in vertice flammæ,

Inter sese alio, atque alio varioque colore

Innumeræ erupere, nihil jam Solis egentes,

Nam totidem magni sunt, quot sunt sydera, Soles:

(a) Om.

(a) *Dixit autem Deus; fiant luminaria, in firmamento cæli, & dividant diem, ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos... Fecit itaque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus ut præesset nocti, & stellas. vv. 14. 15., & 16.*

(a) Omnia facta tamen præstare vicaria terris 55

Lumina, & ut terræ infervirent omnia facta.

(b) Dixit item Deus: e gremio nascantur aquarum

Reptantes pisces, simul & genus omne volucrum.

Et subsultabant toto mox æquore pisces,

Fluminibusque: & respirare, & vivere in undis 60

Edidicere ipsi; contra emergere, & ab undis

Remigio alarum capita exferuere volucres:

Quemque reluctantem sibi subiecere volatu

Mulcebant dulces, hilarabantque aera cantu.

(c) Dixit item Deus: e terra viventia bruta 65

In lucem erumpant: quorum pars repere tantum

Per terram; pars quadrupedes incedere possint.

Nec mora, repebant jam mox animalia multa,

Multaque per campos cursu, saltuque micabant.

Illac agnoscens *Leo*, Regem se esse ferarum, 70

Arduus incedit, rugituque imperat arvis:

Hac exultat *Equus*, modoque huc, modo subsilit illuc,

Lascivitque toris, animosum & murmurat ignem;

Illuc aeris pendens in vertice rupis,

D 4

Ra-

(a) Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram. v. 17.

(b) Dixit etiam Deus: producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento. v. 20.

(c) Dixit quoque Deus: producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita. v. 24.

Ramosa excelso cælo infert cornua *Cervus*.

73

Balantumque greges passim, *Caprique* petulci

Ludicra bella gerunt, saliuntque, micantque per agros.

(a) Tunc: *Hominem* faciamus, ait Deus almus; & ille
Instar sit nostri, nostrique simillima imago:

Rex sit, & imperio sub se premat omnia magno. 80

Quaque patet, toto late dominetur in orbe.

(b) Ipse suis manibus limum informavit, & ore
Inspirans, immortalem Deus indidit auram:

Sic & vile lutum, argillamque animavit, & amplo,

Magnificoque ornans cultu; dedit esse capacem 85

(c) Consilii, & libertatis: Dominumque supremum,
Auctoremque suum, ac Patrem cognoscere, amare.

Grande opus! usque adeo excelsam de femine cæli

Mentem; corporeos tamen apte infundere in artus,

Et simul una Animam, corpusque, lutumque jugare, 90

Dis-

(a) Et ait: faciamus hominem ad imaginem, & similitu-
dinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatili-
bus cæli, & bestiis, universæque terræ, omnique repti-
li, quod movetur in terra. Gen. I. v. 26.

(b) Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo ter-
ræ & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. Gen.
2. v. 7.

(c) Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor il-
lorum, & mala & bona ostendit eis.... ut nomen
sanctificationis collaudent.... ut magnalia enarrent ope-
rum ejus. Eccl. 17. v. 6. & 8.

Disparilesque adeo arcano res jungere nodo!
 Factus homo, cujus pars immortalis imago
 Viva Dei est. Una est, & trina: potentia triplex
 Uni est, Auctorisque sui alte impressa sigilla
 (a) Magna ferebat Homo. Ceu Regi, illi undique flores, 95
 Undique prægnantes tellus fundebat aristas,
 Sponteque pendebant matura sub arbore poma.
 Blandi aderant hominem cauda mulcere Leones,
 Cumque jubebatur, saltabat ab æquore piscis,
 Cogebantque alas, descendebantque vocatæ 100
 Sublimi e cælo volucres, fremituque jocosæ
 Ludebant humeros circum, circumque sedebant,
 Certatimque dabant suaves e gutture cantus.
 Femina deinde viro comes improvisa repente
 Adstitit assurgenti, experrectoque sopore 105
 Primo: admiratus similem sibi fœdere sancto
 Adjunxit; mage sancta alia, & nova fœdera mundo
 Jam præsignificans Deus, æquævusque Parenti
 Filius, & Primogenitus, rerumque supremus
 Arbiter, ultro olim morti concedet, & alte 110
 Vulnera perculso latere, atque undante cruore;
 (b) Ipse sibi Sponsam fabricabit, reddet & ipse

Di:

(a) Signatum est super nos lumen vultus tui. Ps. 4. v. 7.

(b) Sponsabo te mihi in sempiternum ... & in misericordia, & in miserationibus & scies quia ego Dominus. Osee 2. v. 19. & 20. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa. Cant. 4. v. 9.

Dignam se. En quid erat, quod dormitantis *Adami*

E latere, ipsius pulcherrima Sponsa futura

(a) *Eva*, Dei manibus (sumpta de cratibus una 115
Pectoris, eque Viri costis) fabricata repente est.

Scilicet hæc fuerant Sponsæ præludia quædam

(b) *Divinæ*, quam Divinus dein fœdere Princeps
Casto, atque æterno sibi confociavit amore.

Continuo ut voluit, verba Deus omnia fecit: 120

(c) Omnia & aspiciens quæ fecerat, ipse probavit.

○ Fiat dixit, olli fatis est: hoc scilicet uno

Quam magna est orbis surrexit fabrica verbo.

S A.

(a) *Ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de
Adam, in mulierem. Gen. 2. v. 22.*

(b) *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Chri-
sto, & in Ecclesia, ad Ephes. 5. v. 32.*

(c) *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bo-
na. Gen. 1. v. ult.*

S A P I E N T I A .

Omnia in Sapiencia fecisti.

Ps. 103. v. 24.

C A R M E N I X.

Omnipotenti olim, cum de nihilo extudit orbem,
 Adstitit infinita quidem, at non sola potestas;
 Adfuit indivisa comes Sapiencia, & illa
 Artificis quasi dextra manus fuit omnipotentis:

(a) Omnia secreto libravit pondere utrinque, 5
 Mensuraque Deus justa, numeroque pependit.

Mentis, & artis opus divinæ est orbis: & unus
 Ipse Auctor novit, quæ facta est machina mundi.

Admirari homines fabricam hanc bene possumus. Ultra

(b) Vix quidquam. Tenebras in luce offendimus ipsa. 10

Quam solet in bustis, aut celsi in culmine templi

Caligare oculis imbellibus, & rude carmen

Obstrepere absurda, importunaque Noctua cantu.

Nil formidamus tamen, & cunabula mundi

Ipsa

*Et tecum Sapiencia tua, quæ novit opera tua, quæ &
 adfuit tunc cum orbem terrarum faceres. Sap. 9. v. 9.*

(a) Omnia in mensura, numero, & pondere disposuisti.
 Sap. 11. v. 21.

(b) Indica mihi, si nosti omnia, in qua via lux habiter;
 Job. 38. v. 18. & 19.

Ipfamet, & primarum arcana exordia rerum

15

• Tontare audemus: ruimusque in praelia, ritu
Andabatarum, & quisque suas vult figere leges
Imperiosus, & objurgat diversa sequentes:
Ridemusque alios, irridemurque vicissim.

In Mundi centro Terra, olim immobilis hærens, 20
Pigra quiescebat. Sibi nasci, & surgere Solem,
Atque mori, inque vices, alternam surgere Lunam,
Et totos cælorum orbes, & sydera volvi
Circum se in gyrum stans ipsa immota videbat.

Nunc jam tellurem placuit de sede moveri 25
Antiqua, *Veneremque* inter, *Martemque* rotari,
Qua proavis olim nostris Sol ire solebat
Officiosus, & auricomas agitare quadrigas.

Nunc sopor, & tristis miserum socordia Solem
Invasit. Segnis torpet, languetque quietus 30
In centro, tellus ubi desidiosa jacebat.

Vix super axe suo, viginti & quinque diebus,
Convolvitur sese paullatim, ægreque: perinde
Ac fessum mutat latus, insistens & eidem
Usque loco, & cubito innixus, vix volvitur æger. 35

Nec vero fugitiva semel, contenta vagari
Tellus est. Quin ut solitæ plerumque puellæ
Consuetas nuper vestes, cultusque superbæ
Fastidire, novosque sibi prurire paratus:

Sic itidem, quædam quasi bacchanalia ludens, 40
Sic habitus, sic & tellus mutare figuras.

Sphæ

Sphæra fuit quondam tota undique, tota rotunda;

Ovi instar deinceps facta est, qua definit axis

Oblonga, & medium versus vacuata dehiscens.

Contra est nunc, instar capæ compressa fatiscit 45

Qua finit cardo, vertexque Aquilonis, & Austri

Extremus; medio prægnans elata tumescit

Ventre. Invertuntur sic pro nostro omnia nutu,

Ad libitumque novas leges imponimus orbi.

O bene, quod nunquam nostra hæc mandata faceffit, 50

Et furdas nostris opponit legibus aures!

Quantumcumque bonis, nostris si legibus iret

Orbis, jam fessus pridem, fractusque ruisset.

(a) Divina omnino est, qua stat, sapientia Mundus:

Qua ratione illum Omnipotens compegerit olim, 55

Quave illum rerum serie, nexuque gubernet;

Caligo alta est, nosque latet, semperque latebit.

(b) Quanto plus homines insudent, plusque laborent;

Tanto equidem minus invenient, pejusque lababunt

Tum, cum plaudentes sibi confidentius ibunt, 60

Et titubare minus sua jam vestigia credent.

En cælo (nam stellarum nec nomina scimus)

Ursas

(a) *Præparavit orbem in sapientia sua. Jer. 51. v. 15.*

(b) *Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt sub Sole. Et quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat: etiamsi dixerit Sapiens se nosse eum, non poterit reperire. Eccl. 8. v. 17.*

Ursas intulimus, *Taurosque*, *Caprosque* bicornes,
Atque Leonem, & *Delphinum*, *Cycnumque*, *Gruemque*,
Atq. Aquilam, geminosq. *Canes*, *Leporemque*, *Lupumque*, 65
 Et vix non totidem quot sunt animalia terris.
 Sic balbutimus, sic & blateramus inepti.

(a) Nec quot sint cælo stellæ numerare valemus;

(b) At numerat folio fidens Deus, & sua stellæ

Nomina cuique vocat, singillatimque recenset: 70

Illæ autem subito auscultant, adsuntque vocanti
 Illicet, Auctorique suo plauduntque, micantque.

Quid stellas autem? Qua vi, quove impete, pila
 Ludere qua fortasse soles, descendat ab alto,
 Semper & imparibus numeris iter ocyus omni 75
 Momento accelerans properet quasi fessa deorsum?
 Nemo unquam expediet. Neque quas tuus educat hortus
 Herbas, & flores, & quæ pendentia carpis
 Poma manu, possis capere, aut deprendere mente.
 Aut quamam fieri possit ratione, ut eodem 80
 E nutrimento, succoque inodoro, & inertī,
 Insipidoque, eadem plantis quem Mater alendis
 Suppeditat tellus; possint tot deinde colores
 Floribus aspergi, & variari? & sæpe superbus

Flos

(a) *Numeras stellas, si potes.* Gen. 15. v. 5.

(b) *Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* Ps. 146. v. 4. *Vocate sunt, & dixerunt: Adsumus, & luxerunt ei cum iucunditate qui fecit illas.* Bar. 3. v. 35.

Flos idem expandi tam versicoloribus alis? 85

Unde odor huic, illi tam prorsus dispar & alter?

Undeve dissimiles adeo potuere sapes

Condiri? ac tot, tam varii coalescere fructus?

Qui te exquisito absentem vestigat odore,

Et quin multifida, & perplexa ambage viarum 90

Erret, te demum assequitur, caudamque regyrans

Plausum mille modis dat, blanditurque catellus:

Quid tandem sit? Nemo ullus tibi dicere possit

Philosophus. Dabit hic animam, sensumque negabit

Ille. Arma expedient: multa vi vulnera utrinque 95

Ingeminabuntur: varie inclinata vacillans

Hac illac, neutri tandem victoria constat.

Vincit uterque hostem aggrediens, pugnamque laceffens;

At sua connixus defendere, seque tueri,

Victus uterque cadit, victusque occumbit uterque. 100

Vel quæ despiciamus, conculcamusque subinde

Haudquaquam capimus. Mens, ars divina refulget

In minimis etiam, quæ nos prætervolat omnes.

Abiectis etiam in rebus sapientia prorsus 105

Digna Deo est, nullaque humana imitabilis arte.

En parvum *Culicem*. Quid toto vilius orbe est?

Ast *Elephas*, quanta mole est, haud organa vitæ

Plura regat; quin plura *Culex* animatque, regitque,

Majoresque animos contracto in corpore versat. 110

Bellator galea affurgit, cristisque, tubamque

Horrissonam irarum plenis concentibus implet.

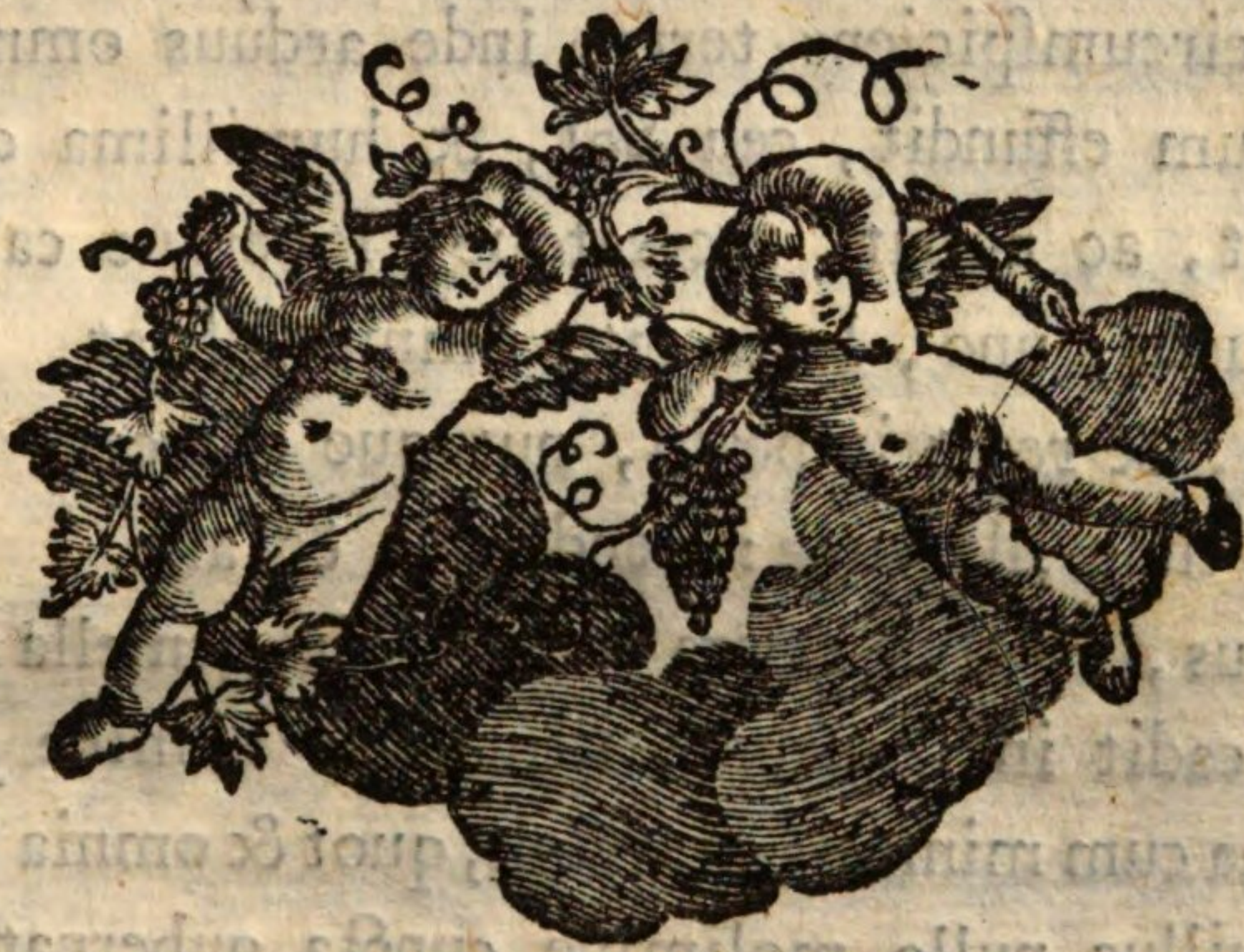
Sex,

Sex, octove pedes infunt, si forte libebit
 Ire pedes; sed multivagis quatit aera pennis;
 Audet & adversos contra ire, laceffere ventos 115
 Arduus: arma etiam, stimulumque proboscide gestat:
 Quem trux infigat totum, totumque cruentet,
 Si quis ab exiguo sibi non bene caverit hoste.
 (a) Mole *Culex* minor est alius (tibi, *Mexice*, surgit
 Vere novo passim) non Martem accendere cantu, 120
 Non inflare tubam, stimulumve infigere novit
 Sanguineum: volat innocuus, solisque tenebris
 Indicit bellum. Prope se increbrescere noctem
 Haud patitur. Simul umbrosas nox explicat alas;
 Flammigeram (mirum!) quam parva continet alvo 125
 Explicat ille facem, tenebrosumque aera tæda
 Dimovet alata, & nigrantes territat umbras.
 Abscondit lucem interdum; dein rursus eandem
 Accendit, rursusque abdit, rursusque sepultam
 Suscitatur, alternis quasi nictans lumine, & umbris. 130
 Nec sublime volat, nec multum se erigit. Ætas
 Impubes passim ruit, & quam lumine signat,
 Insistitque, premitque viam, manibusque prehensum
 Mirantur sine fine, & cum clamore, triumpho
 Captum deportant culicem: ac modo vita superfit; 135
 Non

(a) *Culices* hos *Cicindelas* vocarunt *Latini*; *Lampyrides*
Græci. *Multimodi sunt*. *Illum ego describo quem vi-*
di, & observavi sæpius.

Non illum fulgore *Adamas*, æquetve *Pyropus*.

(a) Ludit in orbe DEUS. Sed quanta in lusibus ipsis
Ars est! Artificis summi sapientia summa est.

E

PRO.

(a) *Ludens in orbe terrarum*. Prov. 8. v. 31.

PROVIDENTIA.

Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.

Matth. 10. v. 30.

C A R M E N X.

ET Pater, & Dominus DEUS est. Sublimis olympos,
 Et circumspiciens terras inde arduus omnes,
 Se circum effundit, ceu Sol, & humillima quæque
 Respicit, ac nutrit, recreatque, fovetque calore.
 Omnituens, uno, lucis ritu omnia lustrat
 Intuitu, & regit imperio, nutuque coercet,
 Omnia sunt illi curæ: vendendus & asse
 (a) Captivus, captiva etiam cum prole gemella;
 Haud cadit in laqueum, illius sine numine *passer*:
 Maxima cum minimis quot sunt, quot & omnia fecit, 10
 Tranquillus nullo molimine cuncta gubernat.
 Aspice, quam vacui curis, plaudentibus alis,
 Ludunt per fudum crocitantés aera *Corvi*,
 Venturi immemores. Non illi femina fulcis
 (a) Com-

*De preparato habitaculo suo respexit super omnes qui
 habitant terram. Ps. 32.*

*Pusillum, & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est
 illi de omnibus. Sap. 6. v. 8.*

(a) *Nonne duo passerés asse vaneunt, & unus ex illis non
 cadet super terram sine Patre vestro. Matth. 10. v. 29.*

(a) Committunt, non proventus, messesque repostas 15
 Agglomerant, nec congesta Cerere horrea rumpunt
 Solliciti: Deus interea, Deus implet edaces.

(b) Aspice, qua pompa in cælum erumpentia surgunt
Lilia! Nec *Salomon* vestitu æquaverit unum
 Ex his: illa tamen neque norunt ducere fuso 20
 Fila, neque arguto percurrere pectine telas.
 Cælestis prorsus Pater est, qui lilia campi
 Cingit odorifero, niveoque decorat amictu.

(c) Atqui nos pluris sumus illi. Utcumque pusillæ,
 Quamlibet exiguæ res sint, si nos modo tangunt, 25

(d) Sollicitant illum, sumus & sua maxima cura,
 Vel cum negligere, & nil nos curare videtur.

(e) Aspice, ut inclusus corbe, & male vimine tectus
 Infans abripitur mediis miserabilis undis
Nili! Ast hic infans faciet te, *Nile*, colorem 30
 Mutare, obscænoque horrescere sanguine fluctus,

E 2

Ægy-

(a) Considerate corvos, qui non seminant, neque metunt,
 quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pa-
 scit illos. Luc. 12. v. 24.

(b) Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant,
 neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec *Salomon* in
 omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis. Matt.
 6. v. 28., & 29.

(c) Quanto magis vos pluris estis illis? Luc. 12. v. 24.

(d) Dominus sollicitus est mei. Ps. 39. v. 18.

(e) Exod. 2. v. 3.

Ægyptique Deus, Regisque videbitur. Ecce

(a) In manibus nos ipse suis descripsit, habetque;

Et tenet assidue intentos, fixosque benigne

(b) In nobis oculos; nec delassabitur unquam. 35

(c) Num teneri infantis capientne oblivia Matrem?

Fac capiant. Pueri fuerit fac immemor illa:

At non ulla tui mihi par oblivio repet:

Cura tui nostro nunquam de pectore abibit.

Hæc DEUS. At quænam puerum sic Mater amavit 40

Sollicita, ut viles velit aut numerare capillos,

Aut curare etiam, puerone an decidat ullus?

Ergone tanta DEUM nostri hæc quoque cura subire?

Tanta quidem. Tanto plus nos quam Mater amavit.

(d) Ut Gallina, suos, Milvum si forte volantem 45

Desuper aspexit; pavitans vocat anxia pullos,

Amplexuque fovet blando, & circumtegit alis:

Sic Deus (exemplum Deus hoc nos ipse docebat)

Errantes licet usque vocat, gemituque requirit

Anxius, ut veniant, extentaque tegmina pandit 50

Ala-

(a) *Ecce in manibus meis descripsi te.* Isa. 49. v. 11.

(b) *Videns omnes sine intermissione.* Sap. 15. v. 19.

(c) *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui.* Isa. 49. v. 15.

(d) *Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Matt. 13. v. 37.

Alarum circum, materna & protegit umbra.
 (a) Ut pupillam oculi circumtegit undique, nequid
 Lædere nos, nequis temere contingere possit.
 Tarde, cunctanterque olim eventura, priusquam
 Eveniant longe antevidens, moderatur: & illo 55
 Invito, fieri nihil, aut contingere fas est.
 Quæ finit esse mala, & consurgere tristia, miscet
 Ipse, salutarem seu detrectantibus ægris
 Miscet amaritiem Medicus, placituraque prudens
 Submovet. Afferrent interdum dulcia mortem, 60
 Et gustata dabunt interdum *Absynthia* vitam.
 Nec tamen angorum finit ultra excrefcere molem;
 (b) Quam perferre queant vires: & cum mala crescunt,
 Præsto est, virtutemque addit, duplicatque vigorem.
 Temperat ille vices hominum, feriemque gerendæ 65
 Per varios, vario rerum discrimine, casus
 (c) Vitæ. Num tempus sibi quis, quo lucis in auras
 Effet venturus tenebrosa matris ab alvo,
 Aut queis mavellet recipi, vagireque cunis,
 E 3 Opta

(a) Custodivit quasi pupillam oculi sui. Deut. 32. v. 10.

(b) Non permittet vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1. ad Cor. 10. v. 13.

(c) Sciebas tunc quod nasciturus esses? Job. 38. v. 21. Nescio qualiter in utero meo apparuistis Mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem. 2. Mach. 7. v. 22. & 23.

Optavit? Numquid Patriam, certosque Parentes
Præstituit sibimet quisquam? quave indole, quonam
Ingenio, qua statura, facieque futurus?

Ut sibi complacuit, DEUS omnia: nos nihil horum:

(a) Non album e nigro, neque quem jam degener ætas
Infecit, nigrum possis præstare capillum. 75

Sed neque fas nostris nostram componere vitam
Auspiciis. Meditate etiam, beneque acta sagitta

Abfilit, & plerumque alio, quam intenta minatur

Mens; cadit incassum, atque in ventum effunditur ictus,
Humana intervertuntur meliora repente 80

Consilia. Obscuris mens undique septa tenebris,

(b) Quid ventura dies, quid ventura afferet hora;
Instabili graditur passu, titubatque, neque ullum

(c) Certum habet, aut tutum, possit quem prendere cursum,
Quo se cumque ferat, qua qua se vertere tentet: 85

Cæca via est, ancepsque iter, & vestigia fallunt.

Omnia turbari incerto, impellique videntur

(d) Casu. At nil casu, quod nil nisi nomen inane est,

Contingit. Quæ sub, supra, quæ forte videntur

Ancipiti volvi, & temere intercurrere; magna 90

De-

(a) Non potes unum capillum album facere, aut nigrum.
Matth. 5. v. 36.

(b) Futuro nullo scire potest nuntio. Eccl. 8. v. 7.

(c) Cogitationes mortalium timidae, & incertae providentiæ
nostræ. Sap. 9. v. 14.

(d) Tempus, casumque in omnibus. Eccl. 9. 11.

Desuper, & falli ignara ratione reguntur.

(a) Confusamque sinu, deturbatamque profundo

Hanc jubet, aut illam Dominus procedere sortem.

(b) Quæ sint, quæ fuerint, & quæ ventura sequentur,

Quæque forent etiam, paullum si verteret ordo, 95

Qui nunc est rerum, videt unus, & omnia miro

Consilio totum dispensat, & ordine magno.

(c) Dissimulat tamen, atque adeo nescire videtur

Ecquid agant homines: Nec confestim irruit ultor

Impatiens: videt aufuros, nec vincula nescit, 100

(d) Nec libertati sceleratos impedit usus.

(e) Sed tamen ille hominum ridet molimina, & unus

Omnia componit, placido & regit omnia nutu;

Quidquid contra homines tendant, contraque repugnent;

E 4 (a) Net

(a) *Sortes mittuntur in sinum; sed a Domino temperantur.* Prov. 16. v. ult.

(b) *Scit præterita, & de futuris æstimat, & signa, & monstra scit antequam fiant, & eventus temporum, & sæculorum.* Sap. 8. v. 8.

(c) *Et dixerunt: quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?* Ps. 72. v. 11.

(d) *Apposuit tibi ignem, & aquam: ad quod volueris porrige manum tuam.* Eccl. 15. v. 17.

(e) *Qui habitat in cælis irridebit eos, & Dominus subsannabit eos.* Ps. 2. v. 4. *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Prov. 21. v. 30.

(a) Net fila ipse manu, stamen subtemine texit 105
 Arcano: & quamvis rumpi, invertique videntur
 Fila, sed incepto nunquam de tramite aberrant.

En juvenem *Isacidem* probroso e carcere raptum
 Evehit ad solium: tota illum *Ægyptus*, & ipsi
 Invidi, & immites trepidanti poplite adorant 110

(b) Fratres, quem, puerum infontem, & nil tale merentem,
 Post intentatam crudeli funere mortem,
 Nil veriti tanquam vilem venundare vernam.

En rursus quam sublimis diademate cinctus
 Regifico incedit, cui crux infanda parata 115
 Nuper erat. Sed momento DEUS omnia retro
 Egit, & immani trabe, qui præstruxerat illam

(c) Infonti, pendet scelerum fabricator *Amanus*.
 Nec semel aut iterum tantum hoc. Nulla extitit ætas,
 Quæ non his paria, aut certe his affinia passim. 120

(d) Nempe humana regit Deus: & subvertit iniquos
 Plerumque, & vindex sæpe est, ultorque piorum.

Ast etiam finit interdum se extollere fontes
 Im-

(a) Telam quam orditus est super nationes. Isa. 25. v. 7.

(b) Et incurvati adoraverunt eam. Gen. 43. v. 28.

(c) Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardocheo. Esth. 7. v. ult. Non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit. Esth. 16. v. 18.

(d) Qui malignantur exterminabuntur: sustinentes autem Dominum ipsi hæreditabunt terram. Ps. 36. v. 9. Non vidi justum derelictum. Ibid. v. 25.

Impune, & fastu, & pompa, & circumdat honore,
Divitiisque onerat multis, & prosperat auro. 125

Interea finit in vinclis, luctuque jacere,
Traducique odiis, rerumque esse omnium egenos,
Vexarique pios. Hoc tu miraris, & audes,

(a) Cur hoc tam lentus patiatur, poscere causas?

(b) Tu quis, homo, es? Numquidne Deo sapientior es tu? 130

Dic mihi, si nosti, quam ex parte aera rupit

Quod tete afflavit vibratum fulmen ab alto?

Quamve viam tenuit volitans nervo acta sagitta?

Quosve maris fluctus veniens fidit uncta carina?

Ergo age, fume tibi mundi rectoris habenas: 135

Aude, inferque Deo lucem, ferto inclyte leges,

Queis melius deinceps regat, & sapientius orbem.

Nescis, heu! nescis, quæ pœnæ fontibus instant

A tergo: nec quæ justum expectantque, manentque

Præmia: quanta ferent abituri gaudia luctus! 140

Nigra albis passim confundimus, albaque nigris.

(c) Annuit iratus quædam DEUS, & bona sæpe

(a) Fu-

(a) Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortati-
que divitiis? Job. 21. v. 7. & taces devorante im-
pio justiore se? Habac. 1. v. 13.

(b) Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit
ejus sapientia? Joa. 15. v. 8.

(c) Prosperitas stultorum perdet illos. Prov. 1. v. 32.
Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. Ad
Rom. 1. v. 24.

(a) Futilia, ambigua hæc negat, avertitque benignus.

(b) Et tacet interdum idcirco quia grandior ira est.

Quæ bona, quæque mala ad fugitivæ tempora vitæ 145

Circumscribuntur, nihili sunt, somnia quædam

(c) Sunt. Experrecti somno, ridebimus ista,

Attoniti, potuisse unquam tam ludicra, tamque

Exigua hæc nobis delusis magna videri.

Tempus erit, magno cum optaverit impius emptos 150

Luctus, pauperiemque, ignominiamque Piorum

Sanctam: cum vitæ illecebras, fastusque superbos

(d) Oderit. Interea, neque enim mora longa, quiesce:

Desine, qui fecit regat ipse, & temperet orbem.

CU-

(a) Ne fictio deciperet animam illius. Sap. 4. v. 11.

(b) Secundum multitudinem iræ suæ non quæret. Ps. 10.
secund. Hebr. v. 4.

(c) Velut somnium volans non invenietur, transiet sicut
visio nocturna. Job. 20. v. 8.

(d) Adhuc pusillum, & non erit peccator, quæres locum
ejus, & non invenies. Ps. 36. v. 10. Hodie extolli-
tur, & cras non invenietur. 1. Mach. 2. v. 63.

C U S T O S.

*Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te
in omnibus viis tuis.*

Ps. 90. v. 11.

C A R M E N X I.

HOC quoque providit DEUS, & de gente beata,
De primis cæli indigenis, manuumque suarum
Primitiis, facie insignes, pulchros mage luce,
Alatos juvenes tergo, ad foliumque propinquos
(a) Stare DEI solitos, ad nos descendere fidos 3
Custodes jubet, atque infirmis corpore, mente,
(b) Esse dedit comitesque viæ, comitesque salutis.
Quis tantum sperare unquam? Quis poscere tantum?
Unus amabilior mortalibus omnibus, unus
Duntaxat stabilis, solusque fidelis amicus 10
Perpetua invigilans cura noctesque, diesque
Officiosus adest nobis pulcherrimus Ales.
Nec dedignatur (quamvis virtute, manuque
Et regere imperio, & poterat moderarier unus

Ter-

(a) Omnes Angeli stabant in circuitu throni. Apoc. 7.
v. 11.

(b) Missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Ad
Hebr. 1. v. ult.

Terrasque, & maria, & cæli septemplicis orbes) 15

Unius, immemorisque hominis vigilare saluti

Totus, & assiduo famulatu hæreret, & adesse

Quamlibet ingrato, & nil prorsus tale merenti.

(a) Quacumque incedis, tecum it, tibi obambulat ante
Indefessus, & in manibus te fertque, tenetque; 20

(b) Necubi in obstantem lapidem, vepresve cruentes,
Offendasve pedem. Dormis tu; sed vigil ille
Semper adest, nec discedit, nec deserit unquam
Incomitatum. Etsi in cælum peccare rebellis,
Insanusque audes; necdum tamen ille relinquit, 25

(c) Necdum destituit, necdum aspernatur alumnum.
Quin vocat errantem, dextraque reducere tentat:

(d) Interdumque etiam nolentem cogit amice
Ne pereat, neve infando miser ardeat igne.

Si scires quantis ignarum te ille periclis 30

Eripuit! Quoties te expansis addidit alis!

Et quot, quam sævos ultro obvius ægide, & ense,

Circumfrendentes procul arcuit ictibus hostes.

Nam

(a) *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te.*
Exod. 23. v. 20.

(b) *In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem
pedem tuum.* Ps. 90. v. 12.

(c) *Non dimittet cum peccaveris.* Ex. 23. v. 21.

(d) *Cogebant eum Angeli dicentes: surge, tolle uxorem
tuam, & duas filias, quas habes: ne & tu pereas in
scelere civitatis.* Gen. 19. v. 15.

Nam qui siderea ruit exturbatus ab arce
Lucifer, æterna invidia, infandoque furore 35
 Accensus, quod nimirum nos viderit illac,
 Unde ruit præceps, unde excidit ille, vocari:
 (a) Perfurit, & lanienæ inhians, instarque *Leonis*
 Circumiens, & rugitum dans ore; minaces
 Proritat dentes, rabidosque exasperat ungues. 40
 Hoc ille, hoc tentant quas secum proruit uno
 Impete, millenæ, conjuratæque cohortes.
 Et saturavissent rabiem, expleissentque dolorem,
 (b) Et tenebroso obvolvissent jam gutture vivos
 Nos; nisi cælestis nobis custodia adesset, 45
 Nosque tueretur. Nam quis tot adire pericla,
 Aut solus tantis posset se opponere monstribus?
 Aspice *Tobiam* juvenem: Comes additus illi
 Angelus, humana specie, humano ore latebat:
 (c) Esse putabatur juvenis quoque, & esse *Ananiæ* 50
 Filius. Audistin' quam grandia munera, quanta
 Officia exhibuit, benefactaque, & ut mala cuncta
 Verterit in melius? Juveni connubia sancta
 Afferuit, deque infaustis felicia fecit.

Lu-

-
- (a) *Adversarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret.* 1. Pet. 5. v. 8.
 (b) *Nisi quia Dominus erat in nobis forte vivos deglutissent nos.* Ps. 123. v. 1. & 2.
 (c) *Unde te habemus bone juvenis?* Tob. 5. v. 6. *Ego sum Azarias Ananiæ magni filius.* Ibid. v. 18.

Lucifugum genium, septem qui morte virorum, 55
 Funestas totidem tædas, totidemque hymenæos
 Fecerat; exegit procul, adstrinxitque catenis.
 Cæco etiam lucem Patri reparavit ademptam,
 Cumque oculis extincta diu solatia vitæ.
 Nam quænam cæli communi luminis usu 60
 Orbato, tenebrisque immerso gaudia surgant?
 Gnato adventanti, ut poterat, pedibusque subinde
 Offendens, puero innixus, baculoque, ruebat
 Totus in amplexum; neque erat spes ulla videndi:
 At vidit: siquidem hæc etiam *Raphaelis* alumnus 65
 Attulit edoctus caro nova gaudia Patri,
 (a) Felle linens oculos, qui vix non fecerat orbem
 Patrem, qui juvenem piscis jam pæne vorarat.
 Usque adeo Custos divinus tristitia quæque,
 Et cuncta in melius, vertitque in gaudia luctus. 70
 Cum vitæ, mortisque inter confinia, & inter
 Temporis, æternique vias versabimur ævi;
 Tum vero fama est, oculis se sistere coram
 Corporeis, iras acuentem sævius hostem,
 Et quantas habet exsertantem in prælia vires: 75
 Nam postrema quidem jam, decretoriaque hora est.
 Horror ubique animum: circum præcordia sanguis
 Stabit iners: oculi exstantes, crinesque rigeant
 Hispi-

(a) Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit oculos pa-
 tris sui... statimque visum recepit. Ibid. v. 13. & 15.

Hispidi : anhelabit moribundo murmure pectus.
 Ast dabitur, tanta hæc si vera est fama, videre 80
 Tum quoque te lateri adstantem, fidissime Custos,
 Et qua fas, qua facta sinant, certamine tanto
 (a) Scilicet afflictum pennis, parmaque tegentem,
 Ac propulsantem vim vi, & victricibus armis.
 Quam vellent, siqui te posthabuere, tuique 85
 Vixere immemores, tum te coluisse, nec aures
 Tam surdas vocique tuæ, monitisque dedisse!
 Sera nimis miseris, desesque, & manca voluntas.
 Nunc o sancte rege, & dubios tu dirige gressus
 Ad meliora meos, quo possim temnere sævos 90
 Hostes, impavidusque tua defendier umbra,
 Teque duce, exutus mortalia, sumere pennas,
 Adscribique choris vestris, abscribier astris.

 PA.

(a) Scapulis suis obumbravit tibi, & sub pennis ejus sperabis, Ps. 20. v. 4.

P A T I E N T I A.

*Tu Deus clemens, & misericors, & patiens, & multæ
miserationis, & ignoscens super malitia.*

Jonæ 4. v. 2.

C A R M E N X I I.

Quis furor o! Jam flagitiorum pondere fessus
Nostrorum, sese male sustinet, & gemit orbis.

(a) En plerique hominum, ceu prona animalia, terris
Hærent, immemores prorsus cælique, Deique.

Quot passim horrenda indomitæ perjuræ linguæ? 5

(b) Quot dein, quot strages male sana *Superbia*, quotque
Lurida tabifico clam rodens omnia dente

Invidia, & frendens semper rabida ore cruento

Ira? Hæ sunt furæ tres, tartaræque sorores,

Quæ simul erupere, errantque licentius inter 10

Nos. Superat tamen, & multo imperiosior effert

Pro-

(a) *Delicta nostra creverunt usque ad cælum.* 1. Esd. 9.
v. 7.

(b) *Omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum,
& fictio, corruptio, & infidelitas, turbatio, & perju-
rium, tumultus bonorum, Dei immemoratio, animarum
inquinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarum inconstan-
tia, inordinatio mœchia, & impudicitia.* Sap. 14. v.
25. & 26.

Probrosum caput execranda, infana *libido*

Auri. Aurum *Pluton* est, tartareusque tyrannus.

Hunc homines tamen invitum, tenebrisque vocatum
Infernis, fecere sibi numenque, deumque. 15

Parte alia furiosa magis, magis improba sævit

Bruta *Libido*, sibi male adaptans nomen *Amoris*.

Hæc *Sphinx* est, corpusque *Canis*, caudamque *Draconis*

Callida diffimulans, facie illecebrosa puella

Regnat, & huic *Pluton*, huic servit, obedit & aurum. 20

Avertō hinc oculos alio. Bella horrida cerno,

Seminecesque viros nantes in sanguine multo,

Inter equos, inter confusa cadavera, & arma.

Huc caput, illuc it truncum, & sine nomine corpus;

Sanguineum spirans flumen, fluitansque cruore 25

It manus: avulsa est, & adhuc audax rotat ensem.

Heu quorsum fugiam? Ibo domum penetralia, ibique

Cæde fatigatos oculos recreabo, videbo

Quid? Cædes etiam, atque armis pejora venena.

Nusquam tuta fides. Clam toxica diluit uxor 30

Perfida; nec solæ norunt aconita novercæ.

Hic struit insidias frater fratri, ille Parenti

Impius, extremumque audet, cumulatque furorem.

Quin didicere ipsæ gnatorum sanguine Matres

Fœdari, suametque effundere viscera ferro. 35

Et superesse malum, & scelus his crudelius ullum?

At superest. Qui *Philosophos* se nomine dicunt,

Mirum quo jam prorumpant. Sanctissima quæque

F (a) Era-

(a) Eradicare, & convellere dogmata tentant
 Infani: novi & *Enceladi*, novi ubique *Typhæi* 40
 Sacrilegos armant calamos in sancta, Deumque.
 En dejecta oculos, vultus dejecta decoros,
 Nuda pedes, trahitur manibus post terga revinctis
Relligio, portans immania vincula collo,
 Inter clamores sceleratos. Impia turba 45
 It circum captæ insultans, iteransque cachinnos:
 Nec finit, audiri gemitus, luctusque Piorum.

Siccine? Et hæc ausa impietas impune triumphet?
 O ubinam DEUS est? Ultiores Numinis este
 Vos Montes, cadite o! Mare tu superobruere, vosque 50
 Densa catervatim obruite orbem fulmina, flammæ.
 Hæc ego; & interea ridet mitissimus iras

(b) Has DEUS. Et Solem nasci discrimine nullo
 Sontibus, & pluvias jubet, & descendere rorem
 (c) De cælo. Exsurge, ingemino, exsurge, exfereq. ensen 55
 Fulmineum, vindexque esto, caussamque tuere
 Ipse tuam. Quare obdormis? Dormire videtur.

Tanta

-
- (a) Ecce inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. Ps. 82. v. 3. Promittunt se violare sanctæ tuæ, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gladio suo cornu altaris tui. Judith. 9. v. 11.
 (b) Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos, & injustos. Matt. 5. v. 45.
 (c) Exsurge Deus judica caussam tuam. Ps. 73. v. 22.
 Exsurge, quare obdormis Domine. Ps. 43. v. 23.

Tanta Deo est mansuetudo, patientia tanta!

Non hominum ritu Omnipotens irascitur: Ille

Quandocumque volet meritas infligere pœnas 60

(a) Nusquam illum reus effugiet, nusquamque latebit
Abditus. Exiguas vires violentior ira

Arguit. Ingenio Clemens DEUS est, quia nempe

(b) Quæ vult cumque potest. Vel cum jam plectere fontes
Cogitur, horrendos strepitus ciet ante, minaxque 65
Fulgurat, & vacuo tonitru sine fulmine terret.

(c) Ardentem vibrat gladium, multumque, diuque
Cunctando, & coram circumsonat, obstrepat arcu.

Terror is elicit gemitum, expressitque dolorem:

Pœnitent ab! tibimet vix, necdum voce, sed imo 70
Pectore, inauditus dixisti; ast audiit ille,

Et satis hoc fuit: omnipotens elanguit arcus

(d) Illicet: imbelles manibus cecidere sagittæ:

Pacifica inclusus vagina obmutuit ensis.

Tanta Deo nostro est bonitas, clementia tanta! 75

F 2

Jus-

(a) *Tuam manum effugere impossibile est.* Sap. 16. v. 15.

(b) *Misereris omnium quia omnia potes.* Sap. 11. v. 24.
*Cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia
disponis nos: subest enim tibi cum volueris posse.* Sap.
12. v. 18.

(c) *Nisi conversi fueritis gladium suum vibravit, arcum
tetendit, & paravit illum.* Ps. 7. v. 13.

(d) *Agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi
ut facerem ei.* Jer. 18. v. 8.

Jusserat in *Ninivem* armatum terrore, minisque
 Ire, & sic meritæ gentique, urbique propinquum
 Excidium, stragemque extremam edicere Vatem.
 Detrectabat onus vero, diversaque Vates
 Litora, & oppositos *Cilices*, *Tarsumque* petebat. 80
 Ibitne invito cælo? Datus in mare præceps,
 Vivusque horrendo *Pistricis* ventre sepultus
 Soles tres totos, ingentique inde receptus
 Portento incolumis: jam tum mandata capeffens,
 Implebat clamore vias, perque omnia passim 85
 Compita, per totamque urbem, hoc mœstissimus ore
 Ingeminabat atrox, & lamentabile carmen:

- (a) *Quadraginta dies*: & tota a culmine fundo
 Vertetur *Ninive*, & vastam dabit ampla ruinam
 Terribilis sed enim simul hæc vox impulit aures, 90
 Perculsi *Ninivite* animis, tactique dolore,
 Flebiliter tristes plangebant pectora palmis.
 (b) Degrediens folio Rex ipse, ingentia luctus
 Signa dat. Hirsutis includens corpora fetis,
 Nullos ore cibos contingit: tempora, crines 95
 Deformat cinere: Exemplum, luctumque sequuntur
 Omnes. Ipsæ etiam pastu pecudesque, gregesque

Ar-

(a) *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Jon.
 3. v. 4.

(b) *Surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum a
 se, & indutus est sacco, & sedit in cinere.* Ion. 3.
 v. 6.

Arcentur: gramen nulla unquam, nulla neque armen

(a) Delibat quadrupes: lactentes ubere matrum

Abrepti; cælum complent balatibus agni.

Parceturne Urbi? Omnino. Licet irrita Vatis 100

(b) Dicta, minæque cadant: lacrimæ, gemitusq. precantum

Divinum impendentem ictum, gladiumque retundent.

Usque adeo noster, si fas hoc dicere, frangi

Est facilis fletu DEUS, & placabilis ira!

(c) Et tamen eluvione olim pessumdedit orbem 105

Totum: vorticibus flammaram absorbuit urbes

(d) Quatuor, & fumant etiamnum: femina retro

(e) Pene inconsulto aspiciens, sal facta repente est.

(f) Obtrectatores *Mosis* tres ima dehiscens

Sub pedibus, vivos tellus, & Tartarus hausit. 110

(g) Quadrupedem inter quadrupedes incedere Regem

Fecit, & immundas ad pastum quærere glandes.

F 3

Non

(a) Ibid. v. 7.

(b) *Misertus est Deus super malitiam, quam loquutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Ibid. v. ult. O mure Domini... ingredi in vaginam tuam, refrigerare, & sile. Jer. 47. v. 6.*

(c) Gen. 7.

(d) Gen. 19. *Vide interpr. ibi.*

(e) *Versa est in statuam salis. Ibid. v. 26.*

(f) *Dirupta est terra sub pedibus eorum... Descenderuntque vivi in infernum. Num. 16. v. 31. & 33.*

(g) *Ex hominibus abjectus est, & fœnum ut bos comedit. Dan. 4. v. 30.*

Non ita nunc; filet usque DEUS: dormire videtur
 Altius ac olim, neque jam prorumpit in iras
 Ut quondam. Quid enim? Puer est, & prorsus inermis 115
 In Matris gremio, pendens & ab ubere dormit.
 Qui Leo terribilis quondam; nunc mitior agnis
 (a) Agnus, pacificans quas irritavimus iras
 Patris; sanguineas mactatur victima ad aras.
 Non, ut erant olim, in manibus sunt arcus, & ensis. 120
 Hærent infixi clavi, immani, atque profundo
 Vulnere, & omnipotens clavis tribus e cruce pendet,
 (b) Consilians iterum Mundum Patrique, sibi que.
 (c) Divina idcirco nunc est Patientia major.

J U.

-
- (a) *Pacificans per sanguinem crucis ejus sive quæ in ter-
 ris, sive quæ in celis sunt. Ad Coloss. 1. v. 20. Qua-
 si Agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Jer.
 11. v. 19.*
- (b) *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. 2. ad
 Cor. 5. v. 19.*
- (c) *Secundum altitudinem celi a terra, corroboravit mise-
 ricordiam suam. Ps. 102. v. 11. Quæ superabundavit
 in nobis. Ad Ephes. 1. v. 8.*

JUSTITIA.

87

*Deus Fidelis, & absque ulla iniquitate
Justus, & Rectus.*

Deut. 32. v. 4.

CARMEN XIII.

CRedite, Mortales, atque huc advertite mentes,
Verax, & Justus DEUS est, & fallere nescit,
Nec vero falli. Adjecit promissa, minasque:
Magna illa, horrendas vero has: implebit utrumq.
Volventur stellæ in præceps, compagine cæli
Rupta solventur, cælumque & terra peribunt;
Verba Dei stabunt. Nullas hic necere fraudes,
Nullos mercari, aut emptos obtrudere testes,
Infanumve forum, falsa aut tabularia possis.
(a) Non ille aut damnare Pios, aut solvere fontes
Ignorans quid agat, temere delusus iniquis
Testibus. Humanus nempe hic, & pessimus error.
Deinde odium nullum, nulla illum gratia flectit.

F 4

Non

(a) *Vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud. Jer. I.
v. 13. Cælum, & terra transibunt; verba autem mea
non transibunt. Lucæ 21. v. 33.*

(b) *Vere enim Deus non condemnabit frustra, neque omni-
potens subvertet judicium. Job. 34. v. 12.
Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec vex-
rebitur magnitudinem cujusquam. Sap. 6. v. 8.*

Non patitur quemquam peccare impune; perinde

Illi est quidquid eris, seu Rex, five infima plebes. 15

(a) Quidquid sint homines, coram illo nil sumus omnes.

Non quid quis fuerit; sed quid quisque egerit unus
Expendit: libransque æquato examine lances,

(b) Præmia pro meritis, aut pœnas cuique rependit.

Fert equidem dextra palmas, ensenque sinistra; 20

Omnipotens sed utraque manu est, multoque cruore

(c) Ebrius; ardet adhuc, sitiensque est sanguinis ensis.

(d) Illius ad nutum volat atra, & iussa faceffit

Mors: idcirco homines æquo pede proterit omnes;

Et nihil Heroas, Reges nihil illa veretur. 25

(e) Non equidem abripitur, non excandescit in horas,

More hominum DEUS. Expectat, procrastinat ultro

Tardus vindictam. Sed enim implacabilis ultor

Prorumpit tandem, & quas dudum continet iras,

(a) Ef-

(a) Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum, & inane reputatae sunt ei. Isa. 40. v. 17.

(b) Reddet unicuique secundum opera ejus. Ad Rom. 2. v. 6.

(c) Inebriatus est in celo gladius meus gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe. Isa. 34. v. 5. & 6.

(d) Ante faciem ejus ibit mors. Habac. 3. v. 5.

(e) Numquid irascitur per singulos dies? Ps. 7. v. 12.
Expectat Dominus, ut misereatur vestri. Isa. 30. v. 18.

- (a) Effundit. Veluti indignatur, & aggere rupto, 30
 Quo stagnabat iners olim, & sine murmure, tandem
 Ingens præcipitat spumoso vortice flumen,
 Secum iram, stragemque ferens sonitumque, metumque,
 Et certam filvis, gregibusque, virisque ruinam.
 Vix illac Pastor stans forte in vertice rupis, 35
 Evasit, stragemque oculis exterritus haufit.
 Nec meminit jacturam ovium, pecorumque suorum:
 Nam sibi adhuc horrens totus, montique veretur.
 Sed nihil ista, nihil. Majores aggerat iras
 Omnipotens. Immortales accendier ignes 40
 (b) Jussit, & angusto, & tenebroso carcere condi,
 Qua coit in centrum tellus. Furit intus anhelus
 Ignis, & obstructæ horrescunt lugubrius umbræ.
 Ne tu hic Tartareum *Phlegetonta*, amnemque severum,
 Neve puta hic *Stygiam* tristem, pigramque paludem. 45
 Ludicra sunt isthæc. Urunt illi acrius ignes.
 Majores multo quam quas finxere Poetæ
 Solvuntur pœnæ. Quænam sint vera, docebo.
 Tum cum de nihilo DEUS orbem, & cuncta vocabat;
 Angeli in Omnipotentem conspirare superbi 50

(a) Aufi;

(a) *Quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit.*

Isa. 59. v: 19.

(b) *Præparata est enim ab heri Tophet, a Rege præparata, profunda & dilatata. Nutrimentum ejus ignis, & ligna multa: flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam. Isa. 30. v. ult.*

- (a) Audi, supplicia hæc primum subiere tremenda:
 Hi sunt tortores hominum, torquentur & ipsi.
 Immanes heu! tortores, quis mille nocendi
 Artes, infidiæ mille, & sævissima semper,
 Et mixta invidiæ rabies; quod mitior usque est 55
 Erga homines DEUS, & nec promptas exserit iras,
 (b) Nec simul ut peccant, cogit jam pendere pœnas.
 (c) Quin ad se ut redeant vocat, invitatque benignus:
 Nec nisi post feram, vult plectere crimina, mortem:
 Ergo indignantes illi in miracula rerum 60
 Transformant sese. *Tigres* modo sunt, modoque *Ursi*,
 Impastique *Lupi*, atque ungues, rictusque minaces
 Exsaturant odiis, ululantque, & morfibùs hærent.
 Fit jam qui nuper *Tigris* de *Tigride Vultur*,
 Sanguinem edax inhiat miserorum, atq. intima tundit 65
 Viscera, rimaturque epulis, & verberat alis,
 Incumbitque, facitque alto sub pectore nidum.
 Ast alii induti furias, ac terga draconum,
 Vipereos stringunt ad pectora, collaque nodos!
 Denteque, & attactu, & suffectis sanguine, & igni 70
 Inf.

(a) *Paratus est diabolus, & Angelis ejus.* Matt. 25.
 v. 41.

(b) *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* Ad Rom. 9. v. 22.

(c) *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Ezech. 18. v. 30.

Inspirant oculis faniem, asperguntque venenum.
 Sed quis, fando, illas queat unquam dicere pœnas,
 Aut infanda ullis tormenta includere verbis?
 Supplicium majus sibi sunt, & mutuus horror
 Confortes pœnarum ipsi. *Discordia* pernox 75
 Accubat, & miseris præcordia ad intima tædas
 Nigro adipe, & putri *Furiarum* sanguine tinctas
 (a) Subdit, & immortale odium incenditque, fovetque:
 Ardentes oculorum orbes truculentior ira
 Efferat, horrificatque immanius: undique atroci 80
 Dentum stridore, horrendisque ululatibus aures
 Rumpunt: crudefcit laniena reciproca, necdum
 Carnificina iras explet, satiatve furorem.
 Eminent in pœnis quotquot sunt, præque nefandis
 Tormentis, & præ flammis crudelius angit 85
 (b) Avertisse DEUM faciem, avertisseque vultum,
 Cujus ab aspectu toti dulcedine rorant
 Cæli, cui Sol compositus, cui sidera sordent:
 Et facile potuisse frui, æternumque beari,
 Nec

(a) *Hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit, & corde tabescere, & multiplicat ruinas. Ezech. 21. v. 14. & 15. Ibi fletus, & stridor dentium. Matth. 13. v. 42. & 50.*

(b) *Juxta immunditiam eorum, & scelus feci eis, & abscondi faciem meam ab illis. Ezech. 39. v. 24. Etenim cæli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel. Ps. 67.*

Nec supereffe ullam sibi jam spem deinde videndi, 90

Et neque fas tantos unquam finire dolores.

(a) Heu! Suspirabunt mortem, mortemque vocabunt
Incaffum. Abforpti nunquam abfumentur ab igne.
Semper erunt vincti vinclis, tractisque catenis,
Inter commixtas ultoribus ignibus umbras, 95
Inter & ultrices vivaci sulphure flammās.
Hæc DEUS in fontes nolens, & pene coactus.

Sed quam ultro ille Piis ingentia præmia, palmas
Dividit, & facit immensum, & sine fine beatos!
Divitias Regum spernunt. Opulentius illi 100
Regnant. Sublimes Solem ipsum, & sidera calcant.
Nulli ibi sunt gemitus, aut luctus. Quidquid acerbi est
Inter mortales illis longe exulat oris.

(b) Nam lacrimas DEUS ipse manu detergit amica
Sanctorum ex oculis. Procul hinc lethumque, laborq. 105
Angorque, & mæror teterrima nubila, & omnes
Quæ tacitæ rodunt mortalia pectora curæ:
Quæ pulsæ exilio terris cessere: ibi regnant

(c) Pax animi, & secura quies, Concordiaque inter
Sese;

(a) *Desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis. Apoc. 9.
v. 6.*

(b) *Absterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum, &
mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque
dolor erit ultra. Apoc. 21. v. 4.*

(c) *In loco isto dabo pacem dicit Dominus exercituum.
Agg. 2. v. 10.*

- Sese, & purus *Amor*: folis nam sedibus illis 110
 Est sincerus *Amor*: neque fert imbuta veneno
 Spicula, nec nigro tingit clam felle sagittas.
 Non sic sese aliquis; quin tantum diligit omnes
 Felices focios, fortunatosque sodales.
 Alter in amplexu alterius suavissimus hæret, 115
 Alter, & alterius gestit, plauditque triumphis.
 Risus ubique, & ubique lepos, cantusque, chorique,
 (a) Deliciæque immortales, Candorque, Fidesque.
 Auget lætitiâ veterum meminisse malorum.
 (b) Nam qua mensura, quondam, dum vita fluebat 120
 Mortalis, conjurati crevere dolores;
 Hac rursus tum deliciæ, tum gaudia crescunt.
 (c) Instar torrentis sancte ebria pectora inundat
 Semper inexhausta, & nunquam interitura voluptas.
 Deliciarum equidem tantarum fons, & origo 125
 Ipse illis DEUS est. Felices cominus illum
 Aspiciunt: nam cesserunt ænigmata, & umbræ,
 (d) Quæ procul aspectu divini luminis arcent,
 Mortalesque hebetant visus, oculosque profanos.
 Jam

- (a) *Sancti ejus exultatione exultabunt. Ps. 131. v. 16.*
 (b) *Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 1. ad Cor. 3. v. 8.*
 (c) *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Ps. 35. v. 9.*
 (d) *Videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem. 1. ad Cor. 13. v. 12.*

Jam coram totum aspiciunt, totoque fruuntur; 130
Nec capit humanum tam grandia gaudia pectus.

Vos o! Felices estis, nimiumque beati!

(a) Felicesque eritis, donec DEUS altus olympos
Regnabit, sceptrumque manu, imperiumque tenebit.

PUL.

(a) Et securitas in sempiternum. Isa. 32. v. 17.

PULCHRITUDO.

*Quorum si specie delectati Deos putaverunt, sciant quanto
his dominator eorum speciosior est.*

Sap. 13. v. 3.

CARMEN XIV.

Siquis pulchri hominis nil miraretur, & unam,
Quam jacet a tergo, peramaret perditus umbram;
Ac repens pedibus, pecudum de more, quaternis,
Inter blanditias, inter mulcentia verba,
Amplexus mille, & mille oscula porgeret umbræ: 5
Proh quantæ in miserum fannæ, risusque creparent
Undique! Quæ talis, quæ te dementia cepit
Tanta? Quid instabilem, fugitivam amplecteris umbram?
Nonne vides, quam sit Dominus mage dignus amari?
Hunc sequere, hunc & ama. Sed nos imitamur iniqui 10
Hæc eadem, quæ tantopere objurgamus acerbi
Censores: furor idem, idem nos fascinat error.
Umbras infani sectamur, amamus, & umbras.
Repimus, & lippos oculos vix tollimus unquam
Ad rerum Dominum: & cum sit pulcherrimus unus 15
Ille; illo nobis formosior umbra videtur.

Sunt, fateor cæli, Sol, Luna, & sidera pulchra.
Stulti homines specie illecti, captique, putabant
Esse Deos. At debuerant cognoscere, quanto
(a) Qui

- (a) Qui Solem accendit, Sole speciosior ipso est. 20
 Ast apage ista, inquis: jampridem insania tanta
 Excussa est, tantus jamdudum evanuit error.
 Esto, & nec Solem jam homines, nec sidera adorent.
 Quid juvat hoc, pejora sibi si numina fingunt,
 Pejoresque deos, quam sunt Sol, sidera, Luna? 25
 Femina quæ placuit deus est: hæc fidere Eoo,
 Hæc Luna, & Stellis, Soleque est pulchrior: illam;
 (b) (Nec pudet hoc homines, ultroque fatentur) adorant,
 Posthabito te, contemptu, DEUS alme, nefando:
 Quæ tibi deberi edixisti, quæ tibi poscis, 30
 Cor totum, mentem totam sibi femina tollit
 Prædatrix, & sacrilegas contra erigit aras,
 Ac prope divini carni cumulantur honores.
 (c) Femina principium luctus fuit una, malique,
 Unaque mortales nos femina perdidit omnes. 35
 Nulla unquam strages, aut pestis acerbior orbem
 (d) Vastavit, nec tot populos exhaustit, & urbes.

Mul-

-
- (a) *A magnitudine enim speciei, & creaturæ cognoscibili-
 ter poterit creator horum videri. Sap. 13. v. 5.*
 (b) *Speciem mulieris alienæ multi admirati reprobi facti
 sunt. Eccl. 9. 11.*
 (c) *A muliere initium factum est peccati, & per illam
 omnes morimur. Eccl. 25. v. 33.*
 (d) *Multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique
 interfecti sunt ab ea: viæ inferi domus ejus penetran-
 tes in interiora mortis. Prov. 7. v. 26. & 27.*

Multo quam torvus, profuso sanguine gaudens

Mars, scelerosa fuit Venus exitialis orbi.

(a) Pulchra quidem titillando alliciuntque, trahuntque: 40

Et *pulchri* unus inest amor omnibus, una voluptas;

Sed cæcutimus, nec quæ sint pulchra videmus.

Eja age, & huicce tuæ pulchræ, bellæque puellæ

Deme animam. Quid jam superest? informe cadaver.

En extincti oculi jam sunt, & marcida frontis 45

Lilia, pallentesque genæ: nigroreque tincta,

Murice consumpto, male hiantia labra dehiscunt.

Excessere simul cum anima tanta illa venustas,

Ac decor, & teter successit pallor, & horror,

Incubuitque super tam fœde stragis acervum. 50

In vultu, inque oculis nidum fecere, cubantque

Horribiles visu, faturique putredine vermes.

(b) En consanguineos carnis, quam stultus adoras.!

Umbram umbræ insanus sequeris. Quæ forma caduca

(c) Te rapit, umbra mera est Animæ, custodia, carcer. 55

Umbra, & imago Dei, divinique halitus oris

G

Est

(a) *Meretricis speciosæ, & gratae, & habentis maleficia.*

Nahum. 3. v. 4. Ne attendas fallaciæ mulieris. Fa-

vus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo

guttur ejus. Novissima autem illius amara quasi ab-

synthium. Prov. 5. a v. 2. ad 4.

(b) *Putredini dixi pater meus es; mater mea, & soror*

mea vermibus. Job. 17. v. 14.

(c) *Educ de custodia animam meam. Ps. 141. v. ult.*

Est Anima. Hæc jam compedibus, vinclisque soluta
 Corporis, ut recreat sese, & quæ vincula rupit,
 Tamque diu traxit, nec sensit; libera tandem
 Miratur! Meminit cælestis originis: illac 60
 Ardet abire fuga, & scelerata excedere terra,
 Illacque, unde fuit sibi origo prima, reverti.
 Pulchrior est cunctis celestibus ignibus. Illam
 Attoniti cælorum orbis mirantur euntem.
 Quacumque incedit, pro floribus aurea spargunt 65
 Lumina, consternuntque viam, pedibusque beatis
 Sidera supponi, & calcari ardentque, petuntque.
 Conjice, si poteris, quanto est formosior auctor,
 A quo processit tamquam levis halitus ille
 Spiritus, Auctoris rude vix imitamen, & umbra, 70
 Stilla venustatis, divinæ particula auræ.

Aspexisse semel jam te, o pulcherrime rerum,
 Divinique tui vultus pascique, fruique
 Lumine, & in te oculos semel intendisse beari est,
 (a) Consimilesque tui fieri, teque ore referre. 75
 In te defixos oculosque, animosque tenentes
 Pennati juvenes, primi stellantis Olympi
 Indigenæ, elapsos necdum sensere, putantque
 Annos millenos bis jam ter, temporis esse
 Punctum, dum coram te stant, tuaque ora tuentur 80
 Affi-

(a) *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.*
 I. Joa. 3. v. 2.

- Affidui, aspectuque tuo, obtutuque beantur.
 Vel sola innixi spe, te quandoque videndi
 Coram; terrenam molem, mortalia membra
 (a) Obliti, rapimur fursum, dulcissimus alto
 Irradians, vigor incendit præcordia, totis 85
 Undique divinus sese implicat offibus ignis.
 (b) Qualis defessus longo per confraga cursu
 Exfertans linguam, singultuque ilia pulsans
 Fontanos Cervus latices sitibundus anhelat:
 Sic ego te irrequietus amo, cupioque bearî 90
 Adspectu, amplexuque tuo; Sic flamma medullas
 Ambedit intimior; languensque ardore, sitique
 Uror, & impatiens toto sic pectore anhelo.
 (e) Hei mihi! namque diu detentus carcere, & exsul
 Ingemo, & extorris patria proh! distrahor a te! 95
 Intuituque vetor, tenebris, luctuque sepultus!
 (d) Quando erit, ut liceat vidisse, tuoque potiri
 Amplexu, in faciemque oculos intendere coram?
 (e) Quis me corporeo nexu hoc, & compede mortis

G 2

Exi-

-
- (a) Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei &
 pars mea, Deus in æternum. Ps. 72. v. 26.
 (b) Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum,
 ita desiderat anima mea ad te Deus. Ps. 41. v: 1.
 (c) Hei mihi! quia incolatus meus prolongatus est. Ps.
 119. v. 5.
 (d) Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Ps.
 41. v. 2.
 (e) Quis me liberabit de corpore mortis hujus. AdRom. 7.v.24.

Eximat, & carnis laqueos, nodosque relaxet? 100

Jam satis exilio ingemui: miserere, & amanti

(a) Pondere magna diu quæ traxit vincula solve.

Interea, DEUS alme, tuo largire Poetæ

Divinum lumen, divini & luminis auram:

Nempe ut de te semper jam cogitet, ipsum 105

(b) Et te, nam solus pulcher, dein diligat unum.

CÆ.

(a) *Gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes.* Ibid.
8. v. 23.

(b) *Ecce tu pulcher es dilecte mi.* Cant. 1. v. 15. *Totus desiderabilis: talis est dilectus meus.* Cant. 5. v. 16.

CÆLI DOMINUS.

*Cælum Cæli Domino; terram autem dedit
filiis hominum.*

Pf. 113. v. 16.

C A R M E N X V.

Mœsta recurrit hiems, neque jam mihi vivere fas est;
Obruor, hiberno ut video nigrescere cælum
Horrore: atratasque dies, caligine semper
Nocti consimiles, pluviasque, nivesque parari
Æternas, & quæ truncos, quæ marmora findant
Frigora, quæ cursu impedian, & flumina sistant.
Sub cælo hoc nati rident me: ajuntque necesse
(a)Hoc, ut deinde suo tellus det tempore fruges,
Arboreisque comis, & gramine vestiat agros.
Et cessaturam proventu, atque ubere partu;
Hibernis nisi nunc pluvijs, nivibusque maderet
Ebria. Sed memini degisse ubi nubila nunquam
Obducunt tenebris hiberno tempore cælum:
Nix ubi siquando cecidit; videre cadentem
Attonitis similes pueri, juvenesque: ubi vixdum
In terram incubuit subito tepesacta liquefcit:

G 3

Nec

(a) Imber, & nix de cælo... inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit. Isa. 55. v. 10.

Nec riget in glaciem, neque fursum tollere cristas
Audet, & in magnos concreta assurgere montes.

Et tamen illa quidem longe est felicior ista

Tellus. Nec solum quæ fert hæc omnia condit 20

Uberiore sinu, ac reddit meliora; sed ultra,

Plus viginti hic nec solo dum nomine nota

Nectareo poma, ac vario condita sapore,

Aspectuque etiam jucunda, & grandia mole

Fertque, refertque sinu nutrix opulenta suorum. 25

Nil tam dissimile huic quam tellus illa. Colono

Interea sua cuique placet: quam pastinat ipse,

Antehabet, præfertque aliis: gratissima tellus

Est sua cuique. Suis præstant hæc, illaque Matris

Munera, & indigenas indefesso utraque lactat 30

Ubere: contentusque sua unusquisque superbit

(a) Matre. Ubertatem Deus impartitur utrique

Amplam, diverso, atque alio, varioque tenore,

Quo Dominum se esse ostendat. Sic imbribus isthic

(b) Præcipit & nivibus descendant; impedit illic, 35

Et jubet ire Hiemes fudas, semperque serenas.

Vult hic Phæbeo Æstatem candere rubentem

Ignem; illic autem æstivo intercedere Soli

Nubes, ac large montes, camposque rigare:

Con-

(a) *Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. Ps. 64. v. 10.*

(b) *Præcipit nivi ut descendant in terram, & hiemis pluvis. Job. 37. v. 6.*

Continuoque migrare alio, lucemque, diemque 40
Reddere, nec multum fisti, cæloque morari.

Subsumus, atque humiles concludimur undique cælo
Excelso: & quamvis magna inde incommoda, & inde
Proveniunt iterum quam plurima commoda vitæ;
At faciem hanc, illam cælo dare, nulla potestas 45
Quidquid conemur, nulla est humana facultas.

Terrarum imperium Dominus communicat ultro
Nobiscum; at cæli arbitrium sibi servat habendum.

(a) Cum tonat (hæc Domini vox est) cum desuper aures
Verberat, & jugulo flammatis imminet alis 50
Impigra Mors; pallor vultus, tremor occupat artus:

(b) Stare loco nescit, subsultat, palpitat & cor.
Haud aliter quam supplicii altum pegma, locumque;
Carnificemque videns propiorem, jamque parata
Instrumenta necis, pavet, aspectuque fatiscit, 55
Concutiturque reus: premit, extrema instat & hora.

(c) Ecquis erit, Dominum qui cæli in nubibus æquet?

(d) Si pariorum illas instar revocatque, vocatque.

Ictu oculi totum involvit, totumque repente
Cælum operit, nostroque aspectu subtrahit; inde 60

G 4

Ictu

(a) *Intonuit de cælo Dominus, & altissimus dedit vocem suam. Ps. 17. v. 14.*

(b) *A voce tonitruui tui formidabunt. Ps. 103. v. 7.*

(c) *Quis in nubibus æquabitur Domino? Ps. 88. v. 7.*

(d) *Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum. Job. 36. v. 29.*

o Ictu oculi rursus, pandit, retegique serenum:

Cum ruit, & fæva inter murmura, fulminaque inter

o Funditur effusa tenebrosus grandine nimbus;

o Nil opis humanæ contra est: diffugit arator,

Tristis & agricola, & scruposi fornice saxi 65

o Vix tectus, deflet fata læta, suosque labores,

Et spes momento absumtas, & turbine raptas.

Hac illac volventi oculos mœstissima rerum

(a) Undique se facies aperit: neque pascua campis

o Apparent usquam, viridis neque frondibus arbos: 70

o Nec saltem superest viduatus culmus arista,

o Aut frondens reliquis consumpta pampinus uva:

Spirant horrorem omnia, mœroremque, famemque.

o Impetuosa quidem minus, & sine murmure, nolens

Audiri, incessu pigro, taciturnaque, lento 75

o Agmine præcipitat cælo Nix; sed tamen illam

o Propulsare nefas, damnumve repellere. Sensim

Insidiosa cadens, immani pondere tectis

Incubat, & montes onerat, camposque, lacusque.

o Nulla, viatorem superest quæ ducat euntem 80

o Semita: & immensi medio velut æquore ponti

Navita, sic hærens errat, dubiusque vacillat.

At

(a) *Depopulata est regio, luxit humus: quoniam devastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum: confusi sunt agricolæ, ululaverunt vinctores. Ioel. i. v. 10. & 11.*

At necdum cessat: super hanc venit altera, adurens
 Perstringensque oculos. Paullatim deinde liquefcit:
 Debilitata imbre intestino teſta fatiſcunt: 85
 Cælo etiam pluit innubi, repluitque: perennes,
 Interea dum tabeſcit, nix invehit imbres.

Jam lymphæ, atque oleum, ac vinum ipſum ſeſtile ferro
 Fit: ſanie, & multo concreto ſanguine turgent,
 Rumpuntur digiti extremi: mala ſtiria naſo 90
 Ambuſto pendet: cutis arida, & aſpera tactu
 Finditur: invito tintinnant murmure dentes.
 Intimiora etiam penetrabile frigus in oſſa
 Sævitur: & accenſo niſi te vallaveris igne,
 Flammataque ſtruem lignorum objeceris hoſti; 95
 Vincat enim, vitæque comes calor oſſa relinquat.

Et quid jam pluviæ? Numquis prohibere ruentes
 Imperio, aut queat exturbare, ac demere cælo
 Triste ſupercilium, nitidamque reducere frontem?
 Num contra reſides premere, edictoſque vocare 100
 Nubes? Aut hos, aut illos cum navigat alto
 Aut compellare, aut nutu compeſcere ventos?
 Non ita. Nil homines aliud, nil poſſumus ultra,
 Quam ſurſum aſpicere, ac Dominum, Regemque precari;
 (a) Qui pluviæ terræ parat, & qui pondera ventis 105
 In-

(a) *Qui parat terræ pluviæ . Pf. 136. v. 8. Qui fecit
 ventis pondus . Job. 28. v. 25. Qui ambulat ſuper
 pennas ventorum . Pf. 103. v. 3.*

Indidit, & gradiens super, impellitque, regitque.

Ibam olim (memini, ac nimium meminisse necesse est)

Infidum per iter pelagi, iratoque vehebar

Oceano: nihil hic nimium ausos esse Poetas,

Expertus demum didici. Ultra culmina summa 110

Malorum vidi arrectos assurgere montes

Undarum, & colluctari, elidique vicissim

Fronte, & spumosa irrorari aspergine nubes.

Nox ruit interea: rabidi magis *Africus* illinc,

Hinc *Eurus* fundo volvunt mare: nulla salutis 115

Jam spes: cefferunt Nautæ temone relicto.

Nunc hoc, nunc abies illud defessa recumbit

In latus: horrendum tabulæ, horrendumque rudentes

Strident, rumpunturque: atrox ululatus ad astra

Undiq. confurgens dirumpit, & attonat aures. 120

Ecce autem majus quid. Per tabulata repente

Intima (Suspensi qua lecti funibus) ibat

A puppi veniens succensæ sulphure tædæ

Nigranti assimilis; fumosus, & igneus orbis:

Et lente, & strepitu nullo, nulloque tumultu 125

Progrediebatur, recta qua cæpit eundo.

Donec, qua major navi committitur arbor,

Erumpens, tonitru increpuit, vastumque fragorem

Edens; diffecuit medium valido impete malum.

Restabant solum quæ circum spartea vincla 130

Casurum arctabant vix: nutabatque maligne

Vertice. Quam dubiam præbebant fulgura lucem

Unus

Unus nautarum manibusque, oculisque sequutus;
Ægre & vix rupit tandem vincla illa bipenni.
Tum vero ipse suo ultro pondere corruit ingens 135
Quantus erat, mediis malus se proluit undis
Intacta in latus oppositum fugiente carina.
Et fuit illa salus nobis inde, unde periculum
Esse videbatur majus. Sperare, timere
(a) Nescimus: nostrum non est neque tempora nosse. 140

RE:

(a) Non est vestrum nosse tempora. Act. 1. v. 7.

R E F U G I U M.

Deus noster Refugium, & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

Pf. 45. v. 1.

C A R M E N X V I.

QUam sumus ah! miseri mortales! Nascimur omnes
 Flendo: sentimus primo ipso in limine vitæ
 Quæ mala nos, & quanta manent, & pœnitet auram
 Vitalem hausisse, & materno exisse sepulchro.
 Flendo etiam morimur: lecrimæ, pars ultima vitæ, 5
 Injussæ exiliunt, morientum & lumina claudunt.
 Humanam luctus vitam concludit utrinque.
 A luctu ordimur, luctu finimus eandem:
 A fine in finem lacrimarum uberrima vita est.
 (a) Felices, quibus extremas, ægreque cadentes 10
 Expressit jam mors lacrimas! Felicior ille
 Qui necdum natus, nec vidit quæ mala fiunt
 Sub Sole, & necdum cervice excepit acerbum,
 (a) Tri-

*Primam vocem similem omnibus emisit plorans. Sap. 7.
 v. 3.*

(a) *Et laudavi magis mortuos quam viventes, & felicior
 rem utroque judicavi qui necdum natus est, nec vidit
 mala quæ sub Sole fiunt, Eccl. 4. v. 2. & 3.*

- (a) Triste jugum, infelices quod portamus *Adami*
 Posterius, ab ipso utero jam Matris ad usq. sepulchrum. 15
 Non folium, sceptrum, diadema, aut purpura Regum
 Felices faciunt: non quos vertigine capti
 Cæca, fumosos, vapidosque sitimus honores:
 Non quæ divitiæ prope *Ditis* regna profundi
 Amandatæ, ipsa invita, ægreque ferente 20
 Natura, manibus passim effodiuntur avaris.
- (b) Audent, & scandunt folium, perque aurea tecta,
 Per contrata ostro volitant laquearia curæ
 Mordaces, mentisque vagi, infomnesque tumultus.
 Et rigidi medio nascuntur pectore sentes. 25
 Nemo fuit, nemo est felix mortalis, eritve
 Unquam. Infelices homines æque sumus omnes.
- (c) Nusquam inventa quies; semper quæsitæ. Recedit
 Ac fugit, & nostris quam longe illa exulat oris.
 Ac veluti montes, quando e convalle profunda 30
 Et
-

- (a) Jugum grave super filios *Adam* a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium. Eccl. 40. v. 1.
- (b) *A* residente super sedem gloriosam usque ad humilitatem in terra, & cinere, ab eo qui utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum qui operitur lino crudo, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis. Eccl. 40. v. 3. & 4.
- (c) Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies. Thren. 3. v. 49.

Et procul aspicimus, contingere vertice cælum;
 Sideribusque ipsis caput inferuisse putamus;
 Subfidit tamen immensum, prorsusque perinde
 Quantum humilis vallis tantum mons distat Olympo.
 Sic itidem quos aut opibus, pompave, & honore 35
 Extolli aspicimus, felices remur; at illi
 Interea miseri sibi sunt, miserique perinde
 Ac nos: & contra credunt nos esse beatos
 Duntaxat; stultusque errore rependitur error.

Vita mare, & litus mors est, quo tendimus: illac 40
 Imus per fluctus, & amarum undique aquarum
 Conflictus, per mille vices, per mille pericla.
 Vix respiramus: nam vix emersumus una;
 (a) Mergimur ecce alia miseri, obruimurque procella.
 Ventorum rabies siquando fessa remisit; 45
 Mox redit asperior, positasque redintegrat iras.
 (b) Nulla dies unquam tota est, qua lenior aura
 Spiret, & irasci faciles non asperet undas.
 Siquando ulla quies affulget; perfida rursus
 Terga dat, ac velut umbra fugit, suspiria secum 50
 Nostra ferens, fero, aut nunquam reditura deinceps.
 Hæremus tabulis ægre, & vix: pectora nuda

Flu.

-
- (a) *Circumdederunt me aquæ usque ad animam: abyssus
 vallavit me, pelagus operuit caput meum. Jonæ 2. v. 6.*
 (b) *Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni sunt.*
Eccl. 2. v. 23.

Fluctibus objicimus, nec respirare potestas.

Obdurare animum, queiscumque & fluctibus actum

Perstare immotum, ceu stat *Marpesia* cautes, 55

Et nec sentire, ut blaterat bona turba sophorum;

Grandiloquæ nugæ, mera sunt, & inania verba.

Sentimus mala nostra nimis. Neque marmore nobis

(a) Obrigit, neque fufum e ferro est, æreve pectus.

Ad cælum aspicere, & moribundos tollere vultus 60

(b) Spes una est. In te una salus, Deus alme. Perimus.

Huc ades o! Misero succurre, extendeque dextram.

Vel dic: nam verbo tumidos tu frangere fluctus

Et potes, & plerumque soles: dic, & satis hoc est.

(c) Impera, & attoniti venti, fluctusque filebunt: 65

Stagni instar, placidi sternentur: marmoris instar

Pigrescent, pedibusque dabunt iter æquora tutum.

Impera, & hac illac fugient, retroque reductæ,

Arrectæ stabunt undæ, siccumque profundum

(d) Linquent, per mediumque mihi via tuta patebit. 70

(*) Impera, & immani siquod me gutture *Cete*

Hau-

(a) *Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea aenea est. Job. 6. v. 12.*

(b) *Spes mea tu in die afflictionis. Jer. 17. v. 17.*

(c) *In sermone ejus siluit ventus, & cogitatione sua placavit abyssum. Eccli. 43. v. 25.*

(d) *Et mare divisisti ante eos, & transierunt per medium maris in sicco. 2. Efd. 9. v. 11.*

(*) *Cete utique plurale; sed genitivo itidem plurali, in quo illud usurpo, Cete etiam est.*

Hauferit, atque avida, vastaue voragine ventris

(a) Condiderit; vomet incolumem, ac me in litore ponet
Servatum bis ab utro utro maiore periclo.

Siquod in obscurum barathrum, caveamve *Leonum* 75

Dejiciat præceps, ingentique ostia faxo

(b) Desuper occludant, nec sit spes ulla relicta;

Tu placidos nutu efficies, cicuresque *Leones*,

(c) Oraque compescas multam sitientia mortem.

Ante pedes illi innocui, blandique jacebunt, 80

Agnorum ritu, complaudentisve catelli,

Et palpanda manu præbebunt colla, jubaſque.

Si me compedibus geminis, manicisque revinctum

In quater accensam gravius, graviusque furentem

(d) Fornacem de me victrix manus impia trudat; 85

Non me destitues ibi tu: tu vincula franges

Ferrea: tu solves ærata ab compede plantas:

Et gradiar medios, media fornace, per ignes

Incolumis: heque dum tenues violare capillos

Aude.

(a) *Et dixit Dominus pisci, & evomuit Jonam in aridam. Jonæ 2. v. ult.*

(b) *Adduxerunt Danielelem, & miserunt eum in lacum leonum... Allatusque est lapis unus, & positus est super os laci. Dan. 6. v. 16., & 17.*

(c) *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora Leonum, & non nocuerunt mihi. Ibid. v. 22.*

(d) *Ceciderunt in medio camino ignis, ardentis, colligati. Dan. 3. v. 23. Et non cessabant qui miserant eos ministri Regis succendere fornacem. Ibid. v. 46.*

Audebunt flammæ, neque dum contingere vestes. 90

Tamquam essem circum rorantibus undique fultus

(a) Floribus, indutusve rosis, ibi rore madebo,

Et respirabo placidas placidissimus auras.

Hæc Deus & tu olim fecisti, & quando libebit

Efficies. Quod si nolis, & sæviat ignis, 95

Tuque finas, procul usque a me & videaris abesse:

(b) Atque: *Ubi*, dic, *ubinam Deus est tuus?* acta nefanda

Impietas rabie, morienti clangat ad aurem;

(c) Nempe ibi tu mihi eris præsens, animosque viriles

Addes, queis possim crudelem spernere mortem. 100

Versa, & *manduca*, dicam pleno ore. Triumphus

Hic major, minor est flammæ cohibere furentes:

Effugere illud erat; sed enim hoc est vincere mortem.

Ecce adsis modo tu, DEUS alme, in utrumque paratum

Me: quodcumque voles; hoc me quodcumq. juvabit. 105

Aut fugere irrisam, aut irrisæ occumbere morti.

H

D O.

(a) *Et fecit medium fornacis quasi ventum roris stantem,*
& non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec
quicquam molestiæ intulit. Ibid. v. 50.

(b) *Ubi est Dominus Deus tuus?* Mich. 7. v. 10.

(c) *Etiam si occiderit me, in ipso sperabo.* Job. 13. v. 15

DOMINUS EXERCITUUM.

Dominus Exercituum nomen ejus.

Isa. 48. v. 2.

Amos 4. vers. ult.

C A R M E N X V I I.

Incassum struit aerias ad moenia turre,
 Incassum æratas vigilat defendere portas,
 Et tumido iratos bombo *Mars* evomit ignes,
 Excubiisque urbem, ac densa statione coronat.
 Urbs captiva solo sternetur tota, ruetque, 5
 (a) Ni Dominus custodem agat, & circumtegat illam.
 Contra, si Dominus tutabitur; impia frustra
 (b) Arma frement circum. Veluti infano obstrepit unda
 Murmure, & attollit circum spumasque, minasque;
 Sed tandem fessa, atque ad rupem illisa recedit. 10
 Rege sub *Ezechia*, pene obruta, peneque capta
 Lugebant *Solyma*, & nil non crudele timebant.
 Barbarus, assuetusque deos contemnere victor
 Cum prope centenis bis millibus ibat ad urbem,
 Ac

(a) *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Ps. 126. v. 1.*

(b) *Bellabunt adversum te, & non praevallebunt: quia ego tecum sum, ut salvem te, & eruam te, dicit Dominus, Jer. 15. v. 20.*

Ac demens insultabat Regique, Deoque.

15

Rex pius interea ad cælum tendebat inermes

- (a) Cum fletu, gemituque manus. Tu, qui regis *Israel*
 Sublimisque *Cherubinis* accumbis, & unus
 Es DEUS, & Regum terræ Rex, quique iubendo,
 Et nutu cælum, terramque, & cuncta creasti, 20
 Eja age, caussa tua est: audi quæ, quamque nefanda
Assyrius. Tu deturba, tu sterne superbum:
 Te putat ille, instar statuarum, instarque deorum
 Fictilium, quos comminuit, quos tradidit igni
 Irridens. Fac, te esse, sciat, Dominumque, Deumque: 25
 Fac, sciat, esse tuam dextramque, iramque potentem.
 Audiit, & cælo Omnipotens miseratus ab alto,
 (b) Octoginta hominum, centumque, & millia quinque
 Dat morti, atque improvise uno demetit ictu
 Angelus. Undabat cruor undique, & undique onusti 30
 Tanta strage ipsi montes, campique gemebant.

H 2

Nec

-
- (a) Oravit in conspectu ejus, dicens: Domine Deus *Israel*,
 qui sedes super *Cherubin*, tu es Deus solus omnium Re-
 gum terræ, tu fecisti cælum, & terram ... Audi om-
 nia verba *Sennacherib*, qui misit, ut exprobraret nobis
 Deum viventem ... Nunc igitur Domine Deus noster,
 salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna
 terræ, quia tu es Dominus Deus solus. 4. Reg. 19.
 a v. 15. ad 19.
- (b) Factum est igitur nocte illa venit Angelus Domini,
 & percussit in castris *Assyriorum* centum octoginta quin-
 que millia. Ibid. v. 35.

- Nec cladem illius noctis, nec funera quisquam;
 Explere, aut ullis queat unquam expromere verbis.
 Non tamen interiit Rex impius. Esse superstes
 (a) Debuit, ut cladem totam sentiret, & inter 35
 Horroremque, metumque, & strata cadavera, posset
 Vix reperire viam, vix morti vertere terga
 Tantillum. Nam mox ferro confossus ab ipsis
 (b) Gnatis, æternas fugit indignatus ad umbras.
 Sic plerumque hebetat, confringit, & impia ridet 40
 Arma DEUS. Siquidem mors, & victoria parent
 (c) Illi uni, nutusque suos, sua jussa sequuntur.
 Nec semper vult de cælis accire ministrum
 Alipedem, ultorem. Jubet ille; aciesque, ducesque
 (d) Imbellis gladio, vel clavo femina fundit: 45
 Vel puer in funda & lapide. En procedere nescit
 Armatus, galeamque, ensenque, ut inutile pondus
 Abjicit, & torpet belli ad præludia *David*,
 Et puer, & pastor, rudis est, & inutilis armis.
 Quinque sibi lapides, en arma, elegit; at unus 50
 Sat fuit. Ut primo contorsit verbere fundam;
 (a) Cor-

(a) *Vidit omnia corpora mortuorum, & recedens abiit.*
 Ibid.

(b) *Adramelech, & Sarasar filii ejus percusserunt eum*
gladio. Ibid. v. ult.

(c) *Non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet*
dat dignis victoriam. 2. Mach. 15. v. 21.

(d) *Judith.* 13. v. 10. & *Judic.* 4. v. 21.

(a) Corruit immani, scopulosa mole *Gethæus*

Cum gemitu, introrsumque lapis cerebro altus inhæsit.

Non fecus ac nubes prætergressa, ardua pulsans

Sidera ferali cono, concussa trisulco 55

Fulmine, & ab summis radicibus eruta, grandi

Silvarum fremitu, tundit terram cyparissus.

Prorumpit Victor, detractoque ense, jacenti

Nubiferum abscindit caput, ostentatque trophæum.

(b) Confurgit plausus: Potuit *Saul* vincere mille; 60

Sed tu, *Jessiades*, vincis bis millia quinque.

Tu tamen interea: sunt isthæc rara, reponis,

Nec passim eveniunt. Ego contra dicere pergo,

Plerumque hæc fieri. Non humana arte reguntur

(c) Bella, neque humano ingenio victoria surgit. 65

Immigrat improvisa alio, manibusque proterva

Avolat, & spes humanas traducere gestit.

(d) Fortia quæque cadunt; surgunt infirma repente:

H 3

Et

(a) In tollendo manum saxo fundæ deiecit exultationem
Goliæ: nam invocavit Dominum omnipotentem, & de-
dit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello,
& exaltare cornu gentis suæ. Eccl. 47. v. 5., & 6.

(b) Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes:
Percussit Saul mille, & David decem millia. 1. Reg.
18. v. 7.

(c) Non enim in arcu meo sperabo: & gladius meus non
salvabit me. Ps. 43. v. 7.

(d) Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt
robore. 1. Reg. 2. v. 4. Dan. 2. v. 34. & 35.

Et lapis exiguus, casu de monte revulsus;
 Ingentem vasta prostermit mole colossus, 70
 Auro, atque argento, ferroque, armisque superbum.
 Esse DEUM, occultamque manum, quæ clam regat arma,
 Consensere omnes gentes. Hoc magna subinde
 Viribus imperia exiguis deleta docebant,
 Resque adeo bello variæ; sed nomen inane 75
Palladis & Martis nequidquam in vota vocabant.

- (a) Nempe invisibilis manus est, quæ præsidet armis,
 Estque exercituum Dominus DEUS. Incutit ille
 Desuper, ut lubet, his, illisve, adimitve timorem:
 Ingenium, vires, animum, ut vult, demit, & addit. 80
 (b) En cur parva manus sæpe immensa agmina fundit,
 Ut sancti annales passim, & monumenta profana,
 Ætatesque omnes millena exempla ministrant.
 (c) Huc ego te, magnum compello, *Jossua*, testem,
 Cu-

- (a) *Dei quippe est adjuvare, & in fugam convertere. 2. Paral. 25. v. 8. Dabo pavorem in cordibus eorum.... terrebit eos sonitus folii volantis. Levit. 26. v. 36.*
 (b) *Quomodo persequatur unus mille, & duo fugent decem millia? Nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos; & Dominus conclusit illos? Deut. 32. v. 30.*
 (c) *Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephthe, David, Samuel, & Prophetis, qui per fidem vicerunt regna... obturaverunt ora Leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello,*

Cujus ad imperium, *Jericuntbis* mœnia prorsum 85

Strata solo, non balista, non ariete crebro;

Sed clangore uno, & geminato horrore tubarum.

Te quoque, bellipotens o *Samson*, te Gedeonque

Magnificos testes, & te, *Machabæe*, vocabo

Juda huc. Imparibus quoties vos viribus hostes 90

Fudistis? Quantos confusæ stragis acervos,

Maxilla tu asini, *Samson*, vos ense dedistis?

Nec te præteream, nostra ut quoque tempora tangam;

Austriaca (fatis hoc fuerit) de gente, *Joannes*:

Quem super & *Marios*, super & duo fulmina belli 95

Scipiadas, & quos alios quæ subdidit orbem

Jactat *Roma* duces, *Naupacti* gloria tollet.

Te tremuit, stetit & medio conterrita cælo

Odrysium numen, pullata, & pallida Luna.

Agnovit te victorem, abjecitque tridentem 100

Neptunus, tibi & imperio, tibi & æquore cessit.

Tu mare, *Naupacti* circum quod litora lambit,

Thracum effecisti sparso undique sanguine nigrum.

Tu cladem pelagi classem, lunataque contis

Agmina vicisti, submersistisque profundo: 105

Dum pius ille senex, *Pius*, & cognomine *Quintus*,

Quem tunc ornabant sceptrumque, facerque tiaras,

Urgebat precibus, tibi ut hæc victoria tanta

H 4

Inde

*bello, castra verterunt exterorum. Ad Heb. 11. v. 32.
& seq.*

Inde exercituum ab Domino ad te missa veniret.

(a) Ah pereat quicumque DEUM obliviscitur, inque 110
Milite, & infanis cassam spem ponit in armis?

DEUS

(a) *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit
carnem brachium suum, & a Domino recedit cor ejus.*
Jer. 17. v. 5.

DEUS SCIENTIARUM.

Deus Scientiarum Dominus est.

I. Reg. c. 2. v. 3.

C A R M E N X V I I I.

Belligerare manu, & *Martis* concurrere campo
 Haud magnum est. Pecudes quoq; quadrupedesq; feræque
 Hoc faciunt. Pugnant *Tauri*, pugnantque *Leones*:
 Cornuaque, atque ungues, dentesque in vulnera miscent
 Fulmineos: large cruor it per colla, per armos, 5
 Rugituque tremunt, & inundant sanguine cautes.
 Nonne vides, quanto concurrunt impete, quanta
 Se rabie, & strepitu laniant *Felesque*, *Canesque*?
 Ne tu (crede mihi) nimium confide: periclo
 Id facias, medius si vis componere pacem. 10
 Bella *Coturnices* etiam, & fera prælia tentant;
 Namque agrum in medium, pugnae, caussasque furoris
 Pabula si jacias, mox in certamina tendunt
 Hinc, atque hinc: atque adversis conflagere castris;
 Et rapere irrumpunt nostris pugnacibus escas. 15
 Mitis inermis *Olor*, siquando e nubibus alte
 Bellatrix *Aquila* imprudentem invasit; in iras
 Surgit, & Armigerum *Jovis*, haud perterritus hoste
 Tanto, sustentat luctamine, verberat alis:
 Et quis erit tandem duce dux animosior illo, 20
 Qui cantu vocat *Auroram*, cui purpurat alto,
 Ceu

Ceu Regi, cristatus apex, perque ardua colla,
 Perque torosa cadit, clypei instar, pectora, crebris
 Mixta albo circumvolvens se purpura rugis?
 Nemo hoc impavidus magis, aut animosior unquam 25
 Accendat Martem, aut ardentius impetat hostem.
 Audin' ut belli horrorem, fremitumque tubarum
 Bellaces imitantur *Apes*? Concurritur: ingens
 Fit strages: pugnant Heroum more: pericla
 Spernunt, magnanimamq. petunt per vulnera mortem. 30
 Prælio item viles vel *Musca*, & *Aranea* certant,
 Infidiisque, atque oblongis per mutua nexis
 Cruribus, enixe, & valide luctantur utrinque.
 Bella gerunt itidem medio vel in æquore *Pisces*,
 Quamquam sunt adeo stolidi, manibusque carentes, 35
 Voceque. Magna ubivis, per terras, aera, pontum,
 Quadrupedum cernas, volucrumque, & bella natantum.
 Usque adeo quod cantare, & celebrare Poetæ
 Usque solent; vulgare est, atque ignobile *Bellum*.
 Ingenium, & doctas mentem excoluisse per artes 40
 Hoc demum est aliquid. Nam vi, validisque lacertis
 Præstat *Equus*, præstant *Taurus*, *Leo*, *Tigris*, & *Ursus*.
 Vincimus ingenio tamen, exsuperamus & omnes
 Squamigerum, Alituumque acies, turbasque ferarum.
 Arte magistra, igne, incude, unca & forcipe ferrum 45
 Versamus: supplet vires industria: & armis,
 Cuspideque instructis telis, hastilibus, hamis,
 Quæ parat Ars, portentosa, atque immania *Cete*
 Con-

Confodimus, vastamque abducimus æquore prædam.

(a) Atqui hoc a Domino est, ferrum tractare peritus 50

Quod Faber est, ac tam varias quam postulat usus,

Æri, Argento, Auro miras inducere formas.

Et quis non multo plus quam fabrilia, pensa

Et lanæ, & lini faciat, quæ sedula Mater

Sede sedens, tacite, affiduo indefessa labori 55

Incumbens; digitis, fuso, ducitque, trahitque?

Frigora ne charos lædant gnatosque, Virumque.

(b) Hoc iterum a Domino est: ignaros ille Parentes

Edocuit primos (vel tum, cum crimina pœnas

Poscebant) tegere, & circumdare corpora veste. 60

Queis quocunque modo excellis sapientia, & arte,

(c) Desuper immissa, ac divina hæc dona, Deique

Munera sunt: inde & veniunt, manantque, fluuntq.

(d) Nil boni habes, montes quamvis congefferis auri;

Si tibi lux animo nulla est, mentemque profundæ 65

De-

(a) Implevi eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia;
& scientia in omni opere ad excogitandum quidquid
fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære. Exod.

31. v. 3. & 4.

(b) Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tu-
nicas pelliceas, & induit eos. Gen. 3. v. 21.

(c) Omnis sapientia a Domino Deo est. Eccl. 1. v. 1.

Dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus
disciplinam. Dan. 2. v. 21.

(d) Ubi non est scientia animæ, non est bonum. Prov. 19. v. 2.

Defidiosam, ignavamque obsedere tenebræ.

- (a) Ampla magis sunt hæc aliis; pretiosaque dona;
 Præ quas gignit opes opulenta *America* fodinis,
 Et præ quas nitidas dives parit *India* gemmas.
 Siquid habes horum; cave, ne tua stultus, & excors 70
 Esse putes. Non hæc nisu, humanoque labore
 Proveniunt; quamquam veniunt, crescuntque labore.
- (b) Non labor Agricola; sed quam DEUS indidit almæ
 Telluri, ubertas turgentes explicat uvas,
 Præpinguesque oleas: & vestit gramine campos, 75
 Et tempestivis fœcundat frugibus agros.
 Frustra alii sudant; nulla & lux hæctenus illis
- (c) Affulsit. Vapor est quidam, atque immissio quædam
 Omnipotentis. Inexhausta illa ab Luce perennis
 Lux oritur, quæ se nostris clam mentibus indit. 80
 Anne putas potuisse homines sine numine divo
 Hanc

(a) *Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis. Prov. 8. v. 11. Nec comparavi illi lapidem pretiosum, quoniam omne argentum in comparatione illius arena est exigua. Sup. 7. v. 9.*

(b) *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus. 1. ad Cor. 3. v. 7. Producentis fœnum jumentis, & herbam servituti hominum: ut educas panem de terra: & vinum lætificet cor hominis: & exhilaret faciem in oleo. Ps. 103. v. 14. & 15.*

(c) *Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera. Sap. 7. v. 25.*

Hanc reperire artem, qua, quot sunt omnia (mirum!)
 Senſa Animi, licuit paucis includere ſignis?
 Et facili dextræ ductu, curſuque benigno
 Omnigenas mentis formas interprete penna 85
 Edere, & albenti, ac bibulæ transmittere chartæ?
 Abſentefque etiam coram, quaſi adire, loquique?
 Et ſunt prima rudimenta hæc. Quid cætera? Nunquid
 Quas leges adeo certas *Dialectica* menti
 Præfixit, quibus ex alio quid rite ſequatur? 90
 Quid non? ut recto poſſimus tramite verum
 Aſſequi, & eruere ex notis incognita: filo
 Noſtra regens ſemper tuto veſtigia; nequa
 Occupet incautam, & ludat Fallacia mentem:
 Hæc, inquam, nunquidne DEI, Mentifque ſupremæ 95
 (a) Munera non ſint? Inſanis niſi ſenſeris eſſe.

Quid germana ſoror *Dialecticæ*, ad uſque remota
 Vulgo hominum magis, ad vigili vix pervia menti
 Aſſurgens contemplatrix? Non ſenſibus ortum
 Debuit hæc. Audet ſcrutari quæ procul omnem 100
 Exſuperant ſenſum, Mentemque, Animumque, Deumq.

Te magis admiror *Geometria*. Tu nihil eſſe,
 Eſſeve quid magicum ignaris, rudibuſque videris.
 Sed vero hunc adeo triſtem, immanemque ſtuporem
 Tu rides. DEUS ipſe, DEUS, cum condidit orbem; 105
 (a) Eſſe

(a) Cor dedit illis excogitandi, & diſciplina intellectus
 replevit illos. Eccl. 17. v. 5.

(a) *Esse Geometres* voluit, libramine terræ
 Fundamenta locans: hanc & nobis dedit artem;
 Perpetua, & certa mensura, pondereque usus.
 Tu charta super exigua, exiguoque Trigono,
 Maxima componens minimis; quid distet ab orbe 110
 Nostro hoc Luna, quid excelsi magis usque Planetæ?
 Quam facile pueros etiam instituisque, docesque.
 Sat tibi si *latus est unum*, duo & anguli utrinque
 Nota; alia ut *latera ignota*, atque ut *tertius ille*
Angulus haud notus, certo, subitoque patefiant. 115
 Majora his audet tua collactanea, tecum
Algebra nutrita. Hæc siquidem quasi nota fuissent
 Jam; sic omnino quæ sunt incognita versat,
 Hinc illinc *transponendo*, & quæ sustulit isthac,
Mutato adversa signo jam parte locando: 120
Addendoque, & *demendo*: & quæ maxima vis est,
Substituendo aliud pro alio. Quod repperit esse
 Par *ignoto*; huic substituens procedit: & hisce
 Queis credas nodis magis irretire latentem
 Rem; prius ignotam explanat, panditque repente. 125
 Et nonne hoc etiam est divinum, abscondita scire?
 Atque intrinsecus extricare, & solvere nodos?

Men-

(a) *Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ.... Quis posuit mensuras ejus, vel quis tetendit super eam lineam? Job. 38. v. 4. & 5. Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. Sap. 11. v. 21.*

Mensuram sic, & *Numerum* tractamus, ab alto
Edocti. *Pondus* vero (quippe hæc tria summus
Rerum Opifex opere in magno exhibuitque, deditque 130
Contemplanda oculis nostris) quanto impete, quanto
Ingenio, ad lubitum versantque, moventque periti?
Navem instar montis magnam e navalibus, apte
Mechanica applicitis *trochleis*, & *vestibus*, etsi
Usque reluctantem, ventosque, undasque paventem 135
Abripit: & tanquam si turbine luderet; uno
Ictu a complexu terræ divellit, & altum
Nequidquam contra obnitentem trudit in æquor.
Usque adeo ingenium valet! & sic incitat augens;
Multo, & longe ultra quam possent brachia, vires. 140
Aspice quam varia, atque ingentia pondera, parvo
Parte alia appenso, explorat, libratque *Statera*
Romana. Exigui, magna est distantia *motus*
A centro; at magni, tanto est distantia eodem
A centro brevior, quanto hoc, quod corpore, mole 145
Est majus, superat pondus, molemque minorem.
Scilicet *inversa ratione* hinc *ponderis*, illinc
Intervalli, atque *spatii*, quo distat utrumque
A centro. Totidem sunt hæc miracula, quamvis
Obvia. Vulgo omnes tractant Laniique, Coquique; 150
Sed tamen hæc pauci capiunt *Mysteria Libræ*.

Et quanto est magis ingeniosum avertere fundo,
Vastasque, & pigras *cocbleis* siccare paludes?

At facit hoc, facit ultra *Hydraulica* machina passim
Sur

Surgere aquam sursum, & valido prorumpere in auras 155

Impete, & assiduo saltu, ludoque micare:

Tanquam oblita sui, tanquam esset ponderis expers.

Et gravior tamen usque est aere, quem super effert
Sese; ast invitam sursum facit *embolus* ire.

Et quid sunt tandem cuncta hæc? imitamina quædam 160

(a) Artificis magni, qui fundamenta pependit

Terræ, & *Aquis* leges dedit: immensumque furorem
Oceani, exigua, quasi vinclis, vinxit arena,
Ulterius tentare vetans, jussuque coercens.

Quod Divina itidem fecit Sapientia prima 165

(b) Circumiens cæli immensum rapidissima gyrum:

Perque Maris tumide iratos placidissima fluctus

Incedens pedibus, quin tingeret æquore plantas:

Scilicet hoc cæli, *Astrorumque Scientia* nostra,

Nauticaque, ut possunt, imitantur, parvaque magnis 170

Aptando, exiguo cælum concludimus orbe,

Certasque ad gyrum leges præscribimus astris,

Tentamusque iter ambiguum, & vada cæca profundi

Aggredimurque viam audaces, & pergimus ire;

Quam-

(a) Quando circumdabat mari terminum suum, & legem
ponebat aquis ne transirent fines suos: quando appen-
debat fundamenta terræ. Prov. 8. v. 29. circumdedi
illud terminis meis, & posui vestem, & ostia. Job.
38. v. 10.

(b) Gyrum cæli circuiivi sola, & profundum abyssi pene-
travi, & in fluctibus maris ambulavi. Eccl. 24. v. 8.

Quamlibet adversi fluctus, ventique repugnent. 175

(a) Ne dubita: dedit ille viam, qua falsa secare
Possimus, fragilique animam committere ligno;
Nec tamen absorberi undis, per totque pericla
Ire: tenere & iter certum qua semita nulla est.

Dein metiri orbem, ac Regionum scire, situsque 180
Regnorum, & quorsum cursum, aut intendere proram
Expediat brevior via, si *Bactra*, vel *Indos*;

Aut *Memphim*, *Meroenque* petas, contrave *Britannos*;

Aut *Batavos*: aut *Mexicea*, aut *Peruvia* regna.

Scire iterum ad *Solis* gyrum, *Lunæque* recursus 185

Tempora digerere: & nec sæcula prisca movere,

Aut turbare sua sede: & post inde futura

Præsignare etiam, atque ortus, obitusque notare

Astrorum, & certis cuncta hæc præfigere fastis,

(b) Indubia hæc inquam sunt, & cælestia dona. 190

Nec minus est, potuisse homines, queis septa tenebris

I

Lux

(a) Dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam
firmissimam. Sap. 14. v. 3. Ut non essent vacua Sa-
pientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguu ligno
credunt homines animas suas, & transeuntes mare per
ratem liberati sunt. Ibid. v. 5.

(b) Ipse enim dedit mihi horum quæ sunt scientiam ve-
ram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtu-
tes elementorum: initium, & consummationem, & me-
diatatem temporum, vicissitudinum permutationes, &
commutationes temporum, anni cursus, & stellarum dis-
positiones. Sap. 7. a v. 17. ad 19.

Lux erat; exiguum saltem quid pellere, & ipsos
Ante oculos, septem quibus est compacta colores,
Ponere distincte, singillatimque videndos,
Distractos omnes vitreo ruptosque trigono:
Quis nobis tandem dedit? Omnino ille, tenebras 195
Qui mentis nescit, qui Lux est. Ille profundis
Qui fecit primam e tenebris erumpere lucem;
Ætatem hanc voluit nostram his ornare repertis.
Et pretiosa magis, non aut industria solers,
Aut vis ingenii; sed *Sors* (ut sæpe loquuntur 200
Nunc homines) *casus* nil unquam tale putanti,
Conantive aliud, detexit, & obtulit ultro.
Sic & *Magnetis* vis est primo illa reperta,
Qua ferrum trahit ad sese: hunc & indit amorem
Ferri ferro ipsi. Nihil ultra sæcula prisca 210
Cognorant. Sed dein multis volventibus annis,
Sors iterum virtutem aliam, vimque undique miram,
Excelsamque magis detexit: & attulit orbi
Commoda tot, tot divitias, quot nempe per undas
Perque mare immensum, tempestatesque furentes, 215
Longe ex orbe alio venientes pyxide, acuque
Confisæ, nobis passim advexere carinæ.
Casu itidem nil tale putans, dum sulphura nitro
Miscet homo armorum ignarus, bellique; tremendo
Pulvere concussit, totumque exterruit orbem: 220
Nil prisca arma juvant, neque jam defendere muros,
Aut expugnare ut quondam, & prostrernere fas est.
Nec

Nec jam *Balista*, aut *Aries*, *Catapultave* quidquam
Efficiant. Expugnandi, bellicue gerendi

Longe alia est ars, & ratio. *Bombarda* repente 225
Fumiferam attollens commixto sulphure noctem,
Mœnia subvertit momento, subruit urbes.

Hoc uno invento, totus (quis credere tantum?)

Terrarum aspectum, faciemque aliam induit orbis.

Fortuito rursus morbos depellere, & usus, 230

Atque potestates herbarum, visque medendi

Fossilium, verbo, utilior *Medicina* reperta est.

Quo magis hanc opis, aut artis non esse pateret

Nostre, qui ne tale quidem præsumere mente,

(a) Aut sperare. Dei sunt certe hi munera casus. 235

Jam regere imperio populos, sancireque leges

Quas decet, & motas apte discernere lites,

(b) Hoc opus Excelsi, atque DEI admirabile donum.

Ecce tibi geminæ lacrimis, clamoreque Matres

Implorant Regem. Prima infit: Filius unus 240

Cum mihi; tum Matri fuit huic & filius alter.

Utque ætate pares, oculos, atque ora, manusque

Consimiles adeo; ut vel Matres falleret error

I 2

Sæ-

(a) *A Deo est enim omnis medela*. Eccl. 38. v. 2. *Deus vester ... vobis sorte divisit*. Jos. 23. v. 3. & 4. *In manibus tuis sortes meæ*. Ps. 30. v. 16.

(b) *Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt*. *Per me Principes imperant, & potentes decernunt justitiam*. Prov. 8. v. 15. & 16.

Sæpe etiam nos. Quippe ædes habitamus easdem
 Cum parvis solæ gnatis. Hæc obruta somno, 245
 Imprudensque suum, gremio quem forte fovebat,
 Extinxit; sed enim surgens de nocte silenti,
 Fessa ego cum primum proflabam pectore somnum;
 Accessit, rapuitque meum: & jam morte peremptum,
 Infantemque suum lecto, gremioque locavit 250
 Me stertente meo. Simul ac lux alma refulsit;
 Ubra, lac nato properabam: lumina clausa,
 Pallorem mortis video. Exquisitius illum
 Contemplans, signa & quædam variantia vultus
 Observans; non esse meum, fraudemque malignam 255
 Comperio. Vix finierat: succensa furore
 Altera: Sicne, inquit, mentiri, illudere Regi
 Audes? omnino meus, o Rex, ille superstes
 Infans est. Puerum ista suum, infantemque tenellum
 Se super injiciens male cauta, ignara peremit. 260
 Quæ sua sunt, effrons mihi dat: mendacia vendit.
 En litem. Quid agat tandem Rex? Nulli ibi testes
 Omnino, nulla instrumenta, probatio nulla.
 Nec facile indicium hic aliquod captare, sequive,
 Nec via, nec ratio est ulla, aut præsumptio tuta, 265
 Quæ tam perplexam litem expediative, regatve.
 (a) Afferte huc, inquit gladium, mediumque secate
 In-

(a) *Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes:*
 & dā-

Infantem vivum . Medium hæc ; medium altera secum
Portet . At his verbis perculsa , exterrita Mater .

Ne tu hoc o ! ne tu id jubeas , Rex optime Regum .

Nam mihi quod vivat fatis est : ferat altera totum . 270

Ast illa : hoc melius quod Rex decrevit : utrique

Dimidium detur . Tum Rex : Date protinus illi

(a) Infantem vivum , cui prorsus viscera Matris

Sunt , quæque est adeo pueri expavescita periclo .

Immiffa huic fuerat Regi sapientia ab alto . 275

Sin minus haud facile ambiguum dignoscere Matrem .

Et nunquidne *Theologiæ* penetrare profunda ,

Evehi & ad cæli culmen sublime licebit ,

Ni DEUS & passus regat , & vestigia firmet ?

(b) Hoc sancti præstant Libri , & quæ verba profari 280

Dignatus DEUS est ipse : & signata sigillis

Septem , ne quisquam speret referare suopte

Ingenio posse ; hæc nobis dat sancta , profunde

Submisso , docilique animo , ingenioque legenda .

En cur delirant adeo veteresque , novique 285

Philosophi . Neque enim datur his mysteria Regni

I 3

Cæ-

*Et date dimidiam partem uni , Et dimidiam partem
alteri . 3. Reg. 3. v. 25.*

(a) *Date huic infantem vivum , Et non occidatur : hæc
est enim mater ejus Et timuerunt Regem , viden-
tes Sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium .
Ibid. v. 27. & 28.*

(b) *Lucerna pedibus meis verbum tuum . Ps. 118. v. 105 ;*

Cælestis capere, idcirco, quia nempe superbi
 (a) Sunt, ipsique sibi nimium arridentque, placentque.
 Si tibimet, tumidus, prudens, sapiensque videris
 Esse; hæc semper erunt tibi magna obstructa sigilla: 290
 Atque die media, & media nil luce videbis.
 Lux DEUS est. Nulli sine luce agnoscere lucem
 Fas. Neque nosse DEUM, nisi tumet, *Spiritus alme*,
 (b) Par *Patri*, *Genitoque* tua ad nos lumina magna
 Desuper irradians, tuaque alta incendia mittas. 295
 Sed neque fas est humana prudentia, & arte,
 Ingeniove refrenare, & componere mores.
 Quo nemo æterna est fama celebratior ullus
 Legumlatorum, permisit furta *Lycurgus*. 300
 Quodque horrent aures, execranturque: puellas
 Luctari jussit nudas (solemnia quædam
 Hæc gravis, & rigidæ *Spartæ*) Juvenumque manipulis
 Mixtas, saltare, infamesque agitare choreas.
 Vix infans natus quisquam, si forte vigore
 Destitui, atque adeo ad bellum, & minus aptus ad arma 305
 Esse videbatur senibus; prope *Taygeta* montem
 In fossam (horrendum dictu!) immanemque cavernam
 Præ.

-
- (a) *Dicentes se esse sapientes; stulti facti sunt*, ad Rom.
 I. v. 22. *Auferetur ab impiis lux sua*. Job. 38. v.
 15. *Ut videntes non videant*. Luc. 8. v. 10.
 (b) *Quæ Dei sunt nemo cognovit nisi Spiritus Dei*. I.
 ad Cor. v. 11.

Præcipitabatur miser ille, & parvulus Infans.

Nec meliora *Solon* his: nec meliora dedere

Qui *Tabulas* Romæ dederunt *peccare vetantes*. 310

Et tamen hæ *Tabulæ* Patri jus esse volebant,

Vendere ter, gnatosque etiam demittere morti:

Atque impune cruore manus scelerare paternas.

In totidem rursus discerpi membra jubebant

(Tanquam essent pecudes) quot debita solvere preffi 315

Pauperie haud poterant. Dirum, infandumque macellum!

Et tamen hoc *Tabulæ* faciunt *peccare vetantes*.

Legumlatores omnes quotcunque fuere,

Philosophosque omnes quotquot sunt volve, revolve.

Fæde omnes labi interdum, atque errare videbis 320

Turpiter, atque etiam ipsum pejerare *Lycurgum*.

(a) Lex Domini est sola immaculata, atque undique sancta;

Quæ digito conscripta DEI, & clangore tubarum

Promulgata fuit fumanti in vertice montis.

(b) Sola hæc æternæ via tuta, & semita vitæ est. 325

Quæ non divina est, fert legum latio mortem.

Et jam sola manes, mihi tu dicenda leporum

Mater, & æthereo tu prima, *Poetica*, partu

Edita, Legifero & Vati data tu quoque prima.

H 4

Qua

(a) *Lex Domini immaculata convertens animas*. Ps. 18.
v. 8.

(b) *Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata*.
Matt. 19. v. 17.

Qua tu cunque is, Ambrosiæ diffundis odores: 330
 Semper & ad numerum gradiens, pulcherrima semper;
 Magnifice incedis. Tua te Germana, Sororque,
 Quæ certa nescit gressus componere lege;
 Admiratur enim, & vestigia semper adorat.
 Tu sola æternare vales monumenta, virosque: 335
 Nam lapide es *Pario*, solidoque perennior ære.
 Quid fine te *Æneas*? nihil: & nihil esset *Achilles*.
 Flexanima es tu, & sola potes mœrore jacentem
 Erigere, & consolari, recreareque cantu.
 Tu peregrinaris terris, neque semper inhæres. 340
 Improvisa venis, volitasque, fugisque repente
 Improvisa etiam: neque fas te persequi euntem,
 Aut prensare manu; donec tu sponte benigne
 Subridens, iterum redeas, rediensque serenum
 Divini spargas quasi ludens luminis imbrem. 345
 Cætera tu cælo assistis, cæloque moraris:
 Ingeminasque DEO cantus: lituosque tubasque
 Ore inflas: digitisque moves citharamque chelynque;

137

SCRUTANS COR.

Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum.

3. Reg. 8. v. 39.

2. Paral. 6. v. 30.

C A R M E N XIX.

PECTORE conclusum medio cor, & undique vallo
Perplexo septum gerimus. Penetrabile nulli est.
Scindit homo, & referat ferro penetralia terræ,
Et trahit inde quod attonitum tum palluit aurum,
Admirans, latebras vinci, & sua claustra recludi. 5
Quin barathrum explorat maris, immensumque profundum
Rimatur fune, & plumbo, descendereque audet
Illac, & ponti cæco sub gurgite gemmas
Vindicat, & gazam furacibus eximit undis.
Quin etiam canna oblonga sese inferit astris, 10
Astrorumque vias premit, implexosque meatus:
Et quam quodque viam, quem cursum quodque tenebit,
Quosque abitus peragent, reditusque, in sæcula mille
Non dubitat, certis Vates præfigere fastis;
At non humani penetrare in pectoris ima 15
Evaluit: neque eum juvat hic industria victrix
Sæpe

(a) *Pravum est cor hominis, & inscrutabile. Quis cognoscet illud? Jer. 17. v. 9.*

Sæpe alibi, totis cælo, terraque, marique.
 Et tamen hocce parum est. Superis delapsus ab auris
 Angelus, ingenium, viresque, hominumque labores
 Immane est quantum superet, perque omnia vincat. 20
 Nec tamen humani potis ille repagula cordis
 Vincere, inaccessible neque debellare latebras.
 Colligit usque adeo totum se, seque coarctat
 Intus, & ambiguis cor sese ambagibus abdit.

Præterquam Domino, nulli hos intrare recessus 25
 Fas. Geminæ arcani claves sunt: & dedit ille
 Unam, cuique suam nobis; aliam sibi servat.

- (æ) *Scrutans cor* nomen divinum est, & DEUS inde
 Stemma sibi; titulumque, & vult adsciscere nomen:
 (b) Olli cuncta patent tacita quæ mente revolvis 30
 Clam, tecum vix, quæque adyto interiore recondis:
 Quæ desiderio vix est amplexa fugaci
 Ocyor & ventis, rapidisque citatior alis
 Fulminis, introgressa, simulque egressa voluntas.
 Intravit, fugitque etiam indeprenta, neque illam 35
 Præ foribus stantes oculi sensere, neque aures,
 Excubiasque tuas veniensque, abiensque fefellit.

Hæ-

-
- (a) *Ego Dominus scrutans cor.* Jer. 17. v. 10. *Scrutans corda, & renes Deus.* Ps. 7. v. 10.
 (b) *Oculi Domini multo lucidiores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes.* Eccl. 23. v. 28.

Hæret, & interdum sese impedit, inque voluta

Mens vario, ancipitique irretitur labyrintho

Ipsa suo. Nolens gressusque, notasque viarum 40

Turbat: & ipsa suæ plane stupet inscia mentis.

(a) Ast introspiciens discriminat omnia, & omnes

Dinumerat gressus DEUS, ambagesque resolvit:

(b) Et faciem ambiguam scelerum, tricasque bilingues

Expedit, ac toti orbi olim vulganda reservat. 45

Nemo hominum menti, atque animo præscribere leges

Ausus, nec potuit. Sunt regna illa invia nobis.

Non amor, aut odium sanciri, aut pectore pelli:

Nec desiderium contundi, aut lege vetari,

Aut perimi humana potuit fatis. Usque latebit 50

Tutum; nec possis tenebrosum extundere furtum.

Altius affurgit, mentemque, animumque coercet,

Et desiderium vetat, atque indicit amorem

Lex divina. Est illa quidem mitissima; at imis

(c) Cordibus inscripta est, mediisque infixæ medullis. 55

Tota anima, totis, quibus intus agitque, valetque

Viribus, ac totis, penitusque edicit amandum

(a) Cor.

(a) Intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam;
& omnes vias meas prævidisti. Ps. 138. v. 2. & 3.

(b) Ipse revelat profunda, & abscondita, & novit in te-
nebris constituta, & lux cum eo est. Dan. 2. v. 22.

(c) Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde
eorum scribam eam. Jer. 31. v. 33.

(a) Corde, ac mente DEUM. Hoc primū. Simile inde secundū
 Inter sese homines neēctens dulcissime, amare,
 Ut se quisque, alium jubet. His contenta duobus 60
 Divina est pulchri Lex quam suavissima amoris.
 Etsi inter filvas, & inhospita lustra ferarum
 Nutritus, neque dum vocem auscultaveris unquam
 Humanam, neque mandata hæc exceperis aure;
 Corde geres, hanc & Legem tibi dicet amoris, 65
 Auctoremque tuum tua te mens ipsa docebit.

(b) Adveniet suprema dies, quo buccina signum
 Terribilis dabit horrendum, & consurgere gentes
 Undique, & ex imis eructari ossa sepulchris
 Semesa, & sparlos cineres hinc inde coire 70
 Rursus, & absumpta instaurari corpora, rursusque
 Erigi, & actutum fisti imperiosa jubebit.

(c) Ante tribunal divinum tum stabimus omnes,

(d) Quanto proh! quanto attoniti exsanguesque pavore!
 Tum

(a) *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Luc. 10. v. 27. Hoc est maximum, & primum mandatum. Secundum autem simile est huic, diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet. Matth. 22. v. 38.*

(b) *Dies tubæ & clangoris. Sophon. 1. v. 16. Canet enim tuba, & mortui resurgent. 1. ad Cor. 15. v. 52.*

(c) *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Ad Rom. 14. v. 9.*

(d) *Unusquisque ad proximum suum stupebit: facies combustæ vultus eorum. Is. 13. v. 8.*

- Tum demum secreta adyta, & penetralia cordis 75
 (a) Humani incustodita, & nudata patebunt
 Omnibus. Ut siqua grandi stupefacta ruina
 Pandat se tellus imo, umbrarumque profundum
 Sistat sese oculis patulum, trepidareque cernas
 Insueta attonitos luce, & formidine Manes. 80
 Huc ego *Philosophos* istos, qui credere nollent
 (b) Esse DEUM, arcanis nostris qui sensibus adsit
 Præsens, qui fundo conantur vertere sancta
 Dogmata, uti sistant sese, compello, citoque.
 Huc veteratores vafros, prætere vultu 85
 (c) Præclaram solitos larvam pietatis; & hamos
 Interea instruere, & secretos tendere casses,
 Et simulare fidem, & fraudem prætexere risu.
 Fingit *olorinas* interdum *Noctua* plumas
 Subdola, velleribusque *Agni* didicere rapaces 90
 (d) Delituisse *Lupi*, & balatum reddere voce.
 Detrahet illa dies has larvas: fraudesque, dolusque
 Victi aberunt, abituque suo, in sua quemque reponent.
 (a) Tunc

-
- (a) *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* ad Cor. 4. v. 5.
 (b) *Et dixerunt: non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.* Ps. 93. v. 7.
 (c) *Habentes quidem speciem pietatis; virtutem autem ejus abnegantes.* 2. ad Tim. 3. v. 5.
 (d) *Veniunt ad vos in vestimentis ovium; intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Matt. 7. v. 15.

- (a) Tunc respirabunt quos atra calumnia pressit
 Infantes: & quas dudum traxere, videbunt 95
- (b) In scelerum artifices translatas isse catenas.
 Quæ pietas sincera, olim dum vita manebat,
 Conspectum fugiens hominum, contentaque solo
 Teste Deo, obscuris ultro sese abdidit umbris;
- (c) Efferet os sacrum cælo, & regnabit Olympo. 100
 Ceu regnat postquam latuit dudum obruta, tandem
 Per pigra irrumpens, nocturnaue nubila Luna.

QUI

-
- (a) *Judicabit pauperes populi, & salvos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem. Ps. 71. v. 4.*
- (b) *Juxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi, retributionem tuam convertet in caput tuum. Abdias v. 15.*
- (c) *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum ... & anteibit faciem tuam justitia tua, & gloria Domini colliget te. Is. 58. v. 8.*

QUI FECIT MIRABILIA SOLUS.

Pf. 71. v. 15.

Pf. 135. vers. 4.

C A R M E N X X.

QUA tu cumq. oculos, mentemq. animumq. reflectas,
 Divini Artificis surgunt impressa figilla,
 Omnipotensque ubivis manus eminent. Undiq. cælum
 Portenta, ac portenta etiam fert undique tellus.
 Sed tamen his, longo a pueris assuevimus usu; 5
 Nilque admiramur nisi rarum. Sydera, Solem
 Spernimus immemores, at enim si forte minacem
 Explicuit cælo barbam, crinemve *Cometa*,
 Tum vero attoniti vulgo puerique, senesque
 Attollunt caput in cælum: oblitosque quietis 10
 Haud piget insomnem admirando ducere noctem.
 Scilicet excutimur somno, excutimurque veterno
 Cum nova lux oculos perstringit, cum tonat alte
 Omnipotens, & quas fixit, rerumque perennes
 Principio statuit leges, nutu ipse refigit. 15
 Et facit interdum hoc DEUS, ut torpore jacentes
 Excitet, utque sua sibi amicos protegat umbra.

Quam gentem DEUS e reliquis sibi legerat unam
 Relligione piam, sanctisque parentibus ortam

Ser-

Servitio addictam infami, infanoque labori 20
 Vexabat *Pharao*, ac sensim delere parabat.
 Armavit *Mosem* virga DEUS, ireque jussit,
 Et portentorum magna vi rumpere vincla
 Captivi populi, & Regem terrere superbum.
 O tu, si scires quantam, Rex impie, cladem 25
 Et tibi, & *Ægypto* toti virga illa ferebat?

Principio in colubrum immanem conversa, ferocem
 Exfertans linguam, improvifaque guttura pandens,
 (a) Dentibus infrendens indignabunda; voravit
 Quos similes fecere Magi, aut finxere dracones. 30
 Prodigium! Majora tamen portenta manebant.

Percussus virga, mutata decolor unda,
 (b) Obscæno intumuit retro, obriguitque cruore
Nilus, & oblitus cursum, sitiens stetit amnis.
 Frustra inde innatis conati affurgere remis, 35
 (c) Hæserunt putri tumulati in sanguine pisces.
 Stagna, lacus, fontes, urnæque, & aquaria vasa
 Omnia sanguis erant, horrebantque omnia tabo;
 (a) Nec

(a) Projeceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in
 dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum.
 Ex. 7. v. 12.

(b) Et elevans virgam, percussit aquam fluminis coram
Pharaone, & servis ejus: quæ versa est in sanguinem.
 Exod. 7. v. 20.

(c) Et pisces qui erant in flumine mortui sunt, Ibid.
 v. 21.

- (a) Nec sedare sitim fas, nec restinguere lympa.
 Rursus ad imperium virgæ, erupere repente 40
- (b) Spissa coaxantum triste, absurdeque canentum
 Agmina ranarum. Agros, urbes, tecta, domosque,
 Ipsaquemet penetralia, pulvinaria Regis
 Pestifera illuvie cum raucifono lamento
 Omnia foedebant, complebantque omnia ranæ: 45
 Nec cibo ali; neque fas unquam dare lumina somno.
- (c) Ranis dein culicum nimbi, horribilesque phalanges
 Successere. Æstu accensus veluti irruit Auster.
 Pulvereamque trahens tenebroso turbine nubem,
 Eripit, abducitque oculis lucemque, diemque. 50
 Vulnera portantes, & inevitabile telum,
 Atrox, atroci stimuloque, tubaque ciebant
 Bellum, nulla, unquam requie, nec pace sequestra.
- (d) His cognata phalanx suffecta est pessima musca,
 Quam dixere *Æstrum* Græci, cui nomen *Asilo*
 Romanum est. Audax, & sanguinolenta caterva 55

K

Hor.

- (a) Convertit in sanguine flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent. Ps. 77. v. 44.
- (b) Ebulliet fluvius ranas, quæ ascendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lecti tui, & superstratum tuum. Ex. 8. v. 3.
- (c) Omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam terram Ægypti. Ibid. v. 17.
- (d) Et venit musca gravissima in domos Pharaonis, & servorum ejus, & in omnem terram Ægypti. Ib. v. 24.

Horrendis late implebat stridoribus auras,

Quoque magis biberat; mage mox sitibunda bibebat

Effusum rivis pecudumque, hominumque cruorem.

Hanc tamen asperior clades, & plaga sequuta est.

(a) Corrupto cæli tractu, teterrima pestis 60

Ingruit, & pecudum genus omne, armenta, gregesque

Exitio dabat, & morti. Validi sub aratro

Interclusa anima, occumbebant alter, & alter,

Et super hunc alius geminata morte juvenci.

Demittunt aures, patulis & naribus ægre 65

Spirant, & tremulo tundentes vix pede terram

Exanimi sternuntur equi: passimque cameli

Dulces exhalant animas: & cum grege toto,

Balatu in medio procumbit spes gregis agnus.

(b) Nec tamen *Isacidum* pestis popularier agros 70

Ausa est, aut pecudes, armentave dedere morti.

Et mirabatur; sed vero obduruerat Rex

(c) Impius, exemplum feris ætatibus olim,

Heu! nimium triste exemplum, ostentumque futurum.

Pulveris exigui jactu, cinerisque pugillo 75

(a) In

(a) Super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves pestis valde gravis. *Exod. 9. v. 3.*

(b) De animalibus vero filiorum Israel nihil omnino periit. *Ibid. v. 6.*

(c) Ingravatumque est cor Pharaonis, & non dimisit populum. *Ibid. v. 7.*

- (a) In cælum sparso, *Moses* nova vulnera genti
 Intulit: infana serpens prurigine; fœdis
 Ulceribus, papulisque ardentibus omnia vulgo
 Corpora, contactosque artusacer ignis edebat.
 Nec vero hic juvere Magos præstigiæ, & artes 80
 Circææ: probrosam hanc ab se avertere pestem,
 (b) Nullis carminibus miseri potuere, neque herbis.
 At Rex nec mentem insanam, nec ferrea corda
 Exuerat: promissa dabat; promissa negabat.
 (c) Elata *Moses* virga, cælum omne tumultu 85
 Miscuit. *Ægypto* non unquam cognita grando
 Fulminibus commixta ruit: tonat omne fragore
 Insolito cælum, trifida face fulmen, & imber
 Saxeus immani devastant pondere silvas,
 Et nemora, & frondes circum, pecudesque, virosque. 90
 (d) At vero *Hebræis* in *Gessen* omnia tuta.

K 2

Nec

- (a) Tuleruntque cinerem de camino, & steterunt coram
Pharaone, & sparsit illum *Moyse* in cælum: factaque
 sunt ulcera vessicarum turgentium in universa terra *Ægypti*. Ibid. v. 10.
 (b) Nec poterant malefici stare coram *Moyse* propter ulce-
 ra. Ibid. v. 11.
 (c) Extenditque *Moyse* virgam in cælum, & dedit Do-
 minus tonitrua, & grandinem ... Et percussit grando
 in omni terra *Ægypti* cuncta quæ fuerant in agris ab
 homine usque ad jumentum. Ex. 9. v. 23. & 25.
 (d) Tantum in terra *Gessen*, ubi erant filii *Israel* grando
 non cecidit. Ibid. v. 26.

Necdum Rex sapere, & necdum ad sese ipse redire.

- (a) Extenta rursus virga, nova plaga locusta
Siquid erat reliquum petrosæ grandinis iræ,
Consumpsit. Nusquam frondes, aut læta, virensve 95
Arbos, aut pomum, aut fructus, foliumve superstes,
Aut gramen. Nudi squallebant undique campi,
Inque voluta suo lugebat funere tellus.
- (b) Rex incusabat sese, & resipiscere tandem
Velle videbatur; sed vix terrore solutus; 100
Rursus ad ingenium vecors, fraudesque redibat.
- (c) Ergo iterum *Moses* virgaque, manuque minatus
In cælum, horribiles civit, sparsitque tenebras,
Quas palpare manu, quas attrectare licebat,
Et quales nunquam retro olim viderat orbis. 105
(a) Nul-

- (a) *Et extendit Moyses virgam ... & mane facto ventus urens levavit locustas ... Operueruntque universam superficiem terræ vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat. Ex. 10. v. 13. & 15.*
- (b) *Pharaon vocavit Moysen, & Aaron, & dixit eis: peccavi in Dominum Deum vestrum, & in vos ... nec dimisit filios Israel. Ibid. v. 16. & 20.*
- (c) *Extenditque Moyses manum in cælum, & factæ sunt tenebræ horribiles in universa terra Ægypti tribus diebus. Ex. 10. v. 22. Tam dense ut palpari queant. Ibid. v. 21.*

- (a) Nulli accensi ignes poterant, funalia nulla
 Aut lucem impertiri aliquam, aut solatia ferre,
 Aut tam crudelem exturbare, aut rumpere noctem.
 Nulli fas oculis uti, aut spectare propinquum.
- (b) Diræ oculos tantum facies, simulacraque visu 110
 Horrenda, & stridens terrebat sibilus aures.
 In quo quisque loco fuerat, quasi compede victi,
 Per tres immoti steterunt noctesque diesque.
 Et, quod mirandum magis est, ubicumque fuissent,
- (c) Lux erat interea *Isacidis* placidissima ubique. 115
 Et Rex attonitus: per me inquit jam licet, ite
 Itē ait, at dixit vixdum; dixisse pigebat.
- (d) Quin *Mosi* asperior: si dein se sistere coram
 Audeat; exitium intentat, mortemque minatur.
 Heu miser! in temet tuamet sententia vertet, 120
 Et fatalis erit Gnato, Regnoque, tibi que.
- (e) Quotquot erant primigeniti, primæque parentum
 K 3 Blan-

- (a) *Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere. Sap. 17. v. 5.*
- (b) *Sonitus descendens perturbabat eos, & personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant. Ibid. v. 4.*
- (c) *Ubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat. Exod. 10. v. 23.*
- (d) *Dixitque Pharao ad Moysen: recede a me, & cave, ne ultra videas faciem meam, quocumque enim die apparueris mihi, morieris. Ex. 11. v. 28.*
- (e) *Factum est autem in noctis medio percussit Dominus omne*

Blanditiæ, cui Rex sceptrum, & diadema parabat,
 Quique ad pistrinum, inter vincla, in carcere, Matre
 Captiva est natus, nox, & mors abstulit una 125
 Omnes. Nulla domus planctu, gemituque vacabat.
 Plangor ubique, & lamenta, atrocesque ululatus
 Orbarum Matrum, desertarumque sororum.
 Credere nolebant oculis. Usque anxia Mater
 Nil jam sensurum juvenem, surdumque cadaver, 130
 Os ori adstringens, iterumque, iterumque vocabat.
 Tum demum luctu immerfus, patrioque dolore
 Victus, uti vellent, *Pharao* concessit, abirent
Hebræi, ferrentque greges, suaque omnia secum.
 Mansissetque utinam dictis. Sed pristina rursus 135
 Impulit, avertitque retro sententia mentem.
 (a) Quidquid in *Ægypto* fuit armorumque, ducumque
 Apparat, insequiturque premens vestigia: currus
 Sexcentos magnos, pluresque, securibus omnes
 Armatos, vimque immensam, immensa agmina ducens, 140

A ter-

omne primogenitum in terra *Ægypti* a primogenito
Pharaonis qui in solio ejus sedebat usque ad primoge-
 nitum captivæ quæ erat in carcere ... Et ortus est cla-
 mor magnus in *Ægypto*: neque enim erat domus, in
 qua non jaceret mortuus. Ex. 12. v. 29. & 30.

(a) Junxit ergo currum, & omnem populum suum assumpsit
 secum. Tulitque sexcentos currus electos, & quidquid
 in *Ægypto* curruum fuit, & duces totius exercitus.
 Ex. 14. v. 6. & 7.

A tergo instabat *Pharao*; hic stabat mare contra.
 Ut vidit *Moses* venientes, sustulit alte
 (a) Virgam, & *Erythræos* percussit verbere fluctus.
 Extemplo (mirum!) hac, illac diducier undæ,
 Stareque, & undarum arrecti concreescere montes 145
 Hinc, atque hinc. Mare divisum in latera ardua utrinque,
 Terram inter fluctus, nudamque reliquit arenam.
Isacides properare fugam, qua pandit hiatus
 Sese, qua nunquam visa antehac semita ducit.
 Irruit & *Pharao*, demensque, iter illud apertum 150
 Credidit esse sibi quoque. Jamque Aurora rubebat
 Roscida, & ambiguo spargebat lumine terram,
 Litore ab opposito cum cernens omnia *Moses*,
 Significansque manu; jussit concurrere fluctus
 Rursus, & in præceps revoluto pondere ferri. 155
 Nulla mora: actutum gemino hinc, inde aggere moles
 Præcipitavit; & immenso implicuitque, ruitque
 Vortice vesanum Regem, currusque, virosque.
 Obluctantur equi frustra, passimque supinos
 Ad litus, geleas inter, clypeosque, rotasque, 160
 Armaque, corporaque inter dilaniata virorum
 Evomit assurgens curvato gurgite pontus;

K 4

(a) Rur-

(a) Increpuit mare rubrum, & exsiccatum est. Ps. 105.
 v. 9. Erat enim aqua quasi murus a dextra eorum, &
 lava. Ex. 14. v. 22.

(a) Rursus in abruptum sorbet, tumulatque profundo
 Tot nuper, nusquam apparebant. Nemo superstes
 Nemo equidem fuit e nuper tot millibus unus. 165
 En portenta. DEUM jam tu admirare, & adora.

AN.

(a) Involvit eos Dominus in mediis fluctibus... nec unus
 quidem superfuit ex eis. Ex. 14. v. 27. & 28.

ANNUNTIANS FUTURA.

*Annuntians quæ præterierunt, & quæ superventura sunt ;
revelans vestigia occultorum.*

Eccl. 42. v. 19.

C A R M E N X X I.

Divinandi avidi, ac rerum, fortisque futuræ
Anxii, & ignari Mortales; omnia frustra
Tentabant, ^{qua}signa antegredi, explorareque casus
Dorso impendentes possent. Oracula adibant,
Extraque mactatarum ovium, hædorumque, boumq; 5
Plurimaque auspicia ad cantus, aviumque volatus.
Omina quin totidem, præsagaque signa futuri
Captabant, quæcunque oculis objecta repente,
Aut inopinatum siquid pulsaverat aures.
Defectus etiam Solis, Lunæque labores 10
Ad conjecturam, vestigandique trahebant
Artes, & quam cæli regione tonaret?
Astrorumque situm, & faciem, & quæ sidera cuique
Nascenti obtigerant, & quas cava utraque ferebat
Inscriptasque manu, designatasque figuras: 15
Somniaque, & quotquot deliria inania casso
Fatiloquarum anuum cudi potuere cerebro.

Et tamen hæc tua, *Roma*, fuit, tua, *Græcia*, quondam
Relligio. Lituo cælum ut diviserat Augur;

K 5

Auf.

Auscultabatur, tanquam divina loquutus,
 Tanquam scita Jovis daret, ac responsa deorum.
Roma orbis domina exspectabat, ut arma moveret,
 Educti cavea pulli pultemne vorarent?

Dictator, Consul, fasces ponebat uterque
 Territus, augurio siquid fortasse sinistro 25

Actum, cum dictus Consul, Dictator utervis.

Hoc bene, quod potior regno, potiorque supremo
 Religio fuit imperio; sed digna cachinnis,
 Dignaque ridiculis prisca illa oracula divis.

(a) Falsa deos falsos, fictosque oracla decebant; 30

Verum vera Deum, qui solus ad usque futura

(b) Intuitu penetrat, nullo & discrimine quæ sunt,
 Quæque fuere, & erunt videt, aspectuque gubernat.

Inde equidem libitum quos ipsi est præscia rerum
 Eventurarum tacito Sapientia lapsu 35

Descendens implet: Sanctorumque ore profatur

(c) Eventura Deus. Sic tu qui carcere victus,

(d) Vinculaque inter eras insons, qui vincula tandem
 Mutasti Ægypti imperio, tutissimus Augur

(a) Præ-

(a) *Prophetabant in Baal, & decipiebant populum. Ser. 23. v. 13.*

(b) *Quis similis mei? vocet & annuntiet, & ordinem exponat mihi ... ventura, & quæ futura sunt annuntient eis. Isa. 44. v. 7.*

(c) *Loquutus est per os Sanctorum. Luc. 1. v. 70.*

(d) *Eloquium Domini instammavit eum. Misit Rex, & solvit eum. Ps. 104. v. 19.*

(a) Prædicti, sibi quid vellent per somnia visæ 40

Expressæ in Regis calicem uvæ? tresque canistri

Panis? quid volucres supra, circumque volantes?

(b) Quid nitidæ, ac læta septem pinguedine vaccæ

Insignes? ac dein totidem macieque, fameque

Informes? quid septem iterum modo pulcher opimis, 45

Et modo jejunis oneratus culmus aristis?

Sic Pater adstantes coram moriturus *Iacob*

(c) Affatur natos duodenos, singula pandens

Ordine cuique sua, & quam regione morari

Unusquisque olim, multis volventibus annis 50

Deberet? quos forte datos habitare penates?

Sic *Moses*, *Samuelque*, etiam post funera, & expers

Mortis adhuc Vates, rapidoque simillimus igni

(d) Haud placitura quidem, nulla formidine, ad aurem

Regibus, ignari assentandi, oracla tonabant. 55

Nec minus impavidus *Micheas* tristia *Achabo*

Nuntia fert. Aderat venalis, & omnia Regi

Fausta adpromittens, lætissimaque omina jactans

Ariolus. Vatem hic præfagia vera canentem

(a) Ex:

(a) Gen. 40. a v. 8. ad fin.

(b) Gen. 41. a v. 26.

(c) Congregamini ut annuntiem quæ ventura sunt vobis in novissimis diebus. Gen. 49.

(d) Exod. 8. & seqq. & 1. Reg. 13. & 28. & 3. Reg. 18. & 21. & 4. Reg. 1. v. 16.

- (a) Excepit petulans colapho: excepitque catenis 60
 Rex, iræ, mentisque impos, plenusque triumphî;
 Vana spe, curru tendit sublimis in arma,
 Et Martem movet. At librata utcunque per auras;
 (b) Atque incerta volans, temereque impulsa sagitta
 Sibilat, ac pulmonem inter, stomachumque recepta 65
 Singultantem animam, & spem Regi extorquet inanem:
 (c) Undantemque canes linguntque, bibuntque cruorem.
 Quid tu, cui Patris geminatus contigit ardor
 Eliæ? Fame inaudita, horribilique gemebat
 Urbs obseffa diu, circumdataque undique vallo 70
 (d) Hostili: caro empta dabant jam stercora victum.
 Tu vero, fors promittis, mox omnia vertant
 In melius, subitoque, amplam, vilemque futuram
 Annonam cras. Irrisit te incredulus alte
 Aulicus, in quem Rex cubito incumbibat, & : eja, 75
 (a) Eja,

- (a) Percussit Michæam in maxillam. 3. Reg. 22. v. 24.
 Hæc dicit Rex: mittite virum istum in carcerem, &
 sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustiae,
 donec revertar in pace. Ibid. v. 27.
 (b) Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagitta-
 tam dirigens, & casu percussit Regem Israel inter pul-
 monem, & stomachum. Ibid. v. 34.
 (c) Mortuus est autem Rex & linxerunt canes San-
 guinem ejus. Ibid. v. 37. & 38.
 (d) Facta est fames magna in Samaria, & tamdiu obsef-
 sa est, donec venundaretur ... quarta pars cibi sterco-
 ris columbarum quinque argenteis. 4. Reg. 6. v. 25.

- (e) Eja, inquit, fac de cælo descendere fruges,
 Ceu grando ruit interdum, aut densissimus imber;
 Necdum tanta ~~fluat~~ subito cras copia rerum. *fluat*
 At fuit. Obscura nocte improvifus ab alto
- (b) Armorum impendentum horror, fremitusque pavore 80
 Obruit, inque fugam attonitos procul impulit hostes.
 Solliciti celerare fugam, tentoria, castra,
 Sicuti erant, plenosque aggesta cibaria acervo,
 Immenfas & opes pavidi abjecere, fuitque
- (c) Publica projecti vilissima copia victus. 85
 Ipse suis oculis, fieri hæc qui posse negabat,
 Vidit enim; sed nil potuit gustare (negarat
 Hoc illi Vates) jussusque ab Rege præesse
- (d) Portis; erumpentum urbe, intrantumque tumultu
 Obrutus, atque supercalcatus, sanguine dentes 90
 Com-

- (a) *Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, nunquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: videbis oculis tuis, & ipse non comedes. 4. Reg. 7. v. 2.*
- (b) *Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ curruum, & equorum, & exercitus plurimi ... Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris. Ibid. v. 6. & 7.*
- (c) *Factusque est modius similæ statere uno, & duo modii hordei statere uno juxta verbum Domini. Ibid. v. 16.*
- (d) *Porro Rex ducem illum, in cujus manu incumbibat constituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus est juxta quod locutus fuerat vir Dei. Ibid. v. 17.*

Commixtos, linguamque, atque intima viscera fudit.

Quid vero *Helciades*? certissima vincula, vincla
Ipse ferens, & captivam prænuntiat urbem:

(a) Et migraturos *Babylonem*: deinde ibi ad annos
Septenos decies manfuros. Omnia prorsus 95
Eveniunt sic. Quin populo adblandirier ausis
Falsidicis, tanquam rupes immota, resistit

(b) Vatibus. O *Hanania*, audi, moriere, neque istum
Præterlabentem lapsum jam videris annum
Tu, qui promissis populum mendacibus imples. 100
Nec secus evenit: Mors blanda, & falsa sonantem
Abstulerat, necdumque annus perfecerat orbem.

Mayora his *Daniel*. Quæ turbida somnia Regi
E mente exciderant memorat: dein fata, vicesque
(c) Regnorum, Regi Statuæ sub imagine visa 105
Explicat. *Assyrio* capita aurea: pectora *Medis*,
Ac *Persis*, itidemque argentea brachia defert.
Assignat *Græcis*, ventrem, ac femora ærea: datque
Ro-

(a) *Abducemini in Babyloniam captivi*. Bar. 6. v. 1.
Cum cœperint impleri in Babylone septuaginta anni,
visitabo vos ut reducam vos ad locum istum. Ser.
29. v. 10.

(b) *Audi Hanania . . . tu confidere fecisti populum istum*
in mendacio. Idcirco hæc dicit Dominus . . . hoc anno
morieris. Et mortuus est *Hanania* Prophetas in anno illo
mense septimo. Ser. 28. v. 15. & seqq.

(c) *Daniel*. 2. a v. 31.

Romanis crura e ferro durissima; at imos

Ad talos commista luto, pedibusque futura 110

Infirma: atque adeo, vicino e monte voluti

Impulsu lapidis, vastam tractura ruinam.

Quin videt Oceano fulvam, alathamque *Leenam*

(a) Surgere: deinde *Ursum*: rapido post impete *Pardum*,

Bis geminas alas, totidem capita alta ferentem: 115

Horribilemque magis, calcantemque omnia quartam

Postremamque feram: quæ quatuor ipsa notabant

Regna. Videt rursus exultantem cornibus *Hircum*,

Soleque ab occiduo venientem: nec pede terram

(b) Tangere: namque *Aries* contra stans truxq; feroxq; 120

Vincereque, & solitus late dominarier arvis,

Hirco animos, & pugnandi incēdebat amorem.

Confligunt, strepituque ingenti in cornua surgunt

Frontibus adversis: trepidat nemus omne, filetque

Attonitum. Sed vero *Aries* non sustinet *Hirci* 125

(c) Vim vegetam, retroque fugit, retroque recedit:

Ac tandem victus cadit, imperiumque relinquit.

(d) En tibi *Pellæum* juvenem, victumque *Darium*

Per-

(a) Dan. 7. a v. 3.

(b) Ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente super faciem totius terræ, & non tangebatur terram. Dan. 8. v. 5.

(c) Et percussit arietem; & non poterat aries resistere ei. Ibid. v. 7.

(d) *Aries* ... rex Medorum est, atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Græcorum est. Ibid. v. 20. & 21.

Persarum extremum, vatemque ætate priorem

Annis bis centum, *Cyro* hæc sub Rege canentem. 130

Sed quorsum feror? infano conamine tentans

Angusto immensum perstringere limite campum.

Huc referor, totaq, lubens huc mente revolvor,

Qua digitum video cunctos intendere Vates

Præcipue, quo concordi clamore vocabant 135

Omnes, ad Regem lapso succurrere Mundo

Venturum. Ventura canunt; transacta putabis

Tu canere, aut oculis quæ jam præsentia cernant:

Sic res anticipant, sic ordine singula narrant,

Atque minutatim. *Davidis* sanguine cretum 140

(a) Concinit hic, sobolemque suam, sanctumque nepotem

Devenerans, vocat ipse suum *Dominumque Deumque*

(b) Ceu matutinis tacitus cælo advenit imber,

Quam super incumbit quin senserit herba cadentem;

Haud aliter sanctæ insinuandum Matris in alvum, 145

Præcantant alii: atque oriturum in luminis auras

Virgineo partu. Cunas canit ille daturam

(c) *Bethlem*: toto alii Pacem tunc Orbe futuram,

Mul.

(a) *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*. Ps.

131. v. 11.

(b) *Descendet sicut pluvia in vellus*. Ps. 71. v. 6. *Ecce*

Virgo concipiet, & pariet filium. Isa. 7. v. 14.

(c) *Michæas* 5. v. 2. *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis*.

Mulceat ut cunis Puerum : Regesque *Sabæos*

Thura recens nato, myrrhamque, aurumque ferentes. 150

(a) Ecce tuus (lætare Sion) Rex pauper, aselli

Terga premens, venietque tibi, optatamque salutem ;

(b) Justitiamque orbe extorrem, profugamque reducet.

Cum veniet, cæcis oculos referabit, & aures

Surdis : & salient claudi, mutique loquentur. 155

(c) Nummis triginta tamen est vendendus : & illum

Perfidus hoc pretio addicet, quem pascere, quicum

Partiri solitus panem. Nihil ille recuset,

Detrectetve pati. Quin perferet ille dolores

(d) Languoresque ultro nostros, neque mittere vocem, 160

Aut lamentari discet. Mactandus, ad aram

Spon-

(a) *Exulta satis filia Sion, jubila filia Jerusalem. Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asine. Zach. 9. v. 9.*

(b) *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures sūdorum patebunt &c. Is. 35. v. 5.*

(c) *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Zach. 11. v. 12. Homo pacis meæ, in quo speravi, qui edebat panes meos magnificavit super me supplantationem. Ps. 40. v. 10.*

(d) *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. Isa. 53. v. 4. & 7.*

Sponte sua tendet; balatum non dabit *Agnus*.

- (a) Quid sunt plagæ istæ, intimius, medioque tuarum
Quas video infixas manuum? Crudeliter eheu!
Confossus geminasque manus, geminosque pedes est! 165
- (b) Ecce, & acetum ori sitientis, felque propinant!
- (c) Nil superest illi sanum, atque a vertice ad ima
It venis cruor effusus, tumet undique vulnus!
- (d) Omnia distento facile numeraveris ossa!
Sed violare nefas ultra: neque crura, neque ullum 170
- (e) Dein sibi comminui, frangive os siverit *Agnus*:
Nec dirimi in partes tunicam. Discindere vestes
- (f) Fas alias; tunicam vero fors deferet uni.
- (g) Ludificabuntur capite, & convicia dicent

Ex.

- (a) Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Zach.
ch. 13. v. 6. Foderunt manus meas, & pedes meos.
Pf. 21. v. 17.
- (b) Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potave-
runt me aceto. Pf. 68. v. 22.
- (c) A planta pedis usque ad verticem capitis non est in
eo sanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens. Isa.
I. v. 6.
- (d) Dinumeraverunt omnia ossa mea. Pf. 21. v. 18.
- (e) Nec os illius confringetis. Exod. 12. v. 46. Os ejus
non confringent. Num. 9. v. 12.
- (f) Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam
miserunt sortem. Pf. 21. v. 8.
- (g) Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis
& moverunt caput. Pf. 21. v. 8.

Exspiranti animam. At stupefactus crimine tanto
Contrahet interea radios Sol: culmine cæli

(a) Stans medio, mediaque die, circumteget atra
Nocte caput, luctu involvens terramque, polumque.
Ipsæ etiam nigra Stellæ ferrugine tinctæ
Lugebunt, lumenque suum dare Luna negabit, 180
Concussusque suo titubavit cardine Mundus.

Mox autem Mortis domitor, victorque, ferocem

(b) Conculcans victam pedibus, Morti inferet ipsi
Mortem: diripietque Erebi tenebrofa profunda:

(c) Heroumque animas diuturno ibi carcere vinctas 185
Eximet, ac secum revehet, secumque beabit,

(d) Ascendens nube exceptus, repetensque triumpho
Quæ sua bello etiam fecit cælestia regna.

Hæc procul, atque annis interdum mille priores
De Christo sancti cecinere oracula Vates. 190

Ipsimet testes primi, qui facta fuisset

Af.

(a) *Et erit in die illa, dicit Dominus: occidet Sol in meridie. Amos 8. v. 9. Sol & Luna obtenebrati sunt, & Stellæ retraxerunt splendorem suum.... & movebuntur cæli, & terra. Joel. 3. v. 15. & 16.*

(b) *Ero mors tua o mors. Osee 13. v. 14.*

(c) *Eduxit eos de tenebris, & umbra mortis, & vincula eorum dirupit. Ps. 106. v. 14.*

(d) *Ponis nubem ascensum tuum. Ps. 103. v. 3. Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio. Ps. 23. v. 8.*

Aspexere oculis hæc omnia, pingere nunquid
Vividius potuere, aliisve coloribus uti?

At Vates tendunt ultra, infandamque suorum

Perfidiam vexant: Serpentum hausere furorem, 115

(a) Consimilesque illis facti sunt: Aspidis instar

Obturant aures. Infida ah! perfida proles!

(b) Occident *Christum*! Sed proh! quas pendere pœnas

Cogentur! Deus abjiciet, neque diliget ultra

Ut quondam; Sed destituet, populumque negabit 200

Esse suum. *Italia* venient navesque ducesque;

Urbemque excindunt templumque, ac diruta flammis

In cineresque redacta dabunt ferri omnia ventis.

(c) Devastabuntur penitus, nunquamque coibunt

Rursus: per gentes omnes, totumque per orbem 205

Dis-

(a) *Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas. Ps. 57. v. 5. Generatio enim perversa est, & infideles filii. Deut. 32. v. 20.*

(b) *Occidetur Christus, & non erit ejus populus qui eum negaturus est. Et civitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo. Dan. 9. v. 26. Et venient super eum trieres & Romani... & eruent in gladio, & in flamma. Dan. 11. v. 30. & 33.*

(c) *Et post finem belli statuta desolatio. Dan. 9. v. 26. Ventilabo omnes reliquias tuas in omnem ventum. Ezech. 5. v. 10. Et eris opprobrium, & blasphemia exemplum, & stupor in gentibus. Ibid. v. 15. & Ser. 19. v. 18.*

Dispersi, errantes, pavidæ excipientur ubique
 Sibilo, eruntque illis comites Horrorque, Pavorque,
 Opprobriumque, odiumque, & semper passibus æquis
 Qua demum se cunque ferent illi, ista sequentur.
 (a) Obcæcabuntur, medioque in lumine, lumen 210
 Ultro ipsi involvent, obscurabuntque tenebris.

Atqui oracla manu hæc nobis contingere fas est.
Romani illi orbis domini periere, neque ultra
 Usquam sunt: lapide exciso de monte, superba
 Corruit, attrita & statua est; durantque, manentque 215
Hebræi extorres patria, totoque vagantur
 Orbe, urbemque suam nusquam, aut sua mœnia cernunt,
 Nec potuere una coalescere, figere sedes.
 Secreta semper quadam formidine tristes,
 Et viles habiti, ac ludibria quæque verentes, 220
 Omnia tuta timent. *Hebræos* esse, pavori
 Causa est, atque odio: nullo impellente, suapte
 Oderunt etiam pueri, trimæque puellæ
 Irridentque, notantque manu. Intereaque libenter
 Obdurant miseri, circumdati & undique luce, 225
 Obnubunt oculos contra, lucique repugnant,
 Et placide æternæ requiescunt mortis ad umbram.

(a) Ser-

(a) *Excæca cor populi hujus . . . & oculos ejus claudet*
ne forte videat oculis suis . Isa. 6. v. 10. Ioa. 12.
v. 39.

- (a) Sero illi lucem accipient, oculosque recludent;
 Tum cum deficient jam cæli lumina, & orbis
 Ibit in interitum, patefietque hætenus *Arca*
 (b) Abdita. Sic scriptum est. En cur domitoribus orbis
 Extinctis; reliqui tamen, innumerique supersunt
Hebræi, super usque & erunt ad funera Mundi.

Finis Partis Primæ.

-
- (a) *Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc ... quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel salvus fieret. Ad Rom. II. v. 25. velamen positum est super cor eorum. Ad Gal. 3. v. 14. Cum autem conversus fuerit ad Dominum auferetur velamen. Ibid. v. 15.*
 (b) *2. Machab. 2. v. 7. & 8.*

Abad, Diego José,

De deo, deoque homine heroica

Bd.: 1. Prs.

Caesenae 1780

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- NL 1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11270628-2